

MUSIKA

Jone ALASTUEY GARCIA

MUSIKAREN SOINUAZ SORMENA ESKOLAN GARATU

TFG/*GBL* 2013

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Primaria

Gradu Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

**MUSIKAREN SOINUAZ SORMENA ESKOLAN
GARATU**

Jone Alastuey Garcia

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Jone Alastuey Garcia

Izenburua / Título

Musikaren soinuaz sormena eskolan garatu

Gradu / Grado

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Primaria

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Mikel Gaztelurrutia Erdozain

Saila / Departamento

Psikologia eta Pedagogia saila

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2012/2013

Seihilekoa / Semestre

Udaberrikoa / Primavera

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapitulu hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Lehen Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3857/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatze baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3857/2007 Aginduaren arabera, Lehen Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduako ikasleek eskola praktiketan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3857/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarri, gehienetan.

Beraz, ECI/3857/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakus dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako modulua/ak, bidea eman digu gure lanaren justifikazio on eta sakon bat egiteko. Hau da, behin ikertzeko gaia erabakita honen zehaztapenean eta aukeraketaren zergatia azaltzen lagundu digu. Bestetik, behar bereziak dituzten ikasleetaz oroitu izanaz ere eskertu behar diogu modulo honi eta baita IKT eta informazioaren tratamendua erraztasunez egin ahal izatea ere.

Didaktika eta diziplinako modulua/ak, musika beste arloetan nola integratu daitekeen ulertzen eta garatzen lagundu du, eta hau, “aurrekariak” atalean ikus daiteke. Didaktika moduloetan ikasitakoarekin musikak gainontzeko arloekin konparatzea ahalbidetu du eta horrela musikak, praktikoki aztertuta, hezkuntzan duen garrantzi ezaz konturatu gara.

Halaber, Practicum modulua/ak, proposatutako ariketak ahalik eta modu errealenean planteatzea ahalbidetu du eta errealitatea frogatua eta ulertua izanda, emaitzak ikusterakoan, ondorioak ateratzea errazagoa izan da. Eskolako frogapena egiterakoan denbora guztian zerekin konparatu edo proposatutakoak bisualizatzeko aukera ere eman digu.

Azkenik, aukerako modulua/ak, hau da, musikaren hezkuntza modulua, proiektu guztian zehar zehazten da. Instrumentua, metodologiak eta eduki musikalak ezagututa errazagoa izan da planteamendua egitea. Bestetik, musikak hezkuntzan izan beharreko paper garrantzitsuaz kontzientziatua egotea ekarri du eta horregatik dagoenarekin eta hobetu behar denarekin kritiko mantentzea ere baimendu du.

Beste alde batetik, ECI/3857/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, hizkuntza honetan idatziko dira “Ikuspuntu historikoa” eta “Kontzeptuak” ataleko zenbait puntu, baita hurrengo atalean aipatzen den laburpen derrigorrezkoa ere.

Laburpena

Proiektu honetan, musikak eta sormenak duten erlazio edo loturaz hitz egiten da. Gainera hauek hezkuntzan eta zehazki Lehen Hezkuntzan duten eraginaz eta bertan parte hartzearen beharraz ere hitz egiten da.

Honetarako, musika eta sormena hezkuntzan landu ahal izateko hiru bloke edo ikusmolde bereiztu dira:

Batetik, musika sortzea izango genuke, hau da, inprobisatuz, gorputz perkusioa, perkusio txikia eta ahotsa erabiliz sormenean nola eragin genezaken aztertuko da.

Bestetik, musikak gizakion baitan eragiten dituen sentrazio, emozioei eta baita irudimenaren garapenari begiratuko diogu.

Hirugarrenik, musikan inspiratuta edo honek transmititzen digunaz baliatuta adierazpen plastikoa eta gorputz adierazpena bezalako beste arteak nola garatu ditzazkegun ere aztertuko dugu.

Hasteko errepaso teoriko sakon bat egiten da, bai historia eta baita honen inguruan aritu diren autore ezberdinak aztertuta; eta oster, eskola bateko 2. mailako gelan musika arloan sormenaren inguruko zelako ariketak egiten diren aztertu eta hauekin lortutako emaitzak ere ikusiko dira. Bukatzeko, emaitzak ikusita eta teorizatutakoa kontutan hartuta, proiektuan proposatutako helburuak betetzen diren baloratu eta ondorioak aterako dira.

Hitz gakoak: Musika; Hezkuntza; Sormena; Inprobisazioa; Sortzea.

Resumen

En este proyecto se habla sobre la relación entre la música y la creatividad. Además, se trata también la influencia que tienen estas dos en la educación, en concreto en la Educación Primaria, y la necesidad de trabajarlas en este ámbito.

Para ello, para poder trabajar la música y la creatividad en educación se han creado tres bloques o formas de ver estos conceptos:

Por un lado, estaría el crear música, a través de la improvisación y utilizando la percusión corporal, la pequeña percusión y la voz, se analizará como podría influir esto en la creatividad.

Por otro lado, se observarán las sensaciones, emociones y la imaginación que el ser humano desarrolla y experimenta a través de la música.

Y por último, analizaremos como inspirándonos en la música y valiéndonos de lo que esta nos transmite, podemos desarrollar artes como la expresión corporal y la plástica.

Para empezar, se hace un repaso teórico, investigando, tanto la historia como lo que han dicho diferentes autores sobre este tema; y después, se analizan diferentes ejercicios que se trabajan en el 2º nivel de primaria en las clases de música para desarrollar la creatividad y también los resultados obtenidos en estos mismos ejercicios. Para terminar, teniendo en cuenta estos resultados y todo lo obtenible de la teoría, veremos si se han cumplido los objetivos planteados en el proyecto y se extraerán las conclusiones.

Palabras clave: Música; Educación; Creatividad; Improvisación; Crear.

Abstract

This project talks about the relationship between music and creativity. Furthermore, it is also the influence of these two in education, particularly in primary education, and the need to work them in this field.

To do this, in order to work the music and creativity in education have developed three blocks or ways of seeing these concepts:

On the one hand, would be to create music through improvising and using body percussion, small percussion and voice, will explore how this might influence creativity.

On the other hand, we observe the sensations, emotions and imagination that the human being develops and experiences through music.

Finally, we will analyze how the music inspire us and availing ourselves of what is transmitted to us, we can develop as the body language arts and visual arts.

To begin, we review theoretical research, both the story and what different authors have said on this subject; and then analyzes different exercises that work on the 2nd level elementary music lessons to develop creativity and also the results of these same exercises. Finally, taking into account these results and everything obtainable from the theory, we will see if they have met the objectives set in the project and draw conclusions.

Keywords: Music; Education; Creativity; Improvisation; Create.

Índice

Sarrera	1
1. Aurrekariak, helburuak eta galderak.	2
1.1. Aurrekariak	2
1.2. Helburuak	20
1.3. Galderak	21
2. Marko teorikoa	22
2.1. Funtsa	22
2.2. Irakasle lanbidearekin erlazioa	35
3. Garapena	40
3.1. Ikuspegi historikoak	40
3.2. Abiapuntu kontzeptuala	47
4. Frogapena, eskolan duen eragina	68
4.1. Lagina	68
4.2. Metodoa eta materiala	72
4.2.1. Proposatutako ariketak, lortutako emaitzak eta ondorioak	73
4.3. Behar berezietako ikasleak	91
5. Emaiza orokorrak	94
Ondorio orokorrak	97
Erreferentzia bibliografikoak	100
Eranskinak	103

SARRERA

Haurren heziketa prozesuan musika eta hezkuntza banaezinak dira. Umeak, jaio aurretik, musikak beregan sorturiko estimuluak sentitzen ditu eta estimulu horiek norberaren parte izango dira bizitza osoan.

Musikarekin haurrak erantzun, eraiki, amestu, etab. egin dezake, eta hori guztia funtsezkoa da bere heziketa prozesuan. Musikari esker haurrak sentsibiltatea, kontzentrazioa, oroimena, arreta, psikomotrizitatea, irudimena, **sormena**, etab. landuko ditu, sentimenduak adierazten lagunduko dio. Sozializatu egiten da.

Aurrean duzuen proiektu hau musika eta sormena kontzeptuak batzen saiatuko den lan bat da.

Hiru modu planteatuko ditugu hauek lotzeko: alde batetik, musika sortu dezakegu, beraz, hor dugu sormena; bestetik, musikak sentsazioak, emozioak, etb. sortu ditzake gure baitan eta hori ere sortzea da; eta bukatzeko, musikaren bitartez edo honek sortzen digun estimulazioaren bitartez, bestelako arte batzuk ere sortu ahal ditugu, hala nola, gorputz espresioarekin edo espresio plastikoarekin erlazioa dutenak.

Gure helburua da egindako lotura hauek guztiak frogatu ahal izatea, bai maila teorikoan (honen inguruan hitz egindako autoreak aztertuz eta kontzeptua bere baitan ere aztertuz) eta baita praktikoan ere (eskola batean hainbat ariketa eginez). Hortaz, hau dena burutzeko musika euskalduna erabiliko dugu eta gure proposamena Lehen Hezkuntzako 2. mailarako izango da (ez da unitate didaktiko bat).

1. AURREKARIAK, HELBURUAK ETA GALDERAK

1.1. Aurrekariak

Esan bezala, musika eta sormenaz arituko gara eta gure aukeratutako esparrua hezkuntza denez, honetaz ere hitz egingo dugu, hiru kontzeptuen arteko erlazioa ikusiz. Beraz, batetik, musika eta sormenaren inguruan zein erlazio izan dugun edo dugun aztertuko dugu, bestetik, hezkuntza eta batez ere hezkuntza musikalaria begiratuko diogu eta bukatzeko, sormenak hauen barruan zein nolako eragina duen edo izan duen ikusiko dugu.

Sormena jaiotzean dugun eta potentzian dagoen gaitasun bat da, soilik hau garatzen lagundu behar dugu eta musika da hau egiteko moduetako bat. Sormena joku bat bezala ikusi dezakegu, hau da, sormenaren oinarrian jokua ikusi dezakegu hau garatu ahal izateko. Musika ere jokutzat hartu dezakegu.

Euskal Herrian adibidez, lanak hain gogorrak ez egiteko edota lanaldia laburragoa eta dibertigarriagoa izateko, kanta edo erritmo ezberdinak asmatzen zituzten, horra hor, dolareetan sagardoa egiterako orduan nola aritzen ziren.

Bestetik, Tanzanian, Wagogo-ak deitutako tribu bat dago, zeina musika erabiltzen duen bere bizitzetako etapa guzti guztietan. Horregatik, ohituta gauden musika okzidentala bezainbeste aspektu musikal ditu, milaka eta milaka kanta dituzte. Denetarako erabiltzen dute musika, ibiltzeko erritmoa markatzeko, sukaldatzeko, lanak egiteko, etab. Horrela, musika eta kontzientzia musikala ez da inoiz galtzen, etengabea transmititzen ari da haurrek txiki txikitatik barneratzen baitute. Euren egunerokoaren parte da.

Musikan sormenak duen zeregina edo eragina nagusiki inprobisazioarekin lotu izan da, hau da, musika sortzearekin lotu izan da. “La creatividad cultural es un campo de estudio fascinante y, en particular, la improvisación porque proporciona un acceso directo e instantáneo al proceso creativo.”¹

¹ Díaz Gómez, M.; Riaño Galán, M.E. (2007). *Creatividad en Educación Musical*. Universidad de Cantabria. 42. orr.

Baina esan bezala, guk honen inguruko beste bi erlazio gehiago ikusi ditugu, hala nola, musikak sortu ahal diguna eta musikaren bitartez nola beste arte batzuen garapena inspirazioa ere lortzen ahal dugun.

Musika metodoak sortu dituzten autore gehienek hitz egiten dute inprobisazioaren inguruan eta beraz sortzearen inguruan. Adibidez, Dalcroze, gorputz mugimenduan oinarritzen zuen bere lana, baina honetaz gain, bere metodoak musikarekin erlazioa duen beste bi alor hartzen zituen bere baitan: belarriaren garapen ezin hobe eta adierazpenaren garapena (**inprobisazioa**)². Beste autore askok ere hitz egin dute inprobisazioaren inguruan, hala nola, Orff, Paynter edo Schaffer.

Askotan hartu izan ohi da inprobisazioa musika ezagutzeko modu esanguratsuenaz. Inprobisazioa lehenengo sortze iturria da musikari dagokionez, eta honen adierazpen espresiboa. Honen bitartez, haurrak musika ikertu eta aztertu dezakeelako eta horrela musika formala ikasteko motibazioa piztu ahal zaie. Esperimentazioa da zerbaiten inguruan ikasteko motibazio eta nahi gehien pizten dituen metodoa eta hau musikan sormena edo inprobisazioa litzateke. Hala ere, kontutan hartu behar dugu imitazio prozesuak beharrezkoak direla inprobisazioaren atarian, beraz, aurreneko imitazioa lantzea nahitaezkoa da.

Inprobisazioa, eta sormena beraz, beti egon izan dira musikan integratua, bai praktikan eta teorizatzen hasi zirenean, baita teorian ere.

Hala ere, bestelako moduetan ere lortu daiteke sormena garatzea musika lantzen ari garen bitartean. Batetik, interpretazio bat egiterakoan, nahiz eta idatzita dagoen zerbait jarraitzen ari garen, bakoitzak bere interpretazio modua ere eman dakioke eta horrela ere sortzen ari gara.

Bestetik, instrumentu ezberdinak ditugu bai, baina gure propioak ere sortu ditzakegu edo soinua ateratzeko modu ezberdinak bilatu, gure gorputza adibidez. Hemen ere sormena lantzen ari gara.

Hau guztia noski musika sortzeari dagokionez, baina musika eta sormena modu gehiagoz egon daiteke lotua, lehen esan bezala. Musika existitzen denetik izan du gure

² Bachmann, M.L. (1998). *La Rítmica Jaques-Dalcroze: Una educación por la música y para la música*. – Marie-Laure Bachmann. Ed. Pirámide.

baitan eragina, nahiz eta askotan honetaz ez konturatu. Baina jakina denez, musikak gure egoera animikoan influentzia dauka. Musikak uhin batzuk sortzen ditu zeinak gure burmuinera iristen diren eta uhin hauen formaren edo erritmoaren arabera gu gauza batzuk edo besteak sentitzen ditugu, adibidez, erlaxazioa, tristura, alaitasuna, haserrea, urduritasuna, etab.. Hemen ere aurkitzen dugu beraz, nola musikak guregan emozioak edo dena delakoak sortu ahal dituen.

Hau landu edo aztertu izan duen alorrari *Musikoterapia* deitu izan zaio eta hau, soinuaren bitartez komunikazioa bideratzean, espresio indibiduala bultzatzean eta integrazio soziala eragitean datza. Hau da, komunikazioa, erlazioak, ikasketa, mugimendua, adierazpena, organizazioa, etab. sustatzea du helburu, eta bestelako helburu terapeutiko batzuk ere baditu hala nola, behar fisikoak, emozionalak, mentalak, sozialak eta kognitiboak asetzea.

Musikoterapia beraz, emozioak edo sentipenak musikaren bitartez adieraztea baino askoz gehiago da, baina gure lanerako balio digun atala hori litzateke. Hau musika entzunda gure barnea hustean datza, hau da, musika ezberdinek zelako emozioak sortzen dizkiguten ikustea ahalbidetzen du eta nahi izanez gero, taldean komentatu daitezke.

Bukatzeko eta aurretik aipatu bezala, musika bestelako arte batzuk ere sortzeko balio ahal digu, hala nola, espresio plastikoak edo gorputz espresioa garatzeko, eta baita alderantziz ere elkar eragiten dute. Hau arteen arteko erlazioa litzateke eta honen inguruan ere autore asko aritu dira, Orff-ek adibidez, uste zuren musikarekin batera espresatu ahal izateko bestelako adierazpen arteak ere gehitu ahal zirela, hala nola, arte eszenikoak eta arte plastikoak³.

Beraz, ikusten dugunez musika eta sormena oso lotuta daude eta funtsean esan dezakegu musikaren bitartez modu batean edo bestean denbora guztian ari garela sortzen.

³ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.orff.de/es/vida/trabajos-pedagogicos.html>

“Desde la música, el niño y la niña percibirán el entorno sonoro como parte de su medio; serán auditores e intérpretes y se convertirán en realizadores expresivos y creativos que se acercarán a la vida musical experimentándola de forma activa, mediante el uso adecuado de la voz, el oído musical, el movimiento asociado a la música y las habilidades instrumentales.”⁴

Musika beharrezkoa da eta gure gaiari dagokionean, sormenaren garapenean laguntzaile delako besteak beste. Hau transmititzeko modurik zuzenena hezkuntza litzateke, beraz, musika eta honek hezkuntzan betetzen duen jardueraren inguruan analisi bat egingo dugu ere.

Hezkuntzari dagokionez, aurrekariak behatzerako orduan batez ere 1. zikloan ditugun ezaugarrietan zentratuko gara, hau baita gure ikerketa emateko aukeratutako esparrua.

Kant-ek (1985) esan bezala, “la finalidad de la educación está en desarrollar en cada individuo toda la perfección de que es capaz”. Hau definizio guztiz arrazionala da, baina gure sormen kategoriari dagokionez, esan dezakegu, hezkuntzak baliabide guztiak, intelektualak, emozionalak, pertzepziozkoak, etab. garatu behar ditu. Ostera, hau garatuta, musika hartze eta ondoren espresio aberats bat lortu ahal izateko.

XX. mendean European erreformak hezkuntzan egin zituzten eta horregatik musika hezkuntzaren parte izatera pasatu zen, hainbat autorek aurretik adierazi izan zuten bezala: “todas las personas, independientemente de sus aptitudes musicales iniciales, pueden (y deberían) adquirir una formación musical”⁵ (Willems).

Dalcroze-ren ustetan hurrek curiositate naturala dute beren kabuz egin ditzaketen ekintza guztiengatik, batez ere 7-9 urte bitartean, guri interesatzen zaigun adinean. Beraz, gehien interesatzen zaiona berak dituen errekurso horien ezagutza izaten da,

⁴ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson.

⁵ Berreskuratua (2013/5/10): <http://mimamamecanta.blogspot.com.es/2011/11/el-metodo-willems-y-el-valor-humano-de.html>

hala nola, beren gorputzak parte hartu dezakeen ariketa guztiak⁶. Hortxe bertan sartuko litzateke musika eta honekin esperimentatzeko beharra, hau da, adin honetan musika eta berak dakarrena ezinbestekoa da haurraren heziketan.

Orff-ek ere esaten zuen bezala hezkuntzaren helburua ez da soilik ikasleek zenbait ezagutza barneratzen joatea, baizik eta haurrak garatzea, bai fisikoki eta baita psikologikoki ere.

Autore hauek eta beste hainbatek esan eta deskubritu zutenagatik musika hezkuntzaren parte izatera pasatu zen.

Baina horrek ez du esan nahi sormena garatzeko metodologia pedagogiko-musikal onak sortu zirenik zuzenean edota sormenari garrantzia eman zitzaionik edo ematen zaionik. Honetarako, metodologia aipatuz gain, irakasle aipatuz ere (bakoitzak kontzeptu ezberdina izan dezake sormenaren inguruan eta hori ez da egokia) behar baititugu.

Honi dagokionez, Orff-ek gehiago sakondu zuen musikak hezkuntzan izan beharreko paperean. Bere ustetan, musikaren ezagutza teorikoak ez du lekurik ikasle garen hasierako garaietan. Teoria esperientzia praktikoko eta sentsorialaren ondorioz dator, hau da, Orff-en ustez musikarekin hezteko lehenengo praktikoki aztertuz eta berarekin erlazionatuz ibili behar gara eta gero, honen bidez sortutako motibazioarekin teoria ikastera pasatu. Hori bai, oinarritzko musika erabiltzeak edo ezagutza teorikorik gabe aritzeak ez du esan nahi erabilitako obrak edo musika materiala moldatu behar dugunik haurrek interpretatu ahal izateko, hori ere argi utzi izan zuen.

Horregatik, autore honek ez zion zentzua ikusten eskoletan espezialista bat egoteari ez delako hainbeste maila behar eskolan espezialista bat egon behar izateko⁷. Gaur egun, ordea, eskoletan musika espezialistak ditugu.

Irakasle espezialista egotearen behar hau, garaiaren arabera ezberdina litzateke. Hezkuntza sistema guztiek dute bere baitan inguratzen dituen gizartearen

⁶ Bachmann, M.L. (1998). *La Rítmica Jaques-Dalcroze: Una educación por la música y para la música*. – Marie-Laure Bachmann. Ed. Pirámide. 222. orr.

⁷ Sanuy, M.; Gonzalez Sarmiento, L. (1969). *Musica para niños: Introducción. Orff-Schulwerk*. Versión original española basada en la obra de Carl Orff y Gunild Keetman. Ed. Union musical española. 11. orr.

balore eta akatsak. Ingurune soziala da hezkuntza sistema modu batean edo bestean funtzionatzeko eragile nagusia. Hau da, gure ikasleak gure gizartearen eta beren aurrekarien edo helduen isla bat izango dira, hezkuntza sistema hori delako.

Gaur egun, musika eta sormena ez dago batere integratua gure hezkuntzan edo heziketan (bai ofizialean eta bai ez-ofizialean) eta gure gizartean. Horregatik, edonork ezingo luke egoki transmititu kontzeptu edo musika eta sormenaren bitartez lortzen ditugun gaitasun horiek. Bestalde, herrialde nordikoetan dagoen hezkuntza modua ikusita gizarteak zeresan handia duela argi dago eta hezkuntza eredu edo erreformak nola eta nork egiten dituen ere kontutan hartu behar da.

Esan bezala, sormena eta musika gure baitan potentzian ditugu bi gaitasun dira, baina lokartuta daude eta oso garrantzitsua da esnatzen eta garatzen laguntzea gizarteak bere kabuz ez baitu hori egiten, baizik eta alderantzizkoa. Beraz, egun espezialista beharrezkoa da.

Baina askoren esanetan, nahiz eta musika hezkuntza ofizialean integratua egon, formakuntzan arazo larri bat dago. Juan Krakenberger-en ustetan hauek dira kausa nagusiak:

- Irakasle gehiegi daude bere beharrak betetzeko egoki prestatuak ez daudenak.
- Ikasketa planak ere ez dira egokiak: kantitateari kalidadeari bainon garrantzi gehiago ematen zaio, eduki teoriko gehiegizkoak, arazo psikologiko eta fisiologikoekiko arreta eza, birtuosismoarekin obsesioa, hau da, musikari efikazak lortu beharrean fenomenoak lortu nahi dira etengabea eta hori ez da posible, etab. Gainera, honen bitartez frogatzen da ere nola irakasle gehienak ez diren musika egoki transmititzeko gai, bestela planen okerrezt hartuko ziren.

Krakenberger-en esanetan, plan hauek ez aldatzeko beste arrazoi bat litzateke hau konpontzeak ez duela merezi; nahiago delako status on bat eduki, irakasleei beraiei,

ordenu pedagogikoari dagokionez sortuko liratekeen inkoherentziengatik, euren lanpostuak galaraziko zizkien aldaketa bat egitea baino⁸. Honengatik ez dago kexarik.

Honetaz gain, dakigunez, sormena garatzea edo sustatzea oso zaila da eta are gehiago musika arloan, hau abstraktua delako eta gizarteko gehiengook barneratuta ez dugulako. Beraz, honek irakasleak esfortzu gehiago egin behar izatea dakar, bere saioak sortzaileak bihurtzeko; eta hau ere ez zaie interesatzen, lan gehiago dakarrelako. Hau da, testu liburua jarraitzea klase sortzaile bat sortzea baino erosoago eta errazagoa da.

Hezkuntza musikala, esan bezala duela gutxi sartu zen hezkuntza ofizialaren baitan, eta horregatik oraindik aipatutako hutsune horiek eta gero aztertuko ditugun gehiago ditugu. Hala ere, hezkuntza musikalak horrelako ezaugarriak izan ohi ditu⁹:

- Guztion parte hartze aktiboa.
- Esperientzia izango da oinarria ezagutza eta abstrakzio teorikora iristeko.
- Aspektu hauen garapen orekatua: sentsorial-afektiboa, intelektuala eta espiritual.
- Ikaslearen interesarekiko eta heltze mailarekiko arreta.
- Teknika barneratzea, ezagutzan eta "sentsibilitatean" oinarrituz.
- Irakaskuntzaren zentzu global eta integrala.
- Sormena, asmatzea eta sortzea musikaltasunaren estimulutzat izatea.

Hau guztia bermatu ahal izateko oso garrantzitsuak diren hainbat gauza daude irakasleaz aparte, hala nola, musika gela eta klaseetan erabilitako materiala.

Musika gelari dagokionez, egokiena eskolak musikarako soilik den gela bat izatea oso garrantzitsua da. Bertan, instrumentuak eta materiala gordeko lirateke eta baita musika klaseak emango lirateke ere. Baina hau ez da eskola guztietan ematen eta honetan zeresan handia du hezkuntza komunitateak musikaren hezkuntzarekiko duen ikuspuntua.

⁸ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.redes-cepalcara.org/inspector/DOCUMENTOS%20Y%20LIBROS/VARIOS/EDUCACION%20MUSICAL.htm>

⁹ Idem.

Hauek izango ziren musika gela egoki baten ezaugarriak¹⁰:

- Independentzia, zabalera, argitasuna y aireztapen egokia.
- Kondizio akustiko egokiak, bate zere isolamenduari edo erreberberazioari dagokionez.
- Lurra parket edo egurrezkoa (garbia eta beroa).
- Apal eta armairu handiak instrumentuak gorde eta hautsetik babesteko.
- Aulki normalak, besorik gabeak, eta tamaina ezberdinekoak, instrumentu ezberdinak eroso jo ahal izateko.
- Tolestu ahal diren atrileak.
- Medio informatikoak eta audiobisualak.
- Pentagramadun arbela eta arbela normala.
- Franelazko pentagrama itsatsi ahal diren notekin.
- Arbel digitala.

Instrumentuei dagokionez, eskolarako egokienak perkusio txikikoak dira, baita laminazkoak, baketadunak, melodikoak, efektu bereziak sortzen dituztenak, soinudun jostailuak, etab. eta oso garrantzitsua da ere gure instrumentu propioak sortzea, horretarako material birziklatua erabiliz.

Nahitaezkoa da musika osagarriak izatea, adibidez, metronomoa, diapasoia, etab.

Psikomotrizitatea lantzeko materiala izatea ere komenigarria da; hala nola, pilotak, sokak, uztaiak, etab.

Bukatzeko, material didaktikoei dagokionez, irakaslearen arabera horrelakoak erabili daitezke: hezkuntza edo curriculum proiektuak, gida didaktikoak, testu liburuak, material audiobisuala, pentagramadun eta idazteko koadernoak, musika mota ezberdinak (CD-ak, DVD-ak, grabazioak, irratia, etab.), etab.

Baina argi dagoenez, horrelakorik ez dago eskoletan, ez gehienetan behintzat. Hona hemen beraz, musikaren garrantzi eza eskoletan frogatzen duen beste errealitate bat.

¹⁰ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 383. orr.

Eskola askotan ez dago musika gela berezirik, instrumentuak zaharkituak daude edo oso urriak dira beste hainbatetan eta espazioari dagokionez, mahai eta aulkiz betetako gela batean jakina denez ez dago espazio handirik mugitu ahal izateko. Materiak didaktiko gehienak irakasleak berak erosi edo lortu behar ditu, eskolak normalean ez baitu horretan inbertitzen eta soilik oinarri oinarritzkoa dena izan ohi da eskolan: pentagramadun arbela, perkusio txikiko eta melodikoak diren instrumenturen bat eta irakasleak eramandako material didaktikoak eta audioak.

Hezkuntza musikaren ezaugarriak ikusi ditugunean, hauetako bat “irakaskuntzaren zentzu global eta integrala” dela ikusi dugu. Esan beharra dago, musikaren irakaskuntza integratua egiteko honek eskolako arlo guztietan presente egon beharko zukeela edo bestela musika saioetan beste arloekiko erreferentziak egin beharko liratekeela. Arte hezkuntzaren bitartez sentsibiltatea hezten dugu eta horregatik ez ginateke geratu behar eskolan musika irakasteko orduen luzapenaren aldarrikapenean. Musika zerbait transbersala izan behar du eta beste arlo guztietan sartu baita beste arloak musikan sartu ere.

Beraz, aipatutako lehenengo aukera lortzea izango litzateke aproposena baina gure proiektuari dagokionez, ez dugu horrelako helbururik, ezta bestelako gaitasunak lantzen ibiltzeko helbururik ere, ez helburu zuzenik behintzat (gertatuko da musika lantzean bestelako gaitasunak ere lantzea ere). Hala ere, puntu garrantzitsutzat dugunez, eskolako errealitatea hobeto ulertzeko aurrekari moduan bestelako gaitasunak musikaren bidez lantzeko aukerak aztertuko ditugu orain:

- *Hizkuntzaren bidez komunikatzeko gaitasuna.*

Curriculum-aren arabera, musika arloak hizkuntzan aportatu dezakeena da, beste arloetan bezala, sortzen diren komunikazioetan trebetasuna lantzea (prozesuen azalpena eta arloak duen musika-hiztegia), abestietan suertatutako hiztegi berria,

hizketarekin lotutako gaitasunak (arnasketa, hitz egiteko modua edo ahoskera) garatzea, eta argudioak ematen ikastea artelanak baloratzerako orduan¹¹.

Honetaz gain, Orff-ek uste zuen bezala, erritmoa hizkuntza beraren erritmo ezberdinekin ere garatu ahal da, hau da, asmakizunak, esaera zaharrak, errima herrikoiak, etab. erabiliz autore honek bi gauzak lantzen zituen, bai erritmoa eta baita hizkuntza ere. Bestetik, hezkuntza erritmikoa lantzeak osterako izan daitezkeen hizkuntza arazoak saihestu ditzake, batez ere irakurketa eta idazketa prozesuei dagokionez¹².

Musikak esanahi bat izan badu, baina hau hitzen bidez azaltzea ezinezkoa da. Beraz, honi dagokionez ezin da hizkuntza landu musika ezin delako hitzez azaldu.

- *Matematikarako gaitasuna.*

Curriculumak dioenez, musikak kontzeptu eta irudi geometrikoak lantzen ditu, eta eskala eta erritmoa lantzean ere matematika lantzen da: neurriak, iraupenak, distantziak, etab.

Honi, soinuari ematen ahal zaion indarra edo intentsitatea gehitu ahal diogu edota konpasak eta hauen funtzionamendua.

- *Mundu fisikoa ezagutzeko eta harekin elkarreraginean aritzeko gaitasuna.*

Curriculumak, musika gure inguruan dagoela kontutan hartuta, mundu fisikotik jasotzen ditugun soinu ezberdinak jasotzean eta hauek aztertzean gure ingurunea ere lantzen ari garela dio. Honi esker, inguru fisiko osasuntsu bat mantentzeko kontzientzia piztu ahal diegu ikasleei kutsadura akustikoaren desagokitasuna landuz. Hortaz, ingurumenaren kontzientzia hartu dezakete soinuak esploratuz eta pertzepzioa egitean erabiltzen den sormenaren bitartez gozatuz, baliabide aurremusikalak erabiliz.

¹¹ *Curriculumak. Lehen Hezkuntza* (I. liburukia). 65. orr.

¹² Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 69. orr.

- *Informazioaren tratamendua eta gaitasun digitala.*

Gaitasun honi dagokionez, curriculumak batez ere informazio bilaketara mugatzen da, bestelako arte motak, kulturak, etab. ezagutu ahal izateko.

Gaitasun digitalari dagokionez, informatika musika erreproduzitzeko edota entzuteko erabili daiteke, baita hau gordetzeko eta baita hau konposatzeko ere, kasuan kasu. Historia ezagutzeko ere baliagarria izan daiteke urteetan zehar erabilitako gabazio eta erreprodukzio aparailuak aztertzen baditugu.

- *Gaitasun soziala eta herritartasuna.*

Arlo geheetan bezala, musika lantzean ere taldean lan egiten da eta curriculumak aipatzen duen bezala, honek dakarren errespetuaren ezagutza baldintzatzen da, hala nola, arauak, lankidetzak, onarpenak, etab. bezalako baloreak barneratzen dira; eta materiala eta espazioak zaintzen ere ikasten da.

Bestetik, musikaren interpretazioa egiterakoa edota hau sortzerakoan suertatzen den talde lanarekin batera, kooperazioa edota arduren kontzientzia pizten da. Lankideekiko errespetua beharrezkoa da horrelako kasuetan eta beraz, honek lan egiterakoan esfortzu handiago bat egitea dakar, azkeneko produktu komun eta on bat lortzeko.

- *Arte eta kultur gaitasuna.*

Hau izango litzateke berez gure arloak presenteentz eduki beharko lukeen gaitasuna. Curriculumean jartzen duenez, kode artistikoak ezagutzea eta horiek eskaintzen dituzten baliabideak erabiltzen jakitea baimentzen digu musika lantzeak. Horrela, sormena eta irudimenaren bidez adierazi ahal izatea ere bermatzen da, eta bide batez, beste pentsamendu eta adierazpenak errespetatzen erakusten du. Honetaz gain, bestelako kulturak ezagutzea eta hauek baloratu ahal izatea ere dakar eta honengatik, gero norberaren aisialdirako aukerak zabaldu ahal ditu. Hau da, bestelako manifestazio kultural eta artistikoak ulertu eta kritikoki baloratzea dakar musikaren

lanketak eta honen ostean guzti honekin bakoitzak nahi duen moduan gozatu ahal izatea ere.

Espresio musikala ahotsaren, instrumentuen edo gorputzaren bitartez landu daiteke, eta honek haurrari pentsamenduaren garapen konbergente edo dibergenteak eskaintzen dizkio. Musika soinudun instrumentua izateaz aparte, aho-adierazle, gorputz adierazle eta emozioen adierazle moduan ere aurkezten da.

- *Ikasten ikasteko gaitasuna.*

Ikasleak, hainbat prozesu ezagutzen dituzte gauza ezberdinak lantzean eta hauen bitartez hainbat baliabide lortzen dituzte gero bestelako egoeratan aplikatu ahal izateko. Behaketa funtsezkoa da musika arlo honetan eta hau egoki egiteko jarraibideak ikasten dituzte ikasleek, horrela, beste egoera batzuetarako ere balioko dituen protokoloak ikasten dituzte.

Musikak autoikaskuntza eta auto-motibazioa laguntzen du; eta bide batez, atentzioa, kontzentrazioa eta memoria espaziala eta musikala lantzea ere dakar. Horrela, egin beharrekoaren aurrean irizpidea izatea, lehentasunen aurrean, materialaren aukeratzean, jardueretan, etab. nola aritu asmatzen laguntzen du.

- *Autonomia eta ekimen pertsonala.*

Arlo honetan aztertzen eta ikertzen egon beharrak, konponbide bilaketa dakar eta hau norberaren autonomia eta ekimenerako oso garrantzitsua da. Sormenak autonomiaz jokatzeko eskatzen du, ekimenak abian jartzea eta aukera eta aterabide desberdinak kontuan hartzea. Malgutasuna ere bultzatzen du, galdera baten aurrean erantzun posible ezberdinak baitaude.

Norberaren auto-ezagutzea ere lortzen da musikaren bitartez, adibidez, gure gorputzak eskaintzen dizkigun aukerak frogatzen ditugu.

Laburbilduz, beraz, hauek izango lirateke gure dira gure gaur egungo hezkuntza sisteman musikak bizi izan dituen aurrekariak eta egoerak:

Eskoletan hezkuntza musikala derrigorrezkoa da, baina 50 minutuz astean Lehen Hezkuntza guztian zehar. Irakasleria orokorrean ez dago ongi prestatua musikaren inguruko ezagutzak egoki transmititzeko eta eskoletan dagoen exigentzia maila minimoa da. Horregatik, arazoa dago ez delako posible ikasleak arlo honekiko motibatzea edo interesatzea, beraz hau garatzek olan egitea.

Orokorrean bestelako arloei ematen zaie garrantzi handiagoa eta baliabide gehiago eta horregatik musika bigarren plano batetan geratzen da, bai eskolarentzako eta ondorioz haurrentzako ere. Honek gizartearen baloreak eta kulturaren erabilgarritasunaren ezagutza eza isladatzen ditu.

Beraz, ez da musikaltasuna edo sormena ez dugunik, baizik eta gure inguruak ez duela sustatzen hauen garapena. Ikasleak desmotibazioarekin kutsatzen dira eta gainera formakuntza eskasa jasotzen dute.

“El principal obstáculo quizás sea que la música se convierte en un fin en sí. Ser perfecto es la finalidad.”¹³

Aurrekariekin bukatzeko, eta gure lanaren atal praktikoa Lehen Hezkuntzako 2. mailan burutu dela jakinda, hemen adin horietako hurrek dituzten eta gure musikaren esparrurako baliagarriak izango zaizkigun hainbat ezaugarrien zerrenda¹⁴:

- Afektibitatearen desplazamendu progresiboa etxetik kanpoko lekuetarantz, hala nola, eskolarantz.
- Inguruarekiko egokitzeko erraztasun handiagoa, talde lanak eta laguntzak erraztuz.
- Helduarekiko menpekotasuna gutxitu eta taldearearen partaide izatera pasatzen da.
- Neska eta mutilen arteko bereizketa ematen da.
- Arau eta aginduekiko kontzientzia eta barneratzea agertzen da. Baita kritika pertsonalak eta lanaren zentzuarekikoak ere.

¹³ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.redes-cepalc.org/inspector/DOCUMENTOS%20Y%20LIBROS/VARIOS/EDUCACION%20MUSICAL.htm>

¹⁴ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 39-40. orr.

- Egozentrismo pixka bat mantentzen du.
- Arrakasta behar du motibatzeke.
- Jokamolde modeloak imitatu eta barneratzen ditu.
- Objektuen arteko erlazioak ikusten ditu, zati bat beste batekin konparatzeko gaitasuna du, bi dimentsio hartu ditzake kontutan... baina oraindik zailtasunak ditu abstrakzioarekiko.
- Erritmoa menperatzeko gaitasuna du bai esku eta baita oinekin ere. Batzuetan erritmoan azkartzeko joera du.
- Oso harkorra da edozein motatako musikarekin. Baina ez zaio asko gustatzen hau kontenplatzen egotea, nahiago du aktiboki parte hartu.
- Sormen musikalerako jarrera ona.

Hirugarrenik, sormena eta hezkuntza musikalaren artean egondako erlazioa aztertuko dugu.

1911an, Dalcroze, bere ikasleek egiten zituzten mugimendu sutil eta espontaneoetaz jabetu eta gero, liburu bat idatzi zuen. Ikasle batzuk, musika entzutean, besoak mugitzen zituzten, besteak zapatekin lurra jotzen zuten eta beste batzuek kulunkatzen ziren. Gorputza musikaren mugimenduen eta duen bizitzaren kontziente da. Beraz, sormena, irudimena eta inprobisazioa hezkuntzan eta haurrengan zuten eraginean edo funtsaren inguruan lan egiten hasi eta honen inguruan idatzi zuen lehen aldiz.

Ostera, 1930 inguruan hasiko dira hainbat autore sormena eta honek hezkuntzan izan dezakeen eragina eta egitekoa aztertzen¹⁵. Hala ere, hau ez da nahikoa izanen eta ez zaio batere garrantzirik emanen sormenari. Aurrerago, autore eta psikologo gehiago hasiko dira kontu honekin inplikatzeko eta geroz eta teoria eta ideia berri gehiago eratuko dira.

Sormena, behatzea, entzutea, biltzea, aurkitzea, proposatzea, etab. Izango litzateke eta honek guztiak atentzio, kontzentrazio, memoria, etab. teknikak garatzen laguntzen duela ohartu ziren. Orduan hasi zen musikak sortzeko gaitasunaren garapenean lagundu egiten duenaren ideia zabaltzen. Schaffer-ek argi esan zuen: “La música es

¹⁵ Guilford, J.P.; otros. (1994). *Creatividad y educación*. (3ª edición) Ed. Paidós Educador.

una expresión de la imaginación humana, por medio del material sonoro; mediante el sonido deberemos estimular la imaginación creativa y la expresión musical.¹⁶”

J. Paynter-ek ere argumentu asko ematen ditu musika eta sormenaren arteko lotura finkoaz eta baita hauek hezkuntzan jokatzeko duten paper garrantzitsuaz. Berarentzako sormen musikala musikaren curriculumaren oinarri izan behar du¹⁷.

“... el quehacer musical –en el sentido más fundamental de una verdadera *creación* musical- puede ofrecer al niño un amplio campo de autorrealización (...) Incrementará su sensibilidad hacia el mundo en su rededor y educará aquella parte de su inteligencia que tiene que ver con la *sensibilidad*.¹⁸”

Bere ustetan, sormena lantzeko oso garrantzitsuak dira bai esperimentazioa eta baita imaginazioa ere, hauek sustatzen eta hauetaz baliatuz aritu behar gara erabiltzen ari garen materiala etengabe egokitzen ibiltzeko imajinatutako ideiak sortu arte.

Sentsibiltatea lantzea oso garrantzitsua da, teknikak eta gaitasunak lantzea bezainbeste. Egia esan, batetik, sentsibiltatea guztioangan garatu beharreko teknika bat da eta bestetik, sentsibiltaterik gabe, bestelako gaitasunak euren balorea galduko zuten. Musika era aberatsean jasotzeko pertzepzioa landu behar da, hau da, aurretiko prestakuntza psikologikoa behar da, oinarri bat sortu. Bi gauzak beharrezkoak dira, bai jakintasun arrazionala eta baita sormena edo sentsibiltatea.

Hala ere, zenbait arazo edo oztopo daude hezkuntzan eta batez ere hezkuntza musikalean, lehen esan bezala. Beraz, sormena hezkuntza musikalaren baitan ere zenbait traba gainditu behar ditu oraindik.

Esan bezala, musikaren bidez sormena garatzeko modu garrantzitsuenetako bat inprobisazioa da, baina hau hezkuntzan infrabalaratua dago. Uste da hau egin ahal

¹⁶ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 18. orr.

¹⁷ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>

¹⁸ Paynter, J. (1972). *Oir, aquí y ahora*. Ed. Ricordi americana (universal edition). 9. orr.

izateko ezagutza asko behar dela eta ez duela ezer gaineratzen edo laguntzen. Horregatik lan gutxi daude honen inguruan.

Baina min handien edo oztopo handiena, perfektzioaren bilaketa da, hortaz, sormenaren izate horrek perfektu izatearekin lehian ibili behar du etengabe. Irakasleak nagusiki transmititzen dutena perfektzioa da, hau da, ikasle ona izateko dena ongi egin beharra dago, dena ongi eta gaizki tartean baloratzen da; lan bat ongi dago akatsik ez badu. Sormenaren kasuan, ordea, ez da kontsideratzen gauzak beti ongi egon daitezkeenik. Emaitzen balorazioa, jarduerak eta baliabideak jasotzea baino garrantzi gehiago du gaur egungo hezkuntzan, gizarte azeleratu eta *arrakastazalearen* ondorioa, eta beraz, sormenak ez du lekurik honetan.

Bestetik, musikak eskolan garrantzirik ez duenez, gure gizartean ia inork ez du musikarekin esperientziarik, oso gutxi gara. Horregatik, oso zaila da benetan gainontzeko guztiei transmititzea, gehiegi dira ezjakina dutenak jakintza dutenekin konparatuta.

Aurretik ere esan bezala, musika edo arte arloak beste arloekin konparatuz tratamendu diskriminatzailea izaten jarraitzen du, bai denborari dagokionez, bai bertan gastatutako baliabideei dagokionez eta baita espazioari dagokionez ere. Honengatik gainera, gurasoek ere hala uste dute, hau da, musika beste arloak baino gutxiago balio dutela uste dute eta ez diote apenas arretarik jartzen, nahiz eta ikasleak nota onak atera honetan.

Hezkuntza musikala eta sormena eta hauek egungo hezkuntzan zein nolako egoera duten ikusteko modurik egokiena, praktikaz aparte, curriculuma behatzea litzateke¹⁹. Honi dagokionez, musika arloa arte plastikoekin batera batuta dago arlo bakar batean: Arte Hezkuntza. Bi arlo hauek, bi ardatzen inguruan egituratuta daude: hautematea eta adierazpena; eta arlo honek berez irudimena eta sormenaren bultzatzailetzat dago curriculumean.

¹⁹ *Curriculum. Lehen Hezkuntza* (I. liburukia). 63. orr.

Bai arlo plastikoa eta baita musikala ere, ezaugarri propioak dituzten arte esparruak dira, baina, alderdi komunak dituztenez, arlo bakar batean sartu dira. Honen bitartez, arte adierazpen eta irudikapenaren modu desberdineko arteko lotura estuak kontuan hartuko dituen ikuspegi orokorra ematea ahalbidetzen da. Horregatik, bestelako arte batzuen edukiak ere sartu ahal dira arlo honen barruan, hala nola, antzerki eta dantzarenak.

Musikaren atalari soilik dagokionez, interpretazio musikala ere aipatzen du curriculumak. Ahozko eta musika-tresna bidezko interpretazioaren bitartez, gorputz adierazpen eta dantzarekin lotutako trebetasun teknikoak eta gaitasunak garatu ahal ditugu.

Curriculumaren egiturari jarraituta, dakigunez, arlo bakoitzak bere helburuak ditu eta hona hemen musika eta sormenaren (biak batera landuz) inguruan Arte Hezkuntzaren atalean aurkitu ditugunak:

2. Soinuaren, irudiaren eta mugimenduaren aukerak ikertzea, irudikapeneko eta komunikazioko elementuak diren aldetik, eta ideiak eta sentimenduak adierazteko erabiltzea, horren bidez oreka afektiboari eta besteekiko harremanei lagunduz.
3. Zenbait material eta tresna aztertu eta ezagutzea, eta hizkuntza artistiko desberdinen berariazko kode eta teknikak ikastea, adierazpen eta komunikaziorako erabiltzeko.
9. Zenbait material eta tresna aztertu eta ezagutzea, eta hizkuntza artistiko desberdinen berariazko kode eta teknikak ikastea, adierazpen eta komunikaziorako erabiltzeko.

Bestetik, helburuez gain, edukiak ere ditugu curriculumean zehaztuta, eta oraingoan hauek lau multzotan banatuta daude. Sormenari eta musikari dagokionez, azkeneko multzo guztia dugu hauek landu ahal izateko:

4. multzoa. *Interpretazio eta sormen musikala*

- Ahotsak, gorputzak eta objektuek soinua sortzeko dituzten aukerak aztertzea.
- Erretolikak eta soinu bakarrean kantatzen diren abestiak interpretatu eta memorizatzea.
- Ahotsa, gorputz perkusioa eta musika-tresnak erabiltzea errezitatzen diren testuei, abestiei eta dantzei laguntzeko.
- Mugimenduaren oinarrizko teknikak eta mugimenduzko jokoak soinu sekuentziekin batera lantzea, eta dantza errazak ikastea.
- Konbentzionalak ez diren grafiak dituzten partitura errazak irakurtzea.
- Ahotsaren, musika-tresnen eta gorputzaren bidezko adierazpenarekin gozatzea.
- Lau denborako erritmo eta melodiazko eskemak inprobisatzea.
- Mugimenduak inprobisatzea, soinu estimulu desberdinei ematen zaien erantzun gisa.
- Ahotsaren bidezko soinuak, objektuak eta musika-tresnak hautatzea egoera batzuei edo kontakizun laburrei soinua jartzeko.
- Norberak musika ekoizteko dituen aukeretan konfiantza izatea.

Instrumentuei dagokionez, batez ere Off-ek gomendatutako sailkapena erabiltzen da eskoletan eta horregatik normalean perkusio txikia eta instrumentu melodiko batzuk ditugu.

Gorputz perkusioan, txaloak, izterrak, “pitoak” eta oinak erabiltzen dira orokorrean eta ahotsari dagokionez kankak eta soinuen imitazioa lantzen da.

Beraz, ikusi dugunez, musika eta sormena eskolan ez dute garrantzi handirik, batez ere praktikari dagokionez, zeren teoriarik hainbatetan aipatzen direla ikus dezakegu, ofizialke hezkuntzaren parte dira. Baina ikusi dugunez, praktikan hutsune nahiko daude oraindik. Hala ere, honen inguruan hainbat aurrekari baditugula ere ikusi ahal izan dugu, gure lana da orain horietatik abiatuz aurrera egiten jarraitzea.

1.2. Helburuak

1. Sormena eta musika lotuta doazela erakustea.
2. Sormena erabiltzeak hezkuntzan dakarren onurak eta erabilgarritasuna ikustea.
3. Sormena gure baitan eta bizitzan dagoela ikustea.
4. Musika gure baitan eta bizitzan dagoela erakustea.
5. Sormena garatzen laguntzeko modu apropos bat musika dela ikustea.
6. Musikaren bitartez sortzeko modu ezberdinak daudela ikustea.
7. Sormenaren garapena eta hau ekintzara eramateko modu anitzak daudela ezagutzea.
8. Haurrak perkusio txikiaren, ahotsaren eta gorputz perkusioaren bidez inprobisatzeko gai direla frogatzea.
9. Haurrak musikaren eraginez sortutako euren emozioak adierazteko gai direla frogatzea.
10. Haurrak gorputz adierazpen eta adierazpen plastikoaren bidez eta musikaren laguntzaz sortzeko gai direla frogatzea.
11. Haurrak gorputz adierazpen eta adierazpen plastikoaren bidez eta musikaren laguntzaz emozioak adierazteko gai direla frogatzea.
12. Haurren sormenaren garapenean musikaren bitartez laguntzeko ideiak planteatzea eta hauen eraginkortasuna frogatzea.
13. Haurren espresio modu hoberenak aurkitzea.
14. Arteen heziketa emateko teknika eta ohitura oinarrizkoak zeintzuk diren behatzea.
15. Hezkuntzak musika beregain hartzen duen edo ez ikustea.
16. Hezkuntzak sormena beregain hartzen duen edo ez ikustea.
17. Musikak eta sormenak historian zehar hezkuntzan izan duten papera aztertzea.
18. Hainbat autore ezberdinen gai honekiko ikuspuntuak ezagutzea.

1.3. Galderak

1. Musika eta sormena historian zehar lotuta joan izan ohi direla frogatu nahi dugu.
2. Musikak hezkuntzan duen garrantzi ezaz eta ondorioz honekiko bideratzen diren baliabide urrietaz ere jabetuko gara.
3. Sormena eta musika gure baitan daudela, eta hauek sustatzeko beharra frogatuko dugu.
4. Musikaren bitartez sormena garatzeko modu asko daudela ikusiko dugu.
5. Irakaslearen formakuntza falta behatu ahal izango dugu.
6. Musika egoki landu ahal izateko baliabide nahikoak gelan izango ditugun ikusi ahalko dugu.
7. Sormenak ez du behar bezain garrantzia izango hezkuntzan eta horregatik haurrek gauza abstraktu eta imajinazioarekiko barrera bat izango dute.
8. Haurrak inprobisatzeko gai dira.
9. Perkusio txikia, gorputz adierazpena eta ahotsa erabiltzen jakingo dute inprobisatzerako orduan.
10. Musikaren bitartez emozioak sortzen direla frogatuko dugu.
11. Musikaren bitartez irudimena garatzeko gai garela balioztatuko dugu.
12. Musikak transmititutakoa adierazpen plastikoen eta gorputz adierazpenaren bidez haurrek adierazteko gai direla ikusiko dugu.

2. MARKO TEORIKOA

2.1. Funtsa

“La educación siempre ha pretendido alcanzar un doble objetivo. Por una parte se propone transmitir saberes, habilidades y actitudes, con objeto de comunicar a las nuevas generaciones la ciencia, la técnica o los valores alcanzados por las precedentes. Pero a la vez se busca que cada cual sea capaz de resolver adecuadamente los problemas que le plantea la vida, de aportar su personal esfuerzo a la sociedad”²⁰.”

Dirudienez, azkeneko urteetan gehienok ez dugu zalantzan jartzen sormenak hezkuntzan duen paper garrantzitsua, honen inguruan, milaka publikazio, tesi, seminario eta kongresu egiten baitira curriculum malguago bat eta irakaskuntza esanguratsua aldarrikatuz. Baina gure hezkuntza sisteman egin diren erreformak aparte, azterketak egiten jarraitzen da, memorizazioa bultzatzen duten testu edo bertsio bakarreko liburuak eskaintzen dira, etb.

Hauen inguruan aritzen dira bai J. Paynter eta baita M. Schaffer ere; “Es hora de dar paso a una enseñanza mas preocupada por enseñar a pensar...”²¹.

Hasierako zitan esan bezala, hezkuntzaren helburua ez da soilik ezagutzak transmititzearena, baizik eta bizitzari aurre egiteko erremintak ere ematea bada. Horregatik lan honetan sormenaren inguruan hitz egingo dugu, bizitzari aurre egiteko asko lagunduko gaituen gaitasuna baita. Gainera, jakina denez, eskolan lantzen diren arloetatik, zuzenena sormena lantzeko artearekin edo espresioa garatzen duen edozein arlo dira. Hortaz, gu, musika artea eta espresioa den heinean, sormena eta honen arteko loturaz eta honek hezkuntzan izan lezakeen onuretan arituko gara lan honetan.

²⁰ Marín Ibáñez, R. *La creatividad en la educación*. Cuadernos pedagógicos. Ed. Kapelusz. 3. orr.

²¹ Díaz Gómez, M.; Riaño Galán, M.E. (2007). *Creatividad en Educación Musical*. Universidad de Cantabria. 21-22. orr.

Hala ere, gai hau praktikara eramateko oztopo nahikorekin topatu garela esan beharra dago, batez ere egungo Hezkuntza Sistemarekin eta honek musika eta sormenarekin duen harremanei dagokionez.

Garai hauetan batez ere ikusten ari garen moduan, eskoletako aurrekontuetan murrizketak egiten ari direnean, arte eta musika arloak dira murrizketa hauek gehien pairatzen dituztenak. Hau baina, ez da batere egokia, esan bezala hauek baitira sormenaren garapenean laguntzen duten arloak. Beraz, Tom Peters-ek (2003) esan bezala, guk ere esan dezakegu “nuestro sistema escolar es una conspiración, apenas disfrazada, para anular la creatividad²².” Nabaria denez gure hezkuntza sistema garai industrialerako diseinatu izan zen eta horregatik arte bezalako arloek ez dute lekurik. Hortaz, arrazoia zuten hainbat autoreek esan zutenean: “La educación tiene el doble poder de cultivar o de ahogar la creatividad²³.”

Gure ustez, hezkuntzak, eta zehazkiago hezkuntza musikalak, sormena garatzeko erreminta nagusi bat da eta ez luke bestelako lanik egin behar. Beraz, hiru kontzeptu hauek lotuta joan beharko luketela argi daukagu eta horregatik lan honetan honen inguruko hainbat arrazoi emango ditugu.

Haur bakoitzak bere musikaltasuna dauka, neurri handiago edo txikiago batean, eta hau, adin goiztiarretik indartu eta landu behar den ezaugarri bat da. Musikak, adimena osatzen duten gaitasun asko estimulatzen ditu: irudimena, oroimena, arreta, ulermena, kontzentrazio eta abilezia, eta bizitasun mentala. Bestela ere, Candela Ardid-ek esan bezala; “si no hubiese otras razones suficientes para justificar la influencia de la música sobre nuestra salud bastaría con decir que está basada en el ritmo, como la vida misma”²⁴.

Beharrezkoa da.

²² Idem: 19. orr.

²³ Faure, Edgar y Herrera, Kaddoura, Lopes, Petrovski, Rahnesa, Champion Ward. (1972). *Apprendre à être*. París. UNESCO, Fayard. 4. orr.

²⁴ Espainiako musika-terapiaren aitzindarietako bat.

Zenbait ikerketek²⁵ erakusten dute nola musika Haur Hezkuntzatik erakusten edo lantzen bada ikasleen gaitasunak erraztasun gehiagoz garatzen direla. Honetaz gain, musikak, entzumenaren perfektzionamenduan laguntzen du, baita psikomotrizitatearen garapenean laguntzen du, memoriaren eboluzioa hobetzen du, adierazteko gaitasunari mesede egiten dio, epaiketa kritikoaren analista garatzen laguntzen du eta jakintza kulturala eta gustu estetikoa barneratzea eragiten du.

Betidanik izan du musikak garrantzia gizakion bizitzan, bai arlo akademikoan, bai eguneroko bizitzan ere; eta baita modu formalean eta informalean ere.

Haurrak, jaiotzen direnetik, musikaz inguratuta bizi dira; jaio aurretik izaten dute euren lehen kontaktua musikarekin. Hauek espontaneoki erantzuten diote soinua ateratzen duen estimulu orori eta erakarpena sentitzen dute musikarekiko, instrumentu musikalekiko, erritmoarekiko, abestiekiko... Beraz, musika esperientzia berrien sorlekutzat hartu dezakegu garai honetan.

Ondoren, kontzienteago garenean, musika leku guztietan eta guztietatik jasotzen dugu: gure nahia delako modu zuzenean entzuten dugu, zeharka ere jasotzen dugu, nahi izatekotan modu akademikoan jaso dezakegu edota eskolan hezkuntza formakuntza moduan jaso, etab. Nonahi dugu musika. Egia da gehienek modu ludikoan erabiltzen dugula eta benetan ez garela konturatzen nola eragin dezakeen gure bizitzaren hainbat esparru eta zentzutan.

Honekiko kontzientzia sortzeko espaziorik egokiena hezkuntza litzateke. Hezkuntza musikalak haurra musikaren bitartez adieraztea, sentitzea, hitz egitea, aurkitzea, etab. ahalbidetzen du. Bide honetan, hezkuntzak sormen heziketan eragina izateko gaitasuna dauka, esparru sozial eta familiarraren laguntzaz noski.

Gai honetan aditua den eta musikaltasuna lantzen duen elkarte²⁶ batek dioen bezala, musikarekin hainbat gauza lortu ditzakegu, hala nola, entzumen bereizketa garatzen laguntzen du, arnasketa eta gorputzeko atalak kontrolatzen ere laguntzen du eta guretzat garrantzitsuena dena proiektu honetarako, autoestima indartzen

²⁵ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 4. orr.

²⁶ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.musikoporrak.com/p/asterokoak.html>

laguntzen du eta musikaren balio estetikoaren bitartez sentsibilizazio afektiboa eta emozionala lantzen da.

Baina dakigunez, hezkuntzan oraindik ere ez zaio garrantzi handirik ematen musikari.

Sormena da gure proiektu honetan musikarekin lotu duguna, baina sormenak ere ez du hezkuntzarekin harreman handirik, ez da oso bateragarria egungo hezkuntza sistemarekin, honek ez baitu bermatzen sormena garatu ahal izatea. Batetik, esan bezala hezkuntzak ez diolako musikari beharreko atentzioa ematen eta bestetik, musikari dagokionean, batez ere bultzatzen dena honen idazketa eta irakurketa delako eta sormena nahiz eta teoriarik agertu, praktikan ez da horrela. Sormena praktikan jartzea irakasleriaren lana areagotuko bailuke eta hori ez du inork nahi.

Argi dagoena norberaren heziketa prozesuan irudimena garatzea eta sortzen ibiltzearen beharra da.

Ken Robinson-ek²⁷ hezkuntzari buruz duen ikuspegia azaltzen du eta sormenetik bideraturiko hezkuntzaren garrantzia azpimarratzen du, bertatik perfil ezberdineko indibiduen arrakasta akademikoa errazten delarik.

Bere hitzetan, haurren sormenerako gaitasunak izugarriak dira, hauek ez dutelako jardura gaizki egiteko beldurrik, arriskatu egiten dira. Hala ere, nagusi bihurtzen diren heinean, sormen hau galtzen joaten dira, akatsak egiteko beldurren eraginez. Berak dio, sormenari hezkuntza eta alfabetizazioari ematen zaion balio berbera eman behar zaiola. Hezkuntzan lehentasuna, ideia propioak generatzeko baliabideak jasotzea izan beharko litzake.

Egia da, gaur egun, pertsona gehienak argi daukela, teoriarik, sormenak hezkuntzan izan behar duen paper garrantzitsua: “Nuestro actual sistema educativo tiene estas dos principales pretensiones: “servir de nexo entre los elementos sonoros del entorno

²⁷ UCLA unibertsitateko irakaslea. Sormena eta honen garrantziaren inguruan aditua.

inmediato del alumnado y el conocimiento musical establecido, por un lado, y el desarrollo de la creatividad y de todas las facetas de la personalidad, por otro.”²⁸

Baina honek ez du esan nahi hau denik praktikan gertatzen dena.

Ez dago zalantzarik sormenaren inguruko ikerketak bultzada handia izan dutela azken urteotan, eta honek behintzat eragingo du gai hau bertan behera ez geratzea. Baina egia da praktikotasunean hutsune handia dagoela, hor dugu musika eta arte plastikoen garrantzi eza eskolan edo irakasleriaren formakuntza eskasa. Hala ere, esan beharra dugu bi arlo hauen artean ezberdintasuna nabaria dela. Arte plastikoetan sormena garatzea ohiturazkoa da, beti nahiko librea eta sortzailea bideratu izan da, erraza da paper eta margo batzuk edo buztin zati bat emanda sormena bideratzea. Baina musikari dagokionez, arlo hau zailagoa da sormena garatzeko eta horregatik formakuntzadun eta adituak diren irakasle espezializatuak behar dira.

Bestetik, hezkuntzan egiten diren ebaluazioek ere argi erakusten dute sormenari ematen zaion garrantzi gutxia. Normalean egiten diren maila-frogetan ikasleriaren jakintasun arrazionala baloratzen da eta horrek ez du esan nahi sormena ere baloratzen ari denik. Sormenak ez du jakintasun arrazionalarekin soilik harremanik, gauza gehiago inplikatzeko ditu; izan daiteke jakintasun eta sormen askoko ikaslea, izan daiteke bietatik gutxi duena, izan daiteke batetik asko eta bestetik gutxi duena, etb., baina bata ez du bestea baldintzatzen. Fernando Alberca-k dioen bezala: “hoy en el ámbito escolar triunfan los menos imaginativos y después vemos que muchos de los grandes profesionales a los que admiramos por su inteligencia y creatividad no sacaban buenas notas en el colegio”²⁹.

²⁸ Aróstegui, J.L.; Espinosa, S.; García, C.; Giráldez, A.; Gordillo, J.; Herrera, L.M.; Jones, R.; Malbrán, S.; Méndez, M.P.; Muñoz, J.R.; Navarro, S.; Pedrero, R.; Prause-Weber, M.C.; Sebastià, A.; Suñer, A.; Vázquez, M. (2007). *La creatividad en la clase de música: componer y tocar*. Colección: Claves para la innovación educativa. Ed. Graó, de Irif, S.L. 63. orr.

²⁹ Fernando Alberca. Irakaslea, irakasleen fromatzaile eta beste liburuen artean, *Todos los niños pueden ser Einstein* (Toro mítico) liburuen autore. Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.lavanguardia.com/estilos-de-vida/20120203/54247867713/la-escuela-mata-la-creatividad.html#ixzz2T0pCNGql>

Dena den, bata bestea bezain garrantzitsuak dira garapen eta osapen egoki batetarako.

Argi dago, beraz, musika eta sormena beharrezkoak direla norberaren garapenerako. Vanderbilt Unibertsitateko psikologoek frogatu dutenez, musikari profesionalek eta gainontzeko pertsonek ezberdin pentsatzen dugu eta ezberdintasun horretan, musikariek askoz sormen handiagoa dute.

Honetaz gain, beste ikerketa batek dio sormen handiagoa duten pertsonek pentsamendu dibergentea garatuagoa dutela, hau da, arazo konplexuen aurrean irtenbideak emateko gaitasun handiagoa dutela³⁰. Eta esan bezala, bai pentsamendu dibergentea eta baita arrazionala oso garrantzitsuak dira norberaren bizitzarako.

Hortaz, ezin da ezeztatu sormena edozein pertsonaren garapenerako ezinbestekoa den heziketa dimentsio bat dela. Gainera, argi dagoenez, horrelako hezkuntza eta formazio bat jasotzeak munduan eta gizartean aldaketa ekarriko luke, pertsona osatu eta jakintsuak sortuko bailirateke. Horregatik, zuzenena, hau garatzen uztea da hoberena eta bide batez hau onartzea, sormena, gure bizitzaren edozein egoera ebazteko balio baitigu.

Honetaz gain eta musikaren adituak diren hainbat autoreek bere iritzi profesionala eman eta frogatu duten bezala, musika sormenaren garapenerako oso egokia da.

Edgar Willems-ek zioenez, berak pertsonen barne erritmoak deskubritzen ditu eta hauek aztertu egiten ditu, haurraren maila instintiboan, afektiboan eta burukoan nola eragiten duten ikusiz. Autore honek ez du hezkuntza musikala helburu bat bezala, baizik eta pertsonak guztiz garatu ahal izateko beharrezkoa duten prozesu bat bezala. Musikaren bitartez fakultate sentesorialak, motrizak, afektiboak, intuitiboak eta

³⁰ Berreskuratua (2013/5/10): <http://ipsicologo.com/2012/06/la-musica-la-creatividad-y-el-coeficiente-intelectual.html>

sormenekoak garatu ahal direla dio, batez ere haurrengan. Hau dena, hezkuntza musikal aktibo eta parte hartzaile bat sustatuz³¹.

Zoltan Kodaly-k ere musikaren garrantziaz mintzatzen da hau bizitzeko modu bat dela aldarrikatuz, ez soilik dirua irabazteko modu bat³².

John Paynter-ek ere sormen musikalaren alde agertzen da eta hau curriculum-aren oinarri bezala ere proposatzen du: “Del pensar y del hacer con sonidos musicales surgen formas de llegar a conocer y formas de contar distintas a las de otras disciplinas, aunque no menos importante para el desarrollo intelectual” (1999)³³.

Beste hainbat autore gehiago irakurrita, jakin dezakegu, musikaren bitartez izugarritzko lotura afektiboak egin daitezkeela baita kooperazioa sustatu ere, horrela talde lana hobetuz eta hau armoniatsuagoa bihurtuz. Musikarekin ere bestelako arloek sortu dezaketen seriotasun deseroso eta zorrotz horrekin apurtu dezakegu eta benetan hurrei motibatzen dien zerbait ludikoa eta dinamikoa proposatu. Kantuaren bitartez ere hizkuntza lantzen da eta honekin egon daitezkeen zenbait arazo ekiditen ere lagundu dezake musikak. Baina nola ez, eta gure gaiari erreferentzia eginez, musikak pertsonon adierazpen eta sormen maila handitzen du.

Esan bezala, honetan eskolak zeresan handia du eta nahitaezkoa da ikasleak sormena garatzeko estimulatzea. Horretarako ditugu musika edota arteen arloak. Ikaslea okertzeko beldurraz liberatu behar da eta erlazio ezberdin eta “arraroak” egitera ausartu behar da sormena garatzen hasteko.

Normalean, haurrek ez dute arazorik inprobisatzeko, arriskatzeko edota okertzeko, ezinbestekoa dena sortu ahal izateko. Baina helduek okerrak zigortzen

³¹ Berreskuratua (2013/5/10): <http://mimamamecanta.blogspot.com.es/2011/11/el-metodo-willems-y-el-valor-humano-de.html>

³² Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.redes-cepalc.org/inspector/DOCUMENTOS%20Y%20LIBROS/ARIOS/EDUCACION%20MUSICAL.htm>

³³ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>

ditugu eta honen bidez bai eskola eta baita hezkuntza ere baldintzatzen ditugu, bide batez, haurrak euren sormen gaitasunetatik aldenduz.

Horregatik, gaur egungo eskoletan ezarritako eredu batzuk daude eta haurrek hauetara moldatu behar dute. Normalean irakasleak nahi duena da ikasleak erantzun zuzena ematea eta markatutako ibilbideetatik ez ateratzea bestelako gaiak edo ikuspuntuak ukituz. Irakasleak espero duena da haiek irakatsitakotik edo liburuan jartzen duenetik ez ateratzea eta horregatik ikasleren baten erantzun original edo ezberdin bat ematekotan zuzenketa ematen da. Honek ikasleen potentziala mugatzen du, beraz, sormena ere albo batean uzten du.

Ikusten dugunez, hainbat oztopo ditugu eskoletan eta gizartean sormena garatzea ekiditen dutenak.

Alde batetik, sormenak beti nahiko fama txarra izan du, zenbait pertsonen ustetan, sortzailea izateko erdi erotua egon behar duzu edo kontu praktikoekin arduratzen ez den bohemio bat izan behar duzu. Baina hori ez da horrela. Nire ustez, sormena jaiotzean dugun eta potentzian dagoen gaitasun bat da, egin behar dugun gauza bakarra da hau garatzen lagundu, eta musika da hau egiteko moduetako bat.

Teoria hau zenbait liburuetan konfirmatzen da, hala nola, “la creatividad es una respuesta natural del niño a su entorno, una manera de interactuar con el mundo que le rodea. Cuando se le impide desarrollar su creatividad, también se le impide desarrollar su autoestima”³⁴. Esan bezala, sormena bertan dugu, baina haurrei garatzen lagundu behar zaie gizarte eta hezkuntza honek ez baitute hori bermatzen baizik eta alderantziz. Beraz, hori sustatzeko lan egin behar da, nahiz eta esan bezala erantzun naturala den berez. Oso garrantzitsua da hau bultzatzea, bestela, laguntza eza duten ikasleek sormena guztiz lurperatzen bukatu dezakete, inoiz garatzen edo erabiltzen ez dutelako³⁵.

Bestetik, askotan eskolan perfekzionismoa bultzatu ohi da eta sormenari dagokionez hau ere ez da batere ona, blokeoak sortu ahal dituelako. Gainera, haurrak

³⁴ Bean, R. (1994). *Cómo desarrollar la creatividad en los niños*. Ed. Debate. 30. orr.

³⁵ Idem. 81. orr.

beren barne adierazpenak egin ahal izateko, oso garrantzitsua da gehiegizko kritikengandik eta zigor bidegabeengatik aske sentitzea. Beraz, perfekzionismoak ez du zeresanik sorkuntzan; “...lo mejor es dejar que el niño sepa que se puede expresar cuando y como quiera, y que la naturaleza siga su curso³⁶.”

Honetaz gain, hezkuntzaren benetako helburua praktikan zein den ongi aztertu beharko genuke. Ongi dakigunez eta adibidez, Petra M. Pérez-ek dioen bezala:

“... el éxito escolar significa sacar buenas notas, todos los sistemas educativos del mundo datan de una realidad del siglo XIX, donde se iba a la escuela para conseguir un trabajo, y se basan en una jerarquía de temas donde las matemáticas, los idiomas o las humanidades tiene más peso que las artes porque el objetivo es llegar a la universidad y preparar profesores universitarios.”³⁷

Dirudienez, hemen zalantzan jartzen da atal honen hasieran jarritako zitak esandakoa. Beharbada, hezkuntzaren benetako helburuan dago arazoa eta helburu hori uste denaren alderantzizko bat izanda, horregatik sormenak eta musikak ez dute lekurik bere baitan.

Bukatzeko, eskolan sormena garatzea ekiditen duen beste arrazoi bat bertan edo bertatik haurrek jasotzen duten gehiegizko lana litzateke. Hauek etengabea ari dira lanean, etxeko lanekin eta geroz eta eduki gehiago barneratzea exijitzen zaie eta horrek bere irudimenerako denbora kentzea dakar. Hau da, lan gehiegi izateak sormenerako aukerarik ez egotea dakar, lan kargak sormena itotzen baitu.

Geroz eta jende gehiagoren iritzitan, eskolak sormena itotzen du. Berriro ere, Petra María Pérez-en hitzak hartuz, “Hay numerosas investigaciones que señalan que

³⁶ Idem. 82. orr.

³⁷ Petra María Pérez. Hezkuntzaren Teoria-ren katedratikoa eta Balentziako Unibertsitateko Hezkuntza Sormen eta Berrikuntza Institutoko kidea. Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.lavanguardia.com/estilos-de-vida/20120203/54247867713/la-escuela-mata-la-creatividad.html#ixzz2T0pCNGqI>

la creatividad de los niños decrece con los años de permanencia en el sistema educativo...”³⁸.

Beraz, ikus dezakegunez hainbat teoria eta ideia dago eta egon dira sormena eskoletan eta haurrengan garatzearen alde. Gure aldetik, uste horiek indartzeko lanean hezkuntza, sormena eta musika lotzen duen lan teoriko hau proposatzen dugu.

Hasteko, esan beharra dugu, arte hezkuntzaren bitartez sentsibiltatea hezten dugula eta horregatik ez ginatekeela geratu behar eskolan musika irakasteko orduen luzapenaren aldarrikapenean. Musika zerbait transbersala izan behar du eta beste arlo guztietan sartu baita beste arloak musikan sartu ere. Sentsibiltatea lantzea oso garrantzitsua da, teknikak eta gaitasunak lantzea bezainbeste. Egia esan, batetik, sentsibiltatea gu guztioangan garatu beharreko teknika bat da eta bestetik, sentsibilitaterik gabe, bestelako gaitasunak euren balorea galduko zuten.

Aurrerago hitz egingo dugu musika gainontzeko arloetan integratzeko ditugun posibilitateen inguruan.

Bestalde, hiru kontzeptu hauek lotzen baditugu, hiru lotura edo lan esparru posible etortzen zaizkigu burura lan honen sarreran esan dugun bezala: musika sortzea, musikak gure baitan sortzen dituen emozio edo sentimenduak eta musikaren bidez sortu ditzakegun beste arteak. Hortaz, hau izanda guretzako loturarik edo sormena eta musikaren arteko erlaziorik esanguratsuenak horretan arituko gara.

Hori bai, hiru eremu hauek hain zabalak direla ikusita hainbat eremuetan mugatuko ditugu:

Hasteko, musika sortzen dugunean, gure inprobisazioetarako soilik perkusio txikia, gorputz perkusioa eta ahotsa erabiliko ditugu. Inprobisazioa da musika sortzeko modurik zuzenena. Hezkuntza Musikalaren helburuetako bat ikaslearen sortzeko ahalmenauna garatzea litzateke eta hau musikari dagokionez inprobisazioaren bidez ematen da. Bi modutan egin daiteke hau, bai erritmikoki (gorputz perkusio edo instrumentuekin) eta bai melodikoki (instrumentu edo ahotsaren bidez).

³⁸ Idem.

Baina Orff-ek ere esaten duen bezala³⁹, hurrekin zenbait muga jarri behar dira, hauen ezagutzak kontutan hartuta. Hala ere, honek ez du esan nahi inprobisazioak ematen duen askatasuna mugatzen ari garenik. Horregatik guk hiru espresio modu hautatu ditugu:

Erritmoari dagokionez, gorputz perkusioa eta perkusio txikia hautatu ditugu. Eta melodiari dagokionez ahotsa.

Ahotsa eta gorputz perkusioa hautatu ditugu, zeren, “la mejor manera de llegar a las aptitudes musicales que todos poseemos es a través del instrumento más accesible a cada uno de nosotros: la voz humana (...) y la percusión corporal”⁴⁰.

Instrumentuei dagokionez, soilik perkusio txikia erabiliko dugu, adin hauetako eskoletako haurren ezagutzak kontutan hartuta ez dakitelako oraindik instrumentu melodiko bat jotzen. Baina uste dugunez instrumentuak musikaren oso alderdi garrantzitsuak direla, hauek erabiltzea ezinbestekotzat dugu. Gainera, hauek erabiltzearekin batera, hurrek ezagutza kognositiboa jaso dezakete (instrumentuak ezagutzea), sentoriala dena eta motrizitatea landu dezakete (zentzuak aktibatzen direlako eta motrizitatea beharrezkoa delako jotzerakoan) eta bukatzeko, soziala eta afektiboa ere lantzen dute (taldeka gauzak egiterakoan sozialki erlazionatzen direlako eta instrumentuekin adierazi dezaketelako). Musika globalki lantzea baimentzen du.

Bestalde, musikak gure barnean sortzen ahal dituen sentimendu edo emozioak anitzak direla jakinda, gu soilik lau landuko ditugu ikasleekin batera: haserrea, alaitasuna, tristura eta beldurra. Hauek lau hautatu ditugu zeren nahiz eta orokorrean adostasun handia ez dagoen, gizakiaren emozioetatik hauek dira oinarritzkoak, hau da, hauetatik abiatuta sortuko lirateke beste guztiak. Beraz, oinarritzko emozioak direlakoan landuko ditugu soilik hauek.

³⁹ Sanuy, M.; Gonzalez Sarmiento, L. (1969). *Musica para niños: Introducción. Orff-Schulwerk*. Versión original española basada en la obra de Carl Orff y Gunild Keetman. Ed. Union musical española. 74. orr.

⁴⁰ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 129. orr.

Bukatzeko, musika bestelako arte espresioetarako laguntzaile bezala aztertzen dugunean, soilik arte plastikoetan eta gorputz espresioan zentratuko dugu gure lana. Arte plastikoei dagokionez, hauen bidez haurrak trebeziak, ahalmenak eta baloreak garatzen dituelako hautatu ditugu. Horrela bide batez, ikasleak bere barneko mundua, ametsak, fantasiak eta irudimena irudikatzeaz gain, gogamen-egitura berriak ikertzen ditu⁴¹ eta hau da lortu nahi duguna.

Gorputz espresioa berriz, Dalcroz-ek esan bezala “el cuerpo puede ser el medio de representación de cualquier elemento musical del ritmo, la melodía, la dinámica, la armonía y la forma⁴²” eta horregatik iruditu zaigu egokia sormena lantzeko.

Alde praktikoari begira, erabilitako musiten artean ez dugu mugarik jarriko, hau da, edozein musika erabili daiteke. Baina gure ustetan, Euskal musika, hau da, euskaraz eta Euskal kultura edo folklorea oinarrituz idatzitako musika derrigorrez agertu behar da ariketa guztietan.

Ez du zentzu handirik ikasleek XVII. mendeko musika aztertzen edo lantzen jartzea ez badugu mende horretako obretan eta autoreetan parte hartu behar. Baina gu lan honetan, musika inspirazio eta sortzaile moduan erabiliko dugu gehienbat, beraz, egungo musikaren inguruan batez ere aritzea da zentzudunena ikasleen motibazioa pizteko. Baina gero, beste garaietako musika eta bizipenak ere erabili ditzazkegu bestelako ekarpenak egiteko eta gauzak nondik datozen ere aztertzeke, baina egokiena da ezagutzen eta gustuko dugunetik hastea edo abiatzea.

Gainera, sinesten denaz gain, egungo musika modernoa ez da tradizioarekin apurketa bortitz bat, baizik eta honen heziketa konstante eta naturala. Horregatik diogu, hobe dela motibatzen duenetik hastea eta gero, tradizionalarekin lotzea, hau oso erraza baita lotura handia dutelako⁴³.

⁴¹ Berreskuratua (2013/5/10):

<http://www.bakelan.net/edukiesp/familiak/ADIERAZPEN%20PLASTIKOA.pdf>

⁴² Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 109. orr.

⁴³ Paynter, J. (1972). *Oir, aquí y ahora*. Ed. Ricordi americana (universal edition). 12. orr.

Honetaz gain, praktikara eramateko lagin bat behar dugula kontutan hartuta, Lehen Hezkuntzako 2. maila hautatu dugu proiektu hau frogatzeko. Egia da horrelako lanketa, hau da, sormena musikaren bidez lantzea, edozein ziklotan eta edozein adinetan egin ahal dela, inoiz ez da berandu sormenaren garapenean laguntzen asteko nahiz eta egokiena eskola garaian izatea den. Baina hemen, 2. mailarako proposatu dugu, sormena garatzen hasteko adinik errazena Haur edo Lehen Hezkuntza delako. Haurrengan soinuaren objektuak jotzeko, igurtzeko eta kolpatzeko interesa dago⁴⁴ eta horregatik da adin egokia, interesa dagoelako. Hala ere, horrek ez du esan nahi inoiz berandu denik sormena garatzen hasteko edo musika ongi barneratzeko.

Honengatik guztiatik beraz, arituko gara alde edo esparru hauek lantzen proiektu honetan.

Bukatzeko bi zita esanguratsu:

“Si durante la infancia, a los niños se les da la oportunidad de descubrir muchas cosas de su mundo y de hacerlo explorando serenamente, acumularán un “capital de creatividad” incalculable, del que podrán hacer uso a lo largo de su vida” (Gardner, 1993: 31)⁴⁵.

“Los seres creativos, son, en última instancia, seres felices... siempre que tengan libertad para crear⁴⁶.”

⁴⁴ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>

⁴⁵ Díaz Gómez, M.; Riaño Galán, M.E. (2007). *Creatividad en Educación Musical*. Universidad de Cantabria. 43. orr.

⁴⁶ Guilford, J.P.; otros. (1994). *Creatividad y educación*. (3ª edición) Ed. Paidós Educador. 36. orr.

2.2. Irakasle lanbidearekin erlazioa

Musika eta sormena garatzeko laguntza ematerako orduan bai guraso eta baita irakasleek egin behar esanguratsua dute. Berez, guraso eta irakasleen egitekoa haurrak babestea eta laguntzea dira, musikari eta ondorioz sormenari dagokionez ere zeregin berdinak dituzte. Hau da, ikasleek sortu ahal duten bere sormen esparruan lan egitera bultzatu behar dituzte. Bestela gaitasuna blokeatua edo atrofiatuta gelditu daiteke.

Hala ere, nahiz eta irakasleek haurrak esparru hauek sortzera edo izatera bideratzen dituzten, ikasleek euren sormena garatu eta berarekin esperimentatu ahal izateko askatasuna ere eman behar diete.

Hau da, bai irakasle eta baita gurasoek babestu eta sostengatu dezakete musikaren ikaskuntza, eta hemendik aurrera, haurren lana da sortzea eta musikaren bidez adierazpenak egiten hastea. Eskolan beraz, bereiziki egin behar dena haurra edo ikaslea babestea da, bera eroso sentitzeko testuinguru eta ariketak prestatzea eta askatasuna ematea.

Batetik, esan dugunez, irakaslea musika gelan giro egokia egon dadin bermatu behar du; “una clase de música creativa es un grupo de estudiosos que juntos quieren investigar con el sonido”⁴⁷.

Sormena sustatzeko eta sortarazteko ikertze giro bat sortu behar du irakasleak gelan. Adibidez, irakasleak laguntza moduan galdera bat edo batzuk planteatu ditzake musikari dagokionez zerbaiten inguruan edo bestela galdera erritmiko edo melodikoak ere planteatu ditzake inprobisazioa sustatzeko. Hemendik jota hasi beharko dira haurrak ikerketa bideratzen, norbera bere sormenari lan egiten utziz.

Normalean, jolas giroa sortzea da egokiena haurra benetan aske sentitzeko. Horrela, ikasleak gaiarekin jolastuko du, ideiei bueltak emango dizkie, ohiz kanpoko loturak egingo ditu, etab⁴⁸. eta hau da behar dena sormena sustatzeko. Orff-ek argi esan zuenez, irakasleak haurrek duten jolas mundu horren antzeko atmosfera sortu behar du gelan, horrela haurrak eroso sentituko dira forma musikal edo gauza berri bat

⁴⁷ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>

⁴⁸ Guilford, J.P.; otros. (1994). *Creatividad y educación*. (3ª edición) Ed. Paidós Educador. 35. orr.

ikasterako orduan. Bide honetan, ikasleak ez dira gainontzeko gelakideengatik edota irakaslearengatik ebaluatuta edo epaituta sentituko eta beraz ez dute esperimentatzeko beldurrik ere izango.

Hortaz, argi dago, ikasleen ikuspuntu eta iritzia errespetatzea oso garrantzitsua dela. Musikaren bidez lortu nahi dena euren sormena sustatu eta estimulatzea da, berdin du hau erabiltzean sortutako emaitza nolakoa den.

Honetarako, testuinguruaz gain, erabilitako metodoak zeresan handia du, honek gaitasun musikalen garapena sustatzen duten ezagutzak mesedetu baititu eta gainera, erakargarriak diren ariketa edo egoerak proposatu behar ditu.

Irakasleak bere eginbeharrak argi izatea ere oso garrantzitsua da.

Lehenik eta behin, musikako irakaslea espezialista bat izatearen beharra azpimarratu behar da. Egungo gizartean gaudelarik eta jaso dugu hezkuntza jaso dugula eta edonork ezin du musika irakasgaia eman. Kodaly-k esaten zuen bezala⁴⁹, gaiak ezer ez dakien irakasle batek edo gaiak ezer ulertzen ez duen beste batek ezin ditu ezagutzak ongi transmititu eta kontrako eragina izan dezake. Hau da, musikarekiko amodioa eta sormena garatzeko aukera betirako ezabatu diezaieke.

Honetaz gain eta lehen esan bezala, irakaslearen lana oso garrantzitsua da atmosfera egokia sortu behar duelako gelan. Baina honen atzean, askotan, metodoaz gain, norberaren nortasuna dago⁵⁰. Hau da, irakaslea gelan, komunikatzen da, gauzak azaleratzen ditu. Hortaz, batez ere bera da gelan klima bat edo beste sortzen duena, bere nortasunaren arabera, bakoitza denaren arabera irakasten baitu. Beraz, irakasleak bere izateko era kontutan izan behar du gelara sartzerako orduan.

Martenot-ek zioen bezala, klasean, erlaxazio aktiboa suposatzen duen jarrera mantendu behar du irakasleak⁵¹. Diziplina malgu bat eta klasea modu afektibo batez gidatzeko gaitasuna behar du izan. Irakaslea firmea eta gozoa edo leuna izan behar du, aktiboa, konfiantza eta errespetua inspiratzen diguna eta abegitsua izan behar du.

⁴⁹ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.redes-cepalcala.org/inspector/DOCUMENTOS%20Y%20LIBROS/ARIOS/EDUCACION%20MUSICAL.htm>

⁵⁰ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 183. orr.

⁵¹ Amaus, A. *Maurice Martenot*. Departamento de Pedagogía Musical. Conservatorio Municipal de Música de Barcelona. Centro de Educación Musical Diaula.

Willems-ek ere musika irakasleen inguruan mintzatu egin zen eta horrelako ezaugarriak eta betebeharrak izan behar zituztela finkatu zuen⁵²:

- Musika eta haurrak maitatu behar ditu.
- Hezkuntza musikaren eta haurraren psikologiaren oinarri psikologikoak ezagutu behar ditu.
- Musika giza kulturaren medio baten moduan hartu behar du.
- Bizitzari dagokion guztiarekiko dinamiko eta sentibera izan behar du.
- Inprobisazioak egitean konpasa asko markatu behar du ikaslea ekintza honetan laguntzeko.
- Irakasleak atmosfera egokia sortu behar du gelan, bizia eman behar dio haurrek potentzian duten hori guztiari, gidaria da.

Kodaly-ren ustetan, haurrak sormena du bere baitan, potentzian eta musika irakaslearen eginbeharra hauek deskubritu eta musikaren bitartez ikaslearen eskura jartzea da⁵³.

Ikasleei interesatzen zaizkien gauzak babestu eta horietan lagundu behar die irakasleak musikaren ezagutza zabalago bat eskainiz, J. Paynter-en iritziz. Eta horregatik etengabeko formakuntzan ibili behar dute, artea ere etengabe ari delako aldatzen. Beraz, ikasleak ere etengabeko berrikuntzan egon ahal izateko, arteen munduan gertatzen den edozer irakurtzean hau ulertzeko eta barneratzeko gai izatea lortu behar da. Horregatik da hain garrantzitsua irakasleen formakuntzan berrikuntza ere etengabea izatea⁵⁴.

Baina jakina denez, irakasleen formakuntza gaur egun ez da nahikoa, beraz, eskerrak behintzat musikan adituak diren irakasleak ditugun geletan, honen inguruko ezagutza minimo bat dutelako.

⁵² Willems, E. Educación Musical: I Guía Didáctica para el Maestro. Ed. Ricordi. 29. orr.

⁵³ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.redes-cepalcara.org/inspector/DOCUMENTOS%20Y%20LIBROS/VARIOS/EDUCACION%20MUSICAL.htm>

⁵⁴ Paynter, J. (1972). *Oir, aquí y ahora*. Ed. Ricordi americana (universal edition). 11. orr.

Sortutakoaren emaitzak ikustean balorazio negatiborik ez egitea da irakasleek buruan izan behar duten arau garrantzitsu bat. Beraz, nahiz eta egindakoa ez gustatu edo ulertezina iruditu, sormenean ez dago itsusia den ezer; “en vez de reírse de él, deberá alentárselo para que ponga a prueba sus aseveraciones, imaginando cómo sería el mundo de ser ciertas”⁵⁵.

Erridikulua edo haurrek egindako gauzez irri egitea oso ohitura txarra da egungo eskoletan eta hori aldatu beharra dago. Bestela ikasleak ideia edo galdera ezberdin bat esan edo formulatu nahi duenean, askotan beldurrez egiten du edo erreprimitzen da, maisuak edo gelakideek barregarri utzi ahal dutenaren beldur.

Honetaz gainera, askotan helduok haurren inpultsoak geldiarazten ditugu, nahi gabe noski, egindakoa “ongi” edo “gaizki” dagoen baloratuz eta horren inguruko ideia buruan sartuz.

Horregatik, haur horiek heltzean egungo helduak bezain arrazionalak eta moralistak ez izateko, musikaren aspektu sortzaile eta komunikatzaile hau eskolan lantzea ezinbestekoa da.

Lan honetan, esan dugun bezala, irakaslea laguntzaile eta babes emaile soila da, hau da, gida bat bezalakoa. Ez du beti zer egin behar den eta nola egin behar den esaten egon behar, bere eginbeharra, lanak edota proiektuak planteatzean datza. Eta honetaz gain, haurrei jakinarazi behar die, hauetan sortu ahal diren zailtasun edota arazoei aurre egiten laguntzeko dagoela.

Sormena, bai modu indibidualean eta baita kolektiboan ere sustatu behar du, bide batez, gainontzekoekiko komunikazio eta garapen aukerak eskainiz.

Horrelako ariketak planteatu ditzake:

Entzumen aktiboa sustatzeko adibidez, sormena garatzeko bideratuta dauden teknikak aplikatu behar dira, hala nola, taldeko hausnarketak egitea, ideia solteak botatzea, etab. Hasteko, entzumena entzun egingo da, esperientzia zuzena sortaraziz eta gero, ikasleari hori entzunda izandako bizipenak idaztea, marraztea, edo nahi duen bezala

⁵⁵ Guilford, J.P.; otros. (1994). *Creatividad y educación*. (3ª edición) Ed. Paidós Educador. 35. orr.

islatzea eskatuko diogu. “Cuando la experiencia musical es educativa y consciente, está en relación con los sentimientos, la imaginación y la invención, entonces la música llega a crear en la imaginación imágenes visuales”⁵⁶.

Inprobisazioa da sormena garatzeko modurik zuzenena musikan. Lan modu honetan, ikasleek forma ematen diote musikari: tempo, dinamika, esaldien egiturak eta estiloari. Beraz, irakasleak galdera erritmiko bat planteatu dezake ikasleek honen erantzuna, adibidez, perkusio txikiaren bitartez inprobisatzeko. Gera maisuek, haurrek egiten dutena behatuz, jarraitu beharreko arauak (inprobisazioaren bitartez) eta baita musikari ere begiratzuz, forma ematen lagundu behar dio. Hori bai, beti esperimentazioa eta esplorazioa bultzatuz.

Bukatzeko, esan beharra dugu, musika eta baita sormena ere presenteago eta konstanteago egon behar duela curriculumean.

Badago irakasle asko hau aldatzea nahi dutenak, baina aldaketaren bidea luzea eta zaila da, bai sistema aldatu behar delako eta baita irakaslearen formakuntza ere aldatu behar delako.

Hau ez da komeni, alde batetik formakuntzak gastu eta esfortzu gehiago dakarrelako, bestetik, sistema aldatzean hezkuntza eta beraz gizartea aldatu dezakezulako eta hori ez da bilatzen dena eta bukatzeko, azken finean sormena sustatzea lan zaila delako eta batez ere musikari dagokionean eta irakasleen lana handitu beharko zelako, egungo ezintasuna agerian utziz.

⁵⁶ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>

3. GARAPENA

3.1. Ikuspegi historikoak

Desde tiempos remotos, la música ha sido parte de la Historia y de nuestra vida: desde los gritos de los animales, hasta las enseñanzas más formales en los griegos, son ejemplos claros.

A través de los años el progreso de la influencia de la música en el desarrollo de los sujetos ha ido cambiando, hubo unos años en el que su importancia fue amplia y fuerte. En cuanto a la musica occidental, hoy en día este progreso se ha visto disminuido ya sea por desconocimiento de sus beneficios o por algún motivo cultural.

En cuanto a otras culturas la música es la esencia de la vida y la que marca los ritmos de esta, por ejemplo, en la tribu de los Wagogo así como en muchas otras culturas.

Pero una vez más, y teniendo en cuenta que la propuesta de trabajo propone investigar la educación musical en la sociedad occidental en concreto en aulas navarras, analizaremos la historia desde un punto de vista occidental.

Diversos personajes del mundo de la música han estudiado este arte y sus beneficios. M^a Victoria Casas⁵⁷ propone que los distintos planos cognitivos, así como el psicomotor y afectivo pueden verse favorecidos al iniciarse de manera temprana en el aprendizaje de la música.

En el plano cognitivo, se favorece el desarrollo del razonamiento lógico-matemático, la creatividad y el pensamiento flexible; en el plano psicomotor, tocar un instrumento desde edad temprana, favorece el desarrollo de la motricidad a la vez que aprende a valorar sus destrezas y aumenta su autoestima (afectividad).

Garretson por su parte, dice que la música puede utilizarse con fines terapéuticos y propone la musicoterapia, también confirma el beneficio de la práctica vocal e

⁵⁷ Casas, M.V. *¿Por qué los niños deben aprender música?*. [Berreskuratua (2013/5/23)
<http://www.bioline.org.br/pdf?rc01038>]

instrumental en la respiración y la pertenencia a conjuntos musicales favorece el desarrollo del respeto y la colaboración⁵⁸.

Aparte de estos beneficios individuales en el desarrollo personal, la integración de la música popular y folklore en la educación, potencia la cultura y fortalece el carácter social en la comunidad.

Como docentes se debe tener conocimientos de todos estos beneficios citados y prepararse para llevar a cabo una metodología que facilite el guiar a los estudiantes a explorar sus capacidades y potenciar las áreas de cada uno para enriquecer su crecimiento y lograr un desarrollo integral.

Mirando en las diversas épocas históricas la evolución o el recorrido de la educación musical, podemos hacernos una idea de la importancia tan grande que esta ha llegado a tener prácticamente en todas las culturas anteriores⁵⁹.

Empezando por la antigua Grecia, se puede citar las escuelas de música fundadas en Esparta, la una por Tenprando y la otra por Tales de Goetina en los siglos V y VI a. de C. que dan una idea de la importancia del estudio de esta materia.

En Roma también se concedió una posición relevante al estudio de la música por todos los jóvenes.

Durante la Edad Media, el modelo educativo estaba formado por el “Trivium” y el “Quadrivium”. El Trivium (retórica, gramática y dialéctica), el Quadrivium (geometría, aritmética, astronomía y música).

En el Renacimiento, Baltasar de Castiglione escribe y describe la vida real de la época y muestra la visión del mundo aquel, haciendo hincapié en que “el caballero perfecto deberá saber tañer un instrumento musical”. El Renacimiento es de todos sabido estuvo fuertemente ligado con las artes.

En la época donde tuvo lugar la corriente llamada Barroco, surgen en Italia los Conservatori y Ospedale de la Pietá, encargados de la educación musical y en España las Capillas Catedralinas. Estos conservatorios, hospitales y orfanatos atendían a los

⁵⁸ Berreskuratua (2013/5/23): <http://senderomusical.wordpress.com/tag/robert-l-garretson/>

⁵⁹ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.elmundo.es/blogs/elmundo/ciudadanovalencia/2012/10/14/musica-y-educacion.html>

jóvenes, les enseñaban un oficio para vivir y también les formaban en la música, manejar un instrumento y canto particularmente.

Las nuevas teorías, en el Barroco, hablaban de la importancia de la música en el desarrollo de la inteligencia, sensibilidad y la habilidad motriz. Es el mismo Descartes en su Compendio de música que vuelve a relacionar esta con las matemáticas al igual que en la Edad Media y la Grecia Clásica. Descartes trabajó en la geometría y la música día y noche.

Al final del S. XVII aparecen los primeros Conservatorios Públicos.

En la época del Romanticismo, en algunos países europeos se decía que era mayor el número de casas con piano que con bañera. Todo ello se constata hoy en la larga tradición de orquestas y la cultura musical que existe en países como Alemania, Francia, Holanda, etc.

En España, en el S. XIX, desaparece la música en las Universidades y de las instituciones eclesiásticas, quedando pocos centros donde poder estudiar (Conservatorio en Madrid, 1830, el de Barcelona, 1838), encontrándose además a años luz de los niveles que existían en Europa.

50 años más tarde, aparecerán los centros de Valencia, Málaga, Bilbao y Oviedo, pero en el plan de estudios, no se contempla esta asignatura.

Durante el S. XX esta situación empeorará, será después de la muerte de Franco, la vuelta a la implantación en el plan de estudios, dentro de la Rama Educación Artística, de allá proceden las orquestas y bandas profesionales de hoy en día.

A parte de todo esto, del estudio sistemático de la música, en el área aplicada, ha surgido toda una línea de investigación que se sustenta en la utilización de estímulos musicales, con fines curativos, de enseñanza y/o de rehabilitación; la cual ha sido denominada musicoterapia.

Vemos por lo tanto, que gracias a las reformas educativas que tuvieron lugar en Europa en el siglo XX, la música pasó a formar parte de esta.

Pero las metodologías pedagógico-musicales no serán lo suficientemente buenas para poder desarrollar la creatividad. Además, los profesores no estarán preparados para llevar a cabo esta tarea de desarrollar la creatividad, ya que cada uno tendrá un concepto diferente de lo que es esto y en algunos casos puede que el concepto también sea incorrecto.

Resumiendo, fue en Grecia clásica del siglo V a.C., cuando la música llegó a ser tan importante como, la filosofía o las matemáticas. Para los griegos la música era algo que afectaba al ser humano íntegramente, por lo que debía formar parte de su existencia. Para ellos la música era un agente formativo que debía ser parte integral de toda educación.

La educación contemporánea presentó un nuevo enfoque basado en la visión de los antiguos maestros, cuya finalidad no es únicamente la de formar grandes virtuosos, grandes directores o cantantes; sino hacer de la música parte integral, indispensable, en la formación de todo ser humano.

Para acabar, la tendencia actual de la educación musical es estimular e integrar todos los aspectos de la personalidad: físico, intelectual, emocional, ética y estética en una proyección educativa que trasciende sus propios objetivos de materia.

He aquí lo que los diferentes autores fueron pensando y teorizando sobre la música y su influencia en educación⁶⁰.

Para empezar, Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827) dio los principios del sistema musical. Dijo que habría que enseñar los sonidos antes que los signos, los principios y la teoría van después de la práctica. Por otro lado, el aprendizaje debe de ser activo y no pasivo según Pestalozzi y hay que separar los diferentes conocimientos e ir enseñándolos uno a uno para luego unirlos todos.

Después, Emile Jacques Dalcroze (1865-1950) notó que sus estudiantes se presentaban sutiles movimientos espontáneos: balancearse, zapatear, etc. al escuchar música. Por

⁶⁰ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.redes-cepalcala.org/inspector/DOCUMENTOS%20Y%20LIBROS/VARIOS/EDUCACION%20MUSICAL.htm>

esto, este autor insistió en la importancia del movimiento corporal en los aspectos rítmicos.

Zoltan Kodaly (1832-1967) tenía a la música como una materia académica básica. Aunque él creía en los valores emocionales de la música, sostenía que era imperativo que el amor a la música estuviera apoyado por los conocimientos musicales. La manera más adecuada para enseñar al niño la escritura musical era el canto.

Carl Orff (1395-1982) creía al igual que Pestalozzi que en música, la sensación antecede a la comprensión intelectual.

La creatividad es tan importante como la alfabetización y debería tratarse al mismo nivel.

Los niños no tienen miedo a equivocarse. No quiere decir que equivocarse sea lo mismo que crear, pero si no se está dispuesto a equivocarse, nunca se logrará nada original. Cuando llegan a adultos, la mayoría de los niños han perdido esa capacidad. Estigmatizan los errores. En el sistema educativo lo peor que puedes hacer es cometer un error. El resultado es que estamos eliminando la creatividad mediante la educación.

Esta claro que la educación juega un papel destacado en el desarrollo de las capacidades humanas. Si el ambiente en clase es idóneo, el niño se sentirá estimulado y libre para ser, pensar y sentir y experimentar a su modo, sabiendo que es aceptado tal y como es y que se valorará su aportación.

La creatividad está ausente en la sociedad actual, las cosas se hacen mecánicamente (gracias a los avances tecnológicos); también es rara en la enseñanza, tanto por parte de los profesores y profesoras como de los alumnos y alumnas.

Existe un desequilibrio, que se produce poco a poco desde la infancia, entre el mundo de la imaginación, de la creatividad, poco estimulados y el mundo mental de lo concreto y estructurado que se desarrolla en exceso. Ello puede conllevar en la

adolescencia y en la edad adulta un autentico malestar, el potencial creativo ha sufrido una atrofia⁶¹.

A lo largo de la historia, la creatividad a tenido diferente importancia o valoración⁶².

Los griegos no tenían en su vocabulario nada que hiciera referencia al concepto de creatividad. Esto se debe a que el arte y los artistas griegos estaban sujetos a normas y reglas. El único capaz de crear y tenía libertad para ello, era el poeta. En Grecia se valoraban la buena finalización de una obra siguiendo las normas y no la creatividad. Este concepto no existía, ya que no creían en la invención de las cosas sino en el descubrimiento de ellas.

Según Platón, en la representación pictórica existían dos tipos, una la que llamaba “construcción del parecido”, o sea la imitación del objeto representado y la otra, llamada “imitación fantástica”, que sería la creatividad. Pero el autor condena y quita validez a esta última porque se aleja de la realidad.

Aristóteles, aun afirmando que el artista tiene un alma especial, este necesita del conocimiento de la técnica para reflejarlo. Por lo tanto, cree en la creatividad pero cree necesario el que está se apoye en una técnica para poder desarrollarse.

En Roma, esto cambió algo, Horacio dijo que además de los poetas, los pintores también tenían el privilegio de hacer lo que quisieran.

En la Edad Media se produce un cambio muy importante con respecto a la historia de la creatividad, aparece la expresión “creatio” (Dios crea a partir de la nada), en frente de la “facere” (fábrica). Por lo tanto, es aquí cuando surge el concepto de creatividad, pero a pesar de ello se sigue sin valorar y se confunde con la sensibilidad. Todo lo que no sea racional no tiene cabida.

Es en el Renacimiento cuando se creará totalmente en la creatividad y se le dará importancia en el ámbito artístico.

⁶¹ Berreskuratua (2013/5/21): <http://www.nosoydirectordecine.com/blog/2010/04/creatividad-y-educacion-una-historia-personal/>

⁶² Berreskuratua (2013/5/21): http://vereda.ula.ve/historia_arte/gris_liquido/gris_liquido6/creativ/creatividad.htm

Hacia 1930 comenzarán varios autores a hablar sobre la creatividad y sobre lo que esto conllevaría en la educación, o sobre que hacer tendría en ella. Pero esto no ha sido suficiente y hoy en día no se le da la importancia suficiente a la creatividad. Más adelante, empezarán mas autores y psicólogos a analizar este tema e implicarse con el. Así, surgirán nuevas teorías e ideas.

A partir de la segunda mitad del siglo XX, se desarrollará toda una línea de investigación de la conducta creativa.

Podemos ver pues, como “Cada época debe redefinir la creatividad”⁶³.

Y “... aunque el concepto de creatividad entró en la cultura europea tardíamente, tuvo que vencer varios obstáculos para ello, como la resistencia y la negatividad que desde la antigüedad venían atacándole...” Pese a ello, hay que admitir que la creatividad no ha estado nunca desligada del artista, “muy a pesar de los antiguos filósofos, es y ha sido la esencia de su hacer”⁶⁴.

⁶³ Díaz, M.; Frega, A.L. (1998). *La creatividad como transversalidad al proceso de educación musical*. Colección: musica, arte y proceso. Ed. Amarú.

⁶⁴ Berreskuratua (2013/5/21):

http://vereda.ula.ve/historia_arte/gris_liquido/gris_liquido6/creativ/creatividad.htm

3.2. Abiapuntu kontzeptuala

- MÚSICA:

Podemos decir que la música es la combinación y la organización de varios sonidos. También sería una seguida gráfica que señala ritmos y sonidos.

Se puede tomar la música también como un lenguaje, un lenguaje creado por la combinación de sonidos. Estos sonidos pueden ser producidos por el propio ser humano (voz, percusión corporal, etc.) o por diferentes instrumentos. La música producida por instrumentos se llama música instrumental y según la civilización van cambiando la forma de trabajar y organizar sus principios técnicos.

Como elemento vivo, la música es una unidad, es decir, implica movimiento (físico), sentimiento (psique), idea (intelectualidad) y espiritualidad (creatividad, inspiración y la activación de las facultades potenciales). Y finalmente, “la musicalidad es intencionalidad” (Michel Imberty).

Según Edgar Willems, “la música es un lenguaje que deberá partir de la impregnación musical hasta llegar a la teoría.”⁶⁵ O sea, la música es un lenguaje que todo el mundo intrínsecamente poseemos aunque no tengamos conocimientos técnicos o teóricos.

Así pues, “la música se convierte en un medio, no en un fin, en los primeros estadios, aunque no podemos olvidar que lograr interpretar música es fundamental.”⁶⁶

El desarrollo de la música formal comenzó en Grecia y Roma y de aquí se extendió al resto de Europa de dos maneras: música profana y música religiosa.

En un principio la voz era la predominante: canto gregoriano (siglo VI) y después la polifonía (siglo VII). En el siglo XI se inventó el pentagrama y el papel pautado para escribir música. Entonces, a partir del siglo XII es la música instrumental

⁶⁵ Berreskuratua (2013/5/10): <http://mimamamecanta.blogspot.com.es/2011/11/el-metodo-willems-y-el-valor-humano-de.html>

⁶⁶ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.redes-cepalcala.org/inspector/DOCUMENTOS%20Y%20LIBROS/VARIOS/EDUCACION%20MUSICAL.htm>

la que empieza a tener mas influencia. De aquí en adelante la música fue sufriendo diferentes cambios en su técnica y estilo según la época: Renacimiento, Barroco, Romanticismo, Nacionalismo, etc.

Como ya hemos visto, hay diferentes tipos de música, pero la que más interesa para este trabajo es la música escrita en Euskara o desde la cultura euskalduna, ya que tenemos como objetivo insertar por lo menos una de estas en cada ejercicio.

Por lo tanto, en este grupo de música podemos distinguir entre la música popular (transmitida de padres a hijos, siendo muy importantes los bardos, personajes que recorrían nuestras tierras contando cantando historias, leyendas y pasadizos que habían acontecido entre las gentes del lugar) y la música que tiene su aparición en el siglo XX y continua también hoy en día con sus cambios provocados por el avance y acoplamiento a las diversas situaciones socio-culturales.

La música popular se transmite sobre todo boca a boca. Estructural, instrumental y técnicamente es bastante simple. Normalmente escoge un tema popular y habla sobre él y la voz es muy importante. En la cultura del Euskara, tenemos además de las canciones populares, los “bertso”-s que serían versos cantados improvisadamente sobre un tema u otro.

Hay que decir que en este proyecto además de la música en Euskara, se van a utilizar canciones de diferentes épocas y características y así conseguir tener un amplio y variado campo para poder trabajar en la creatividad y su propio desarrollo.

Por último, ya que en este trabajo se hace un vinculo entre la música y la creatividad, debemos decir que la forma de fomentar la creatividad y la imaginación en los niños a través de la música es creando un intercambio musical desde que son bebés. “A los niños les encanta inventarse palabras sin sentido y nuevos sonidos para ajustarlos a melodías conocidas, y a menudo se inventan canciones para acompañar sus jóvenes mentes y contribuyen en gran medida a nutrir un amor por el sonido musical y el lenguaje.”⁶⁷

⁶⁷ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.educaweb.com/noticia/2008/02/11/musica-creatividad-comunicacion-2778/>

En este caso, por lo tanto, es muy importante integrar musicalidad a la hora de hablar con los bebés para que vayan desarrollando esta y también el hacerles escuchar música y jugar con ella. Así, podemos ver como algunos bebés se pueden comunicar sin hacerles falta las palabras (<http://www.youtube.com/watch?v= JmA2CIUvUY>).

Es muy importante que nos demos cuenta de la importancia de la música y de su valor formativo. “La música, por su carácter integral, coopera con los restantes contenidos culturales en el desenvolvimiento de una personalidad; por su carácter progresivo acompaña al niño a lo largo de todo su proceso evolutivo desde la educación maternal e infantil hasta los niveles más altos del sistema educativo, acercándose en cada momento a sus capacidades e intereses específicos.”⁶⁸

He aquí concretamente en que puede influirnos la música⁶⁹:

- ◆ Dimensión biológica o fisiológica: la música posee la capacidad de desarrollar la fisiología humana, sobre todo, a través del ritmo. La expresión rítmica proporciona una capacidad de coordinación que se ve reflejada en la capacidad psicomotriz de la persona.
- ◆ Dimensión psicológica. El desarrollo de la capacidad psicológica supone a su vez el desarrollo de distintas capacidades: intelectual, afectiva, moral, cognitiva, etc. Según la relación que establece E. Willems entre las funciones psicológicas y las funciones o elementos de la música, el desarrollo del ritmo supone el desarrollo de la psicomotricidad, el desarrollo de la melodía el de la afectividad y el desarrollo de la armonía, por su parte, supone el desarrollo puramente intelectual.
- ◆ Dimensión sociológica. Se trata del desarrollo de la capacidad o inteligencia interpersonal de cada persona. Es decir, del establecimiento de relaciones sociales, ya que el ser humano es social por naturaleza. A este respecto, según A. Merriam la música se define como un fenómeno humano que se explica sólo en términos de interacción social.

⁶⁸ Idem.

⁶⁹ Berreskuratua (2013/5/10): <http://lisandra-lugo.espacioblog.com/>

- CREATIVIDAD:

Hay varias definiciones diferentes para esta palabra:

“Ahalmen sortzailea, errealitatean ez dagoena irudimen nahiz gogamenez sortzeko eta errealitatean gauzatu edo kreatzeko balio duena.”⁷⁰”

“La creatividad es el *proceso* mediante el cual un individuo expresa su naturaleza básica a través de una forma o un medio para obtener un cierto grado de satisfacción; ello da como resultado un producto que comunica algo sobre esa persona a los demás.”⁷¹”

“La creatividad es entendida como la *capacidad o habilidad* de plantear, identificar o proponer problemas. Se enfoca desde una doble vertiente: como proceso y como una característica de la personalidad.”⁷²”

Según Martenot, la creatividad es “*observar, escuchar, recoger, ayudar a descubrir, proponer, provocar, ayudar* a acercarse a las técnicas cuando éstas sean necesarias. Desarrollar las capacidades de atención, concentración, memoria... Dejar que aparezca un estado de receptividad, equilibrio... Es este **estado** el que permite, al artista la creación.”⁷³”

Tal y como hemos visto, la creatividad pueden ser muchas cosas: una capacidad o habilidad, un proceso, puede ser observar, escuchar, etc. Pero lo que está claro es que deja que aparezca la creación, el producto inventado por las personas.

Los indicadores de la creatividad son: originalidad, fluidez, flexibilidad, redefinición, inventiva, análisis, síntesis y sensibilidad ante los problemas⁷⁴.

No se sabe a ciencia cierta de donde proviene la creatividad, hay algunos autores que creen que es algo hereditario; otros que es algo que se crea por influencia

⁷⁰ Harluxet hiztegi entziklopedikoa [Berreskuratua (2013/5/10): <http://www1.euskadi.net/harluxet/>]

⁷¹ Bean, R. (1994). *Cómo desarrollar la creatividad en los niños*. Ed. Debate. 17. orr.

⁷² Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>

⁷³ Amaus, A. *Maurice Martenot*. Departamento de Pedagogía Musical. Conservatorio Municipal de Música de Barcelona. Centro de Educación Musical Diaula.

⁷⁴ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>

de nuestro entorno, sobre todo por los estímulos que recibimos cuando somos pequeños y pequeñas; y otros creen que es la combinación de las dos anteriores. Pero la mayoría de autores o pensadoras de este tema creen que es algo innato, o sea, algo que tenemos en potencia cada persona al nacer. Por lo tanto, lo único que hay que hacer, sería desarrollarla, y para esto estaría la escuela, ya que por si sola en la sociedad en la que vivimos no lo haría.

Pero la creatividad es muy importante en la educación de cada persona y por eso hay que fomentarla entre nosotros y nosotras: “construye la autoestima, aumenta la conciencia de uno mismo, va de la mano de la comunicación, (...) la integridad como efecto secundario.”⁷⁵

Esto lo podemos ver claro si observamos a las niñas y niños. Estos utilizan la creatividad como respuesta natural a su entorno, una manera de interactuar con su rededor. Conforme van creciendo y desarrollándose, tienen un contacto e influencia mayor de la sociedad, la cual con sus normas y sus diversas interacciones va limitando esa frescura que ellos poseen en sus primeros años. Estando comprobada la relación de la autoestima y equilibrio emocional con la creatividad individual de cada persona, la sociedad debe aceptar la diversidad personal de la creatividad que además no hará otra cosa que enriquecer a la propia sociedad revirtiendo en ella una riqueza cultural no despreciable.

Para poder enriquecer la creatividad pues, necesitamos un espacio y tiempo abierto a nuestro alrededor. Según E. Paul Torrance para llegar a ser creativos tenemos que romper varias barreras de la sociedad; hay que⁷⁶:

- ◆ estar abierto, no elegir la primera salida o la más fácil, sino diferir el juicio hasta tener la comprensión del problema en todas sus facetas.
- ◆ conocer y dejar aflorar los sentimientos.
- ◆ no aislar ninguna idea de su contexto.
- ◆ combinar, sintetizar, integrar ideas en una idea mayor que es más que la suma de las partes: en un producto nuevo.

⁷⁵ Bean, R. (1994). *Cómo desarrollar la creatividad en los niños*. Ed. Debate. 31-32. orr.

⁷⁶ Díaz, M.; Frega, A.L. (1998). La creatividad como transversalidad al proceso de educación musical. Colección: musica, arte y proceso. Ed. Amarú) 1998. 29. orr.

- ◆ visualizar la idea en imágenes ricas y coloridas.
- ◆ fantasear, incluso llegando a creer que lo imposible es posible.
- ◆ enriquecer la imaginación.
- ◆ ver las cosas desde un ángulo diferente del habitual,
- ◆ descentrarse o desapegarse.

Pero para ser creativo no hace falta tener ningún conocimiento, solamente hay que ser capaz de cumplir las pautas ofrecidas arriba. Como bien dice John Paynter⁷⁷, en la creatividad no hay normas, se trabaja por imaginación y experimentación, hasta llegar a lo ideado en la mente de cada una o uno.

En este sentido, la música tiene una gran capacidad para dar paso a estas situaciones comentadas y por ello es una gran fomentadora de la creatividad.

Resumiendo, podemos decir que la creatividad es un proceso, una habilidad o un estado que no es solo espontaneidad y originalidad, sino que supone mas cosas. Es un proceso de modificaciones y existe en cierta medida en todos los seres humanos. Es una dimensión muy importante en el crecimiento y desarrollo de las personas y se enriquece sobre todo en las primeras edades. Se puede identificar ya que su resultado es un producto creado caracterizado por su individualidad.

“La creatividad implica huir de lo obvio, lo seguro y lo previsible para producir algo que, al menos para el niño, resulta novedoso”⁷⁸.

- COMUNICACIÓN:

La comunicación a fin de cuentas es la transmisión de la información. Es ponerse en relación con alguien, dar a conocer o expresar algo.

⁷⁷ Paynter, J. (1972). *Oir, aquí y ahora*. Ed. Ricordi americana (universal edition). 9-10 orr.

⁷⁸ Guilford, J.P.; otros. (1994). *Creatividad y educación*. (3ª edición) Ed. Paidós Educador. 25. orr.

“En términos generales, la *comunicación* es un medio de conexión o de unión que tenemos las personas para transmitir o intercambiar mensajes”⁷⁹. Para ello utilizamos diferentes signos o maneras, y una de ellas puede ser la música. Con la música podemos transmitir ideas, sentimientos, etc. a los de nuestro alrededor y también podemos recibir sensaciones a través de ella.

La comunicación no tiene por qué ser siempre una clara transmisión, en eso consiste la creatividad en esta área. Como hemos dicho anteriormente ya que no tenemos la capacidad creativa suficientemente o nada desarrollada se nos hace abstracto el pensar que la música pueda ser un medio de comunicación. Para que la comunicación sea exitosa, el receptor debe contar con las habilidades que le permitan decodificar el mensaje e interpretarlo. Porque como hemos dicho anteriormente, la música si tiene un significado pero no es explicable por palabras, hay que entenderla. Por lo tanto, si tuviéramos las habilidades de creatividad activas podríamos ver claramente la música como transmisora de información.

- EDUCACIÓN MUSICAL:

La educación musical consiste en diversos procesos de enseñanza y aprendizaje en el propio ámbito de la música. Pero la educación musical se puede referirse a distintos niveles de enseñanza: la música en la educación obligatoria, la música en instituciones de educación no formal (por ejemplo, las escuelas de música) o en instituciones especializadas, como es el caso del conservatorio.

“... consiste en partir de lo relacionado con la percepción auditiva y musical (...), a continuación pasar a la producción musical (expresión) por parte del propio alumnado, y terminar en el plano más analítico y conceptual (...), relacionado sobre todo con el lenguaje musical...”⁸⁰.

⁷⁹ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.promonegocios.net/comunicacion/definicion-comunicacion.html>

⁸⁰ Aróstegui, J.L.; Espinosa, S.; García, C.; Giráldez, A.; Gordillo, J.; Herrera, L.M.; Jones, R.; Malbrán, S.; Méndez, M.P.; Muñoz, J.R.; Navarro, S.; Pedrero, R.; Prause-Weber, M.C.; Sebastià, A.; Suñer, A.; Vázquez, M. (2007). *La creatividad en la clase de música: componer y tocar*. Colección: Claves para la innovación educativa. Ed. Graó, de Irif, S.L. 62. orr.

Con lo expuesto se puede ver claramente que se le debe dar importancia tanto a la escucha activa de la música, como a la creación de esta y para terminar también a la parte teórica de la música. Si se logra entender y experimentar con la música, luego se puede utilizar esta para transmitir o comunicar.

Como ya hemos dicho antes, la educación musical se introdujo en el sistema escolar en el siglo XX, pero esto no quiere decir que se hiciera con la conciencia real de que la música es importante en la formación de cada ser humano. Por ello, hoy es el día en el que la educación musical no es valorada tal como debiera. Siendo esto así, no se dedican los recursos ni el tiempo necesario en la escuela para esta materia, y además, las profesoras y profesores no reciben la formación adecuada. Por lo tanto, por ahora, es difícil llegar al objetivo que se plantea en la cita de arriba, pero por eso la educación musical no deja de ser imprescindible en la construcción de la persona.

- HEZKUNTZA:

“Gizakia, bere ahalmenak garatuz eta gizabidea erakutsiz, gizartean bizitzeko prestatzea eta gaitzea, eta horretarako erabiltzen diren bideak edo sistemak”⁸¹.

Hezkuntza familian hasten da, eskolan du jarraipena eta bizitza guztian luzatuko da. Hala ere, kultura, garai edo gizarte ezberdinen arabera, hezkuntzaren helburu edo asmoa ezberdina izan da.

Antzin Aroan, hezkuntza erlijioaren eta tradizioaren menpe zegoen. Orduan, mendebaldeko zibilizazioetan iraungo zuen hezkuntza-sistemaren oinarriak finkatu ziren.

Erdi Aroan, apezpiku eta fraide eskoletaz aparte, feudalismoa indartzearekin batera, eskola laikoak ere sortu ziren goi-mailakoen seme-alabentzat. Lehen unibertsitateak sortuko dira.

⁸¹ Harluxet hiztegi entziklopedikoa: [Berreskuratua (2013/5/10): <http://www1.euskadi.net/harluxet/>]

Errenazimentuan, kultura klasikoen berpizkundeak eta aurkikuntza zientifikoek gizakiaren ikuspegi berria sorrarazi zuten; ondorioz, ikerketa hezkuntzaren barnean sartzen hasi ziren.

XVII eta XVIII. mendeetako pedagogoez, hezkuntza naturalaren garantizak ohartu ziren, hau da, haurren behar psikologikoetara egokitutako hezkuntzaren premia ikusi zuten eta horregatik, metodo pragmatikoagoak bilatu nahi izan ziren. XX. mendean, eskola tradizionaleko metodoak berritu nahian, teoria eta eskola berriak ezartzeko ahalegin asko egin da. Mende honetan, informatika, komunikabide eta teknika berriak, etab. sartu dira hezkuntzan.

Hezkuntza beraz, norabide anitzeko prozesua da eta honen bitartez ezagutzak, baloreak, ohiturak eta jokatzeko moduak transmititzen dira. Baina hezkuntza ez da soilik hitzaren bitartez transmititzen, hau bai gure ekintzetan, bai gure jarrera eta jokabideetan eta baita gure sentimenduetan dago.

Hezkuntzaren bitartez, datozen belaunaldiak beraien aurretikoen kultura, morala, ezagutzak, etab. ezagutzen dituzte. Horrela, hezkuntza, sozializazio prozesu bat ere badela esan dezakegu.

Egun, hezkuntza formalak edo eskolakoak, jokatzen duen papera, berriz, askoz kontzeptualagoa dela esan dezakegu, hau da, ezagutza arrazionalak barneratzea baldintzatzen du batez ere. Hau da, nahiz eta teorian egungo hezkuntzaren helburua aurretik azaldutakoa izan, praktikan ez da guztiz hau bermatzen, oraindik.

- ARTEAK EDO ARTE HEZKUNTZA

Arteak formakuntza integralaren osagai ezinbestekoa da. Honek, garapen emozional, intelektual, fisiko, sozial, estetiko eta sormenean laguntzen du.

Arte Hezkuntza gure curriculumean bi arteri egiten dio erreferentzia: hezkuntza plastiko eta bisualari eta hezkuntza musikalari. Curriculumak gaineratzen duenez, hauen bitartez bestelako arte batzuk ere garatu ahal dira, ahal nola, gorputz espresioa eta dantza.

Normalean, hezkuntza plastiko eta bisualari dagokionez ez dago irakasle espezialistik, baina hezkuntza musikalerako bai.

Esan bezala, hezkuntza honekin gaitasunak, jarrerak, ohiturak, etab. garatzeaz gainera, elkarrekintzan aritzeko, komunikatzeko, sentimendu eta emozioak adierazteko gune bat ere eskaintzen du. Hau da, arte hezkuntza irakasteko metodo bat bezala hartu dezakegu, zeina adierazpen artistikoaren bitartez norberaren barneko ideiak, sentimenduak, emozioak, etab. adierazten laguntzen duen.

Zehatzago esateko, hona hemen musika eta honen hezkuntzaren inguruan aritzen den elkarte baten ustetan zertan lagundu dezakeen arteak edo musikak⁸²:

- Barne sentimendutak azaltzeko eta hezkuntza emozionala indartzeko aukera eskeintzen du.
- Garapen estetikoaren bilakaera modu natural batean ematen da, esperientzia ezberdinak bateratzen dituen sentsibiltate kohesibo bat bezela adieraziz.
- Artea eta prozesu plastikoa komunikazio medio bezela uler daiteke, garapen sozialaren laguntzaile gisa.
- Pentsamendu eta sentimenduen espresio armoniosoa indartzen da, marra, kolore eta testura ezberdinen bidez.

Bukatzeko, Orff-ek, musika metodo garrantzitsu baten autoreak, gizakion osaketarako arte guztien beharra azpimarratu zuen. Bestetik, artea garatzeko modurik aproposena bezala interpretazioa eta inprobisazioa izendatu zituen, sormena sustatzeko modu askatzaileetarikoa bezala. Orff-ek uste zuen bai dantza, bai hizkuntza eta bai musika ere adierazpen modu bezala, bata bestea bezain garrantzitsuak zirela eta multzo honi ere arte plastikoak edo eszenikoak ere gehitu ahal zirela zioen⁸³.

⁸² Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.musikoporrak.com/p/asterokoak.html>

⁸³ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.orff.de/es/vida/trabajos-pedagogicos.html>

- INPROBISAZIOA:

Berez, artista batek bere nortasun ezaugarriak obra batean islatuz hari forma ematean datza. Musikan berez, konposizio bat jotzean datza⁸⁴.

Inprobisazioa aurretik inolako prestakuntzarik gabe zerbait sortzearen ekintza da.

Honetaz gain beste definizio esanguratsu bat aurkitu dugu, inprobisazioa gure hezkuntza eta sormena gaiarekin lotzen duena: “la improvisación es un proceso creador y un recurso didáctico que facilita la integración ya que se consigue maduración de la personalidad, aprendizajes significativos, desarrollo auditivo, relaciones interpersonales, motivación, confianza y autoestima”⁸⁵.

Beraz, ikus dezakegunez inprobisazioarekin norberaren nortasun edo barne ezaugarriak ateratzen ahal ditugu eta gainera gure baitako hainbat gaitasun ere garatzen laguntzen digu. Martenot-ek esan bezala⁸⁶, inprobisazioaren bidez gure burua ezagutu eta deskubritu dezakegu; jakintza eskuratzeko modu ezberdin bat bezala definitzen du, ausardiarekin arituz eta frogatuz lortutako ezagutza.

Inprobisazioa oso garrantzitsua da sormena garatzeko, hau baita sormenerantz ahal den zuzenen eta azkarren heltzeko biderik aproposena; eta beraz, inprobisazioa ezinbestekoa izango da ere hezkuntzan. Sortzeko gaitasunaren garapena hezkuntza musikalak duen helburu nagusietariko bat da eta hau bideratzeko inprobisazioa da beharrezkoena. Horregatik izango du garrantzia lan honetan.

Eskoletan, inprobisazioa lantzeko moduak bi izan ahal dira: inprobisazio erritmikoa, hau gorputz perkusioarekin edo perkusio txikiarekin egin daiteke; edo inprobisazio melodikoa, ahotsaren eta xirula edo instrumentu melodikoen bidez egin daitekeena. Inprobisazioa garatzeko ariketa ezberdinak proposatu ditzazkegu, hala nola, instrumentuak edo gure gorputzaren ahalmenak ikertzen ibiltzea, galdera-erantzunaren jokua eginez irakasleak galdera planteatzea eta ikasleek erantzuna asmatu behar izatea, etab. Hori bai, inprobisazioa garatu ahal izateko akatsak onartzen

⁸⁴ Harluxet hiztegi entziklopedikoa: [Berreskuratua (2013/5/10): <http://www1.euskadi.net/harluxet/>]

⁸⁵ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>

⁸⁶ Amaus, A. *Maurice Martenot*. Departamento de Pedagogía Musical. Conservatorio Municipal de Música de Barcelona. Centro de Educación Musical Diaula.

dituen eta sormena sustatzen testuinguru bat sortu behar da, ikasleak eroso sentitu daitezen.

Orff-ek esan zuenez, inprobisazioarekin eskolan aritzean, muga batzuk jarri behar dira, batez ere haurren ezagutzak kontutan hartuta, baina honek ez du esan nahi inprobisazioak ematen duen askatasuna mugatzen ari garenik, beharrezkoa da besterik gabe, haurrek oinarrizkoena ezagutzen dutelako⁸⁷.

Hala ere, muga hauek ez dira arautzat hartu behar, hau da, ez dugu musika zerbait arautua bezala tratatu behar. Soilik ikasleen ezagutzen edo mailaren arabera baliabide batzuk edo besteak erabiliko ditugula hartu beharko dugu kontutan.

Dena den, inprobisazioa hezkuntzan infrabalaratua dago, uste baita hau egin ahal izateko ezagutza asko behar dela eta ez duela ezer gehitzen heziketan. Horregatik lan gutxi daude inprobisazioa eta honek hezkuntzan duen eraginaren inguruan.

- ERRITMOA:

Erritmoa, musika esparruan, konposizio batean, errepikapen ezberdinen maiztasunean datza. Errepikapen hauek, soinu fuerte edo suabe eta luze edo motzen egite edo interpretazio erregular eta batzuetan irregularrak dira.

Erritmoa sormena bezala gure baitan dugun gaitasuna da. Gizakiak orokorrean, baina haurrak bereziki behatzen baditugu, hauek kanta bat entzutean erritmoa jarraitzen hasten dira bai oinarekin, buruarekin edo eskuarekin. Egia da normalean ezagutza musikalik gabe inprobisatutako erritmoak nahiko sinpleak direla. Honen inguruan, Willems-ek azaleratu zuen nola normalena erritmo beraren errepikapena behin eta berriro entzutea dela. Hala ere, ezin dugu eta ez dugu ditugun ezagutzak gainditzen dituen ezer eskatu, hau da, berdin du zein mailako inprobisazioa dugun, hau landuz hobetzen joanen baikara.

Bukatzeko esan dezakegu, erritmoa zerbait biziduna dela eta honen oinarria gorputz mugimenduan dagoela⁸⁸.

⁸⁷ Sanuy, M.; Gonzalez Sarmiento, L. (1969). *Musica para niños: Introducción. Orff-Schulwerk*. Versión original española basada en la obra de Carl Orff y Gunild Keetman. Ed. Union musical española. 74. orr.

⁸⁸ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson.

- MELODIA

Harluxet hiztegi entziklopedikoaren arabera, melodia, “doinua, elkarren segidako nota edo soinu musikal batzuek osatzen duten multzoa; osotasuna eta izaera berezia duen eta identifikagarria den nota-segida” da; edota “konposizio harmonizatu baten lerro edo atal nagusia”⁸⁹ da.

Melodia abesti baten atal einbestekoa da, soinu eta ixiluneen arteko segida da. Dalcroze-k honako banaketa hau egin zuen obra edo abestiei dagokionez: alde batetik, erritmoa (1), bestetik, melodia (2) eta hirugarrenik armonia (3) bereiztu zituen. Hau horrela izanda, berak holako eskemak osatu zituen⁹⁰:

$1 > 2 > 3$: erritmoa da lehena, hau melodiarentzako ezinbestekoa baita. Azken postuan armonia legoke honek bai erritmoa eta baita melodia behar dituelako.

$1 < 2 < 3$: melodia erritmoa baino gehiago litzateke, melodiaren barnean baitago erritmoa. Baina armonia litzateke beste biak baino handiagoa biak baititu bere baitan.

$1 + 2 = 3$: armonia, melodia eta erritmoaren baturatik sortzen da.

Ikusten dugunez, Dalcroze-ren ustetan hiru hauek izango lirateke abesti batean beharrezkoak. Guri dagokigunez, erritmoa (aurretik azaldu duguna) eta melodiak izango dute garrantzia, armonia atal konplexuagoa baita.

Melodia, nota pare batengatik edota milaka notengatik osatua egon daiteke. Kontzeptu hau beraz, konpositorearen intentzioaren arabera eta modu espezifiko batean ordenatutako soinu grabe eta altuen multzotzat hartu dezakegu.

Hau horrela izanda, melodia bat gure bizitzako edozein testuingurutan aurkitu dezakegu, baina orokorrean, multzokatze hori ordenurik gabea eta zentzurik gabeko soinuekin osatuta badago (adibidez, bozinak, kotxeak, etab.), hori ez da melodia bat izango. Melodia batek beti izango du ordena eta eraikitze bat erakutsiko du, horrela jakingo dugu melodia sortu aizan dela eta ez zortearen arabera egina.

⁸⁹ Harluxet hiztegi entziklopedikoa: [Berreskuratua (2013/5/10): <http://www1.euskadi.net/harluxet/>]

⁹⁰ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 159. orr.

Bukatzeko, esan dezakegu, obra batean melodia bera hainbatetan errepikatua izan daitekeela eta gero hauen gainean bariazio ezberdinak sortu errepikapen horietan⁹¹.

- MUGIMENDUA

“Mugitzeko ekintza eta horren ondorioa”⁹².

Mugimendua gorputz baten lekualdaketa edo zerbait edo gorputzaren parte bat astintzea da. Hau da, gorputz edo objektu baten egoera da honek bere lekua edo posizioa aldatzen ari denean⁹³.

Orff-en ustetan, mugimendua garatu ahal izateko, irakasleak zeresan handia dute. Lehenengo haurra behatu beharko zuketen eta ikusi honek zein nolako mugimenduak erabiltzen dituen jolastean. Honen ostean, ikaslea beren gaitasunaz kontzientziatu behar da espazioarekiko konfiantza edo trebetasuna hartzeko. Bukatzeko, lan honi dagokionez, bere gorputzaren bitartez musikak transmititzen diona inprobisatzeko gai dela sentiarazi behar zaio⁹⁴.

Hau lortzeko, Willems-ek esaten zuen “lo esencial es que los movimientos sean naturales y relajados” eta hainbat ariketa proposatzen zituen; adibidez, animaliak imitatzea, gizakiok egunerokoan egiten ditugun gauzak imitatzea, inguruan ditugun objektu mugimendudunak imitatzea, etab.⁹⁵

Mugimendua psikomotrizitatearekin oso erlazionatuta dago eta “la música se sirve de la psicomotricidad y la psicomotricidad se sirve de la música. La toma de conciencia del cuerpo, el espacio y el tiempo son susceptibles de ser tratados musicalmente”⁹⁶. Hau horrela, psikomotrizitatearen garapena musikaren bidez sustatzeko, gorputzak dituen soinuak ateratzeko aukerak ikertu ditzakegu, funtzio

⁹¹ Berreskuratua (2013/5/20): <http://www.definicionabc.com/audio/melodia.php>

⁹² Harluxet hiztegi entziklopedikoa: [Berreskuratua (2013/5/10): <http://www1.euskadi.net/harluxet/>]

⁹³ Berreskuratua (2013/5/10): <http://definicion.de/movimiento/>

⁹⁴ Sanuy, M.; Gonzalez Sarmiento, L. (1969). *Musica para niños: Introducción*. Orff-Schulwerk. Versión original española basada en la obra de Carl Orff y Gunild Keetman. Ed. Union musical española.

⁹⁵ Willems, E. *Educación Musical: I Guía Didáctica para el Maestro*. Ed. Ricordi. 28-29. orr.

⁹⁶ Aróstegui, J.L.; Espinosa, S.; Garcia, C.; Giráldez, A.; Gordillo, J.; Herrera, L.M.; Jones, R.; Malbrán, S.; Méndez, M.P.; Muñoz, J.R.; Navarro, S.; Pedrero, R.; Prause-Weber, M.C.; Sebastià, A.; Suñer, A.; Vázquez, M. (2007). *La creatividad en la clase de música: componer y tocar*. Colección: Claves para la innovación educativa. Ed. Graó, de Irif, S.L.

sinbolikoa erabili dezakegu soinuak adierazteko, instrumentuak jo ditzazkegu, espazioa eta denborarekin jolastu dezakegu, etab. hori bai, beti mugimendu naturalak bultzatuz.

- GORPUTZ PERKUSIOA

“En lo referente a las actividades musicales, (...) la práctica instrumental, (...) comprende tres posibilidades: el uso de los objetos del entorno (...), el uso del propio cuerpo como instrumento rítmico, a lo que se denomina percusión corporal, y la utilización de instrumentos musicales de fácil manejo para el alumnado de primaria...”⁹⁷.

Hauek lantzeko hiru modu daude, batetik, irakasleak egindako zerbait errepikatzea, bestetik, partitura batean jarritakoa irakurriz egitea eta bukatzeko, bakoitzak inprobisatutakoa interpretatzea. Azkeneko hau da proiektu honek erabiliko duena.

Dalcroze-rentzat, gorputz perkusioak gorputza instrumentu moduan ulertzean datza, zeinarekin interpretazio erritmikoa, mentala eta emozionala egin daitekeen. Bere ustetan, honen bitartez, gizakion funtzio sentsozial, nerbio eta emozionalak ordenatzen dira; gainera, irudimena garatzen laguntzen du eta gorputz ahalmenak armonizatzen ditu. Honekin batera, erreflexuak, gustu estetikoak eta taldeko integrazioan ere laguntzen du⁹⁸.

Gainera, gorputz perkusioak gure baliabideen deskubritzea bultzatzen du eta, J. Wuytack-ek (1970) esan bezala, “Gizaki bakoitzak ditu tresnarik naturalenak eta egokienak bizitza erritmikoa kanporatzeko: bere eskuak eta oinak”.

Hau da, musika eta inprobisazioa sustatzeko modurik aproposena gugandik gertuen edo eskuragarrien ditugun instrumentuak erabiltzea da, hala nola, gorputz perkusioa edo ahotsa⁹⁹.

- PERKUSIO TXIKIA

⁹⁷ Idem. 63. orr.

⁹⁸ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson.

⁹⁹ Idem.



Oso garrantzitsua da musika ikasterakoan instrumentuen erabilera. Honek haurrengan bai alde cognoszitiboa, bai sentensorial eta motriza eta baita sozial eta afektiboa ere garatzen laguntzen du.

Instrumentu ezberdinak, haien ezaugarriak eta hauen teknikak ezagututa alde cognoszitiboa garatzen laguntzen da.

1. Figura. Triangelua.

Teknika horiek aplikatzerakoan, motrizitatea lantzen dugu eta zentzuak ere estimulatzeko ditugu.

Bukazeko, instrumentuekin egindako jarduera gehienak taldeko lanak direnez, ikasleen integrazioan laguntzen du.

Gainera, instrumentuen bitartez, ideiak, esperientziak eta sentipenak adierazi ditzazkegu, atal afektibo-soziala bultzatuz¹⁰⁰.

Eskola gehienetan Orff-ek egokientzat hartutako instrumentuak erabili ohi dira: perkusio txikia eta baita laminak dituzten instrumentu batzuk ere.



2. Figura. Kutxa txinatarra.

¹⁰⁰ Aróstegui, J.L.; Espinosa, S.; García, C.; Giráldez, A.; Gordillo, J.; Herrera, L.M.; Jones, R.; Malbrán, S.; Méndez, M.P.; Muñoz, J.R.; Navarro, S.; Pedrero, R.; Prause-Weber, M.C.; Sebastià, A.; Suñer, A.; Vázquez, M. (2007). *La creatividad en la clase de música: componer y tocar*. Colección: Claves para la innovación educativa. Ed. Graó, de Irif, S.L.

Perkusio familian ditugun instrumentu guztien artean, hauek dira perkusio txikiaren barruan sartzen diren batzuk: triangelua, kabaka, kastañuelak, panderoak, danborrak, kutxa txinatarrak, klabeak, etab. Instrumentu hauek soinua sortzerako orduan oso diferenteak dira: soinua sortzeko astindu ahal ditugu, kolpatu ahal ditugu, elkarren artean jotzea eragin dezakegu, etab.

Instrumentu hauek txikiak izan ohi dira eta eskuan edota gainazalen batean jarri ditzazkegu jotzeko.

Horregatik dira aproposak eskolarako, sinpleak eta txikiak direlako baina nahiko anitzak ere badirelako.



3. Figura. Pandereta.

- AHOTSA

Esan bezala, musika eta honek eskaintzen dituen gaitasunak garatu ahal izateko modurik zuzenena guregandik gertuen eta eskuragarrien ditugun instrumentuak erabiltzea da, hala nola, gorputz perkusioa eta ahotsa.

Ahotsa izan da musikaren hastapenetatik garrantzia izan duen instrumentuetariko bat. Hasiera batean garrantzizkoena zen (kantu gregorianoa), esan bezala eskuragarrien dugun instrumentuetarikoa baita. Aurrerago, instrumentuak sortzerakoan hauekin konpartitu behar izan zuen ahotsak musikan betetzen zuen lekua.

Egun eskoletan ahotsa asko erabiltzen da eta ez musika arloan bakarrik, abestiak kantatzea oso baliabide dibertigarria eta motibagarria baita ikasleekiko.

Ahotsak normalean melodia interpretatzen du, baina erritmoak edota akonpainamenduak ere egin ditzazkegu honekin.

- EMOZIOAK

“Une batez eta bat-batean, gizabanakoaren egitura psikofisikoaren oreka aldatzen duen egoera afektiboa”¹⁰¹ litzateke emozioa.

Egoera animiko bat dira emozioak, zentzuen edo oroipen eta ideiek eratutako zirrara egoera batengatik sortuak. Emozioek gure portaeran eragin dezakete¹⁰².

Musikari dagokionez, Dartmouth Unibertsitateko zientifikoek frogatu dutenez¹⁰³, honek eta emozioek burmuinaren alde bera konpartitzen dute, cortex prefrontal izenekoa. Beraz, ikerketa honek frogatzen du musika eta emozioak elkar lotuta daudela.

Musika entzutean, honek transmititzen dituen uhinak gure belarrietatik burmuineraino iriste da, emozioen alde berera eta bertan, uhinen arabera emozio bat edo beste sentiaraztea dakar.

Beste ikerketa batek ondorioztatu zuenez¹⁰⁴, musika mota zehatz batzuk emozio zehatz batzuk sortzen dituzte orokorrean gizakiongan.

Dirudienez, erritmo eta melodiaren arabera emozio ezberdinak sentitzen ditugu:

Tenpo azkarra dutena bestiek “zirrara” edo “alaitasuna” bezalako emozioak pizten dituzte eta tenpo lasaia edo mantsoa dutenak, berriz, “lasaitasuna” bezalako emozioak sortzen dituzte edo “amestea eragiten dute”.

Konposizio grabeak “tristura” eta “indarra” ekartzen dute eta nota altuagoekin interpretatutakoa bestiek ordea, “humorea” eta “espiritua” pizten dute.

¹⁰¹ Harluxet hiztegi entziklopedikoa: [Berreskuratua (2013/5/10): <http://www1.euskadi.net/harluxet/>]

¹⁰² Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.definicion.org/emocion>

¹⁰³ Berreskuratua (2013/5/10): http://www.tendencias21.net/Descubierta-la-relacion-entre-la-musica-la-emocion-y-el-cerebro_a75.html

¹⁰⁴ Berreskuratua (2013/5/21): https://ccrma.stanford.edu/~juanig/articles/estimulacion/Emociones_Musica.html

Armoniari dagokionez, eskala maiorrak “alaitasuna” dakartela eta eskala minorrak “tristura” dakartela frogatu du ikerketak.

Balada eta boleroak bezalako kantetan, zeinetan letrak garrantzi handia daukan, letrak dioenaren edo gaiaren inguruko emozioak berpizten dira.

Bukatzeko, Rock-aren kasu gehienetan emozio “erreboluzionarioa” pizten dela ere ikusi zuten.

- GORPUTZ ADIERAZPENEA

Gorputz-adierazpena gorputzaren bidez sentimenduak, emozioak, ideiak, esan nahiak, etab. adieraztean datza. Hau da, gorputzaren mugimendu-aukerak aztertzen dira egoerak, emozioak, ideiak, bizipenak, pentsamenduak, eta abar deskribatzeko. Hau horrela, gorputza komunikatzeko eta adierazteko tresna bihurtuko da, keinuak eta mugimenduak eginez.

Lan honen helburua da arte edo espresio modu honi musikaren bitartez laguntzea, hau da, musikak honen garapenean lagundu ahal duela frogatu nahi da eta bi arte hauek konbinatu ahal direla eta elkarri lagundu ahal diotela gauzak adierazteko orduan.

Gorputz-adierazpena da irakasleen artean presio gehien sortzen duen eduki multzoa: “batetik, beldurra, konfiantza eza, ikara, ezinikusia sortzen ditu eta, bestetik, poza, algara, lilura, miresgarritasuna. Irakasleak eduki multzo horrekiko duen iritziaren arabera modu batean edo bestean iritsiko da ikasleengana eta, hala, eduki horiek ekiditeko edo lantzeko gogoia sortuko da”¹⁰⁵.

Aditu batzuen arabera hauek dira gorputz adierazpenak ekar ditzakeen onurak¹⁰⁶:

. Koordinazio motrizaren garapena dakar, asoziazio eta disoziazio mugimenduak, oreka, erritmoa...

¹⁰⁵ Berreskuratua (2013/5/21):

<https://addi.ehu.es/bitstream/10810/9170/1/testu%20osoa%20bizkarra.pdf>

¹⁰⁶ Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.musikoporrak.com/p/asterokoak.html>

- Gorputz adierazpen, instrumental, grafiko eta melodikoan trebetasuna lortzea.
- Barnean gordetako energia kanporatzen laguntzen du, erritmoaren bitartez oreka pertsonala lortuz.

Bukatzeko, esan dezakegu, “el cuerpo puede ser el medio de representación de cualquier elemento musical del ritmo, la melodía, la dinámica, la armonía y la forma”¹⁰⁷.

- ADIERAZPEN PLASTIKOA

Adierazpen plastikoa material ezberdinekin (buztina, papera eta margoak, kola, fieltro, kartoia, egurra, etab.) sortzean edo norberaren ideiak, sentipenak, etab. adieraztean datza. Hau eskoletan “Plastika” deitutako arloan lantzen da.

“Adierazpen plastikoaren bidez haurrak trebeziak, ahalmenak eta baloreak garatzen ditu; bere barneko mundua, ametsak, fantasiak eta irudimena irudikatzeaz gain, gogamen-egitura berriak ikertzen ditu”¹⁰⁸.

Proiektu honetan, arte honek, gorputz adierazpena bezala, musikarekin duen erlazioa behatu nahi dugu. Arte honen bitartez sortzen dugu, eta gure asmoa da musika inspirazio moduan erabiltzea gero honen bidez sentitutakoa edo jasotakoa arte plastikoaren bitartez adierazteko.

“Beraz, adierazpen plastikoan sormena bultzatzen duten trebeziak garatu eta landu behar dira: originaltasuna, arazoekiko sentsibiltatea, analisi eta sintesirako ahalmena, komunikatzeko eta adierazteko gaitasuna, asmamena, gauza eta ideien sormena”¹⁰⁹.

Ikerketa batek frogatu zuenez, musika motaren arabera inspirazio gehiago edo gutxiago lortu ohi da¹¹⁰. Dirudienez, musika klasikoak eta bigarrenik barrokoak dira marrazketa librean inspirazio gehien transmititzea lortzen duten konposizio motak.

¹⁰⁷ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 109. orr.

¹⁰⁸ Berreskuratua (2013/5/21):

<http://www.bakelan.net/edukiesp/familiak/ADIERAZPEN%20PLASTIKOA.pdf>

¹⁰⁹ Idem.

¹¹⁰ Berreskuratua (2013/5/10): http://www2.scielo.org.ve/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1316-74802005000200011&nrm=iso

Baina ikerketan gehiago zehaztu izan zuten, hau da, autore egokienak zeintzuk ziren ikertu zuten. Hasiera batean, Mozart, Vivaldi eta Bach izan ziren arrakasta gehien izan zutenak eta azkenean Mozart egokiena zela ondorioztatu zuten. Hala ere, Mozart-en konposizio guztien artean eragingarrienak *Sonata para dos Pianos en Re Mayor* eta *Sinfonía Nº 40 en Sol Menor* zirela aukitu zuten.

- PSIKOMOTRIZITATEA

Psikomotrizitatea, “pertsonaren funtzio motore eta mentalen arteko erlazioa” da, “umearen heldutasun-mailaren lehen adierazlea”¹¹¹.

Mugimendua burmuinak bidalitako informazioari jarraituz egitean edo sortzean datza. Beraz, psikomotrizitatean gizakion parteetatik, motrizia, mentala eta afektiboa ere aritzen dira. Kontzeptu honek, norberak ingurumenarekin duen erlazioa handitzeko eta hobetzeko helburua du.

Espainiako Erreal Akademiaren arabera, psikomotrizitateak hiru esanahi izan ditzake: Alde batetik, burmuinean sortzen den mugitzeko fakultatea da. Bestetik, funtzio psikiko eta motrizen arteko integrazioa ere bada. Eta hirugarrenik, bi funtzio hauek koordinatu ahal izateko teknikak dira psikomotrizitatea.

Kontzeptu hau beraz, adierazpen gaitasunak, sormena eta mugikortasunaren garapenean aritzen da gorputzaren erabileratik abiatuz.

Psikomotrizitatea, azken finean, kontzeptu polisemikoa da eta horrela definitu daiteke: "una técnica educativa, reeducativa y terapéutica que respeta la unidad psicosomática del ser, basada en la acción del cuerpo en su totalidad (vivencia), y por medio de la cual el sujeto entra en relación con el mundo que le rodea, es decir, favorece en el individuo un dominio corporal y una apertura a la comunicación"¹¹².

¹¹¹ Harluxet hiztegi entziklopedikoa: [Berreskuratua (2013/5/10): <http://www1.euskadi.net/harluxet/>]

¹¹² Berreskurapena (2013/5/10): <http://www.definicion.org/psicomotricidad>

4. FROGAPENA, ESKOLAN DUEN ERAGINA

4.1. Lagina

Proiektuan planteatutako helburu eta galderak zein puntutaraino errealak diren ikusteko zenbait ariketa burutzeko asmoa genuen. Baina aukerarik izan ez dugunez, gu aukeratutako 2. mailan irakasle den bati galdetegi bat egin diogu, sormenarekin erlazionatuta egiten dituzten ariketak eta hauen emaitzetaz galdetuz.

Alde batetik, hezkuntzak sormena eta musika zein puntutaraino blokeatzen dituzten ikusi ahalko dugu, irakasleen formakuntza eza eta horri eskainitako baliabideei dagokionez; eta bestetik, bi hauek zelako momentuko onurak ekartzen dituzten ere behatu ahal izango dugu.

Hasteko beraz, ariketak aurrera eraman diren gelaren testuingurua azalduko dugu. Hautatutako gela Jauntsaras-en dago, Nafarroan dagoen Basaburuako bailaran. Basaburua, Iruñeako merindadearen iparraldean dago kokatua. Iparraldean, Ezkurra, Eratsun, Saldias eta Beintza-Labaien udalerriekin egiten du muga; ekialdean, Ultzamarrekin; mendebaldean, Leitza eta Larraunekin; eta hegoaldean Imotzekin. Hamahiru herri eta etxaldek osatzen dute baliara.

Jauntsaras-eko eskola, "Oihanzabal IP" da, publikoa beraz.

Landa eremuko eskola honek Haur Hezkuntza eta Lehen Hezkuntzako etapak ditu. Eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza egitera Larraintzarrera doaz, Obispo Irurita ikastetxera.

Basaburuako herri ezberdinetako haurrak joaten dira eskola honetara, hala nola, Beruetekoak, Udabekoak, Aizarotzekoak, Arraratsekoak, etab. Autobusez joaten dira denak Jauntsaras-eraino eta jantokian bazkaltzen dute denak batera.

Oihanzabal eskolan, soilik, D ereduan ikasten da eta ordutegia asteazkenean 9.30etatik 13.30tara eta asteko gainontzeko egunetan 9.30atik arratsaldeko 16.30tara dute.

Osoz 52 ikasle dira Lehen Hezkuntzan. Irakasleak, berriz, 14 dira. Hinbat espezialista daude, baina denak dira itineranteak ingelerakoa izan ezik, bakarra dagoela. Beraz,

Musikaren soinuaz sormena eskolan garatu

Gorputz Heziketako irakaslea, musikakoa, erlijioakoa, Pedagogia Terapeutikokoa, orientatzailea eta logopeda itineranteak dira eta Larraintzarreko eskolan ere aritzen dira. Hauetaz gain, 2 tutore Haur Hezkuntzan eta beste 5 Lehen Hezkuntzan ditugu.

Ikus dezakegunez, ez da haur asko eskola honetara joaten, eta horregatik, adibidez, 2. zikloak gela bat osatzen du. Hau da, Haur Hezkuntza dena batera dago bi irakaslerekin, eta Lehen Hezkuntzan, 1. maila, 2. maila (hauek hainbat arlotarako elkartzen dira), 2. zikloa, 5. maila eta 6. maila ditugu.

Erreferentzia egingo diogun arloari dagokionez, hau da, musikari dagokionez, Espainiar estatuko edozein eskola publikoen moduan eskola honetan ere astean 50 minutuko saio bakarra ematen da. Lagin bezala erabilitako gelari ostegunetan tokatzen zaio musika.

Erabilitako gelaren testuingurua azaldu baino lehenago, eskolak musikarekiko nolakoa den aztertu beharra dago. Eskola honetan, ez dago musika lantzeko material nahikorik, ez dago libururik adibidez. Honetaz gain, musikarako gela berezirik ere ez dago eta instrumentuak ez daude egoki zainduak. Beraz, irakaslea da musikari dagokionean dena antolatu eta lotu behar duena.

2. mailako gela honetan, 10 ikasle dira, 2 neska eta 8 mutil. Behar bereziak dituen mutil bat dago, hiperaktiboa dena.

Musika arloari dagokionez, entzunaldien bitartez, inprobisazioaren bitartez, marrazkiak edo irudiak landuz, dantza librekoa edo gidatua eginez, partiturak aztertuz eta jokoak eginez garatzen da.

Edukiak lau multzotan banatuta dituzte: alde batetik, erritmoa eta hizkuntza musikala deitutako multzoa dugu, bestetik, adierazpen instrumentala (txirula lantzen dute), hirugarrenik, ahozko adierazpena eta kantua, eta bukatzeko, jarrera (nola portatzen diren ebaluatzen edo behatzen da).

Ikus dezakegunez sormenak ez du multzo berezirik, baina multzo guztietan lantzeko prestatua dago, berez. Gainera elkarrizketatutako irakasleak sormenaren garrantziarekiko kontzientzia handia du eta horregatik honen inguruan egiten dituen hainbat ariketen inguruan mintzatu da.

Musika klaseak garatu ahal izateko, irakasleak zenbait material ditu, hala nola, pentagramadun eta normala diren arbelak eta instrumentuak. Azkeneko hauei dagokionez, zehazki, perkusio txikiko hainbat gauza daude: pandero handi bat, hiru triangelu, bi pandereta, bi pandero txiki, bi klabe pare, kutxa txinatar bat eta marakak.



4. Figura. Panderoa.



5. Figura. Klabeak.

Esan beharra dugu erabilera anitzak dituen gela batetan daudela instrumentu hauek guztiak gordeta eta bertan musika klaseak ematen dituztela, beste arlo batzuetaz gain.

Gure haurren testuingurua guztiz zehazteko, 2. maila honetan jada barneratuak dituzten kontzeptu edo ezagutzak zeintzuk diren jakitea oso garrantzitsua da. Hau jakin behar dugu, ariketa bat edo beste bideratzeko eta emaitzak ikustean eta ondorioak ateratzerakoan, aurrekari hauek ere kontutan izateko.

Erritmoari dagokionez, beltza, zuria, borobila, bi kortxeak eta beltzaren isilunea dira ezagutzen dituzten nota-irudiak. Honetaz gain, 2/4, 3/4 eta 4/4ko konpasak ezagutzen dituzte.

Sol klabea ezagutzen dute. Do Maiorreko eskala ere bertan nola kokatu eta noten izenak ezagutzen dituzte.

Musika mota ezberdinak ezagutzen dituzte egin dituzten entzunaldiekin eta hauek emozioak edo irudimen ezberdinak transmititu ahal dietela ere konprobatuta dute.

Bukatzeko, perkusio txikiko hainbat instrumentu ezagutzen dituzte eta badakite hauek nola jo.

Hau horrela izanda, musika batez ere modu praktikoan landuko dugu, ez baitzaigu teoria interesatzen, baizik eta sortzea.

4.2. Metodología eta materialak

Esan dugunez, helburuak betetzeko eta galderak frogatzeko proposatutako ariketak, batez ere, praktikoak izango dira. Teoriari dagokionez soilik notak, hiru konpas horiek eta ezagutzen dituzten erritmoak erabiliko dira. Hortaz, ez da ez musika libururik ez fitxarik erabiliko, azken finean sormena inprobisazio hutsa da eta beraz, ez ditugu horrelako materialak beharko.

Pentagramadun arbela eta koaderno edo orriak erabiliko dira. Honetaz gain, eskolan dauden perkusio txikiko instrumentuak, margoak, egunkari eta aldizkariak, plastilina, objektu ezberdinak (uztailak, sokak, baloiak, etab.), irratia, eta nola ez norberaren irudimena erabiliko dira.

Egungo hezkuntza sistemako edozein klasetara sartu eta marrazki librea egiteko aukera emanda, gelako gehienak marrazki antzekoak egingo dituzte haien artean eta bestela beti egiten duten irudi bera edo sinbolo berarekin egingo dute. Nabaria da beraz, haur gehienengan nola izan duen eragin negatiboa eskolak eta hezkuntzak beren irudimenarekiko.

Sormena, musikaren bidez sustatu dezakegula ikusi dugu teorian, eta oraingoan, deskribatutako Oihantzabal ikastola publikoko 2. mailako haurrei musikaren bidez sormena eta irudimena garatzeko proposatutako hainbat ariketa ikusiko ditugu. Beti ere dituzten ezagutzak kontutan hartuta.

Hemen ditugu beraz, elkarriketatutako musika irakasleak sormena lantzeko gelan proposatzen dituen ariketetako batzuk:

4.2.1. Egindako ariketak, lortutako emaitzak eta ondorioak

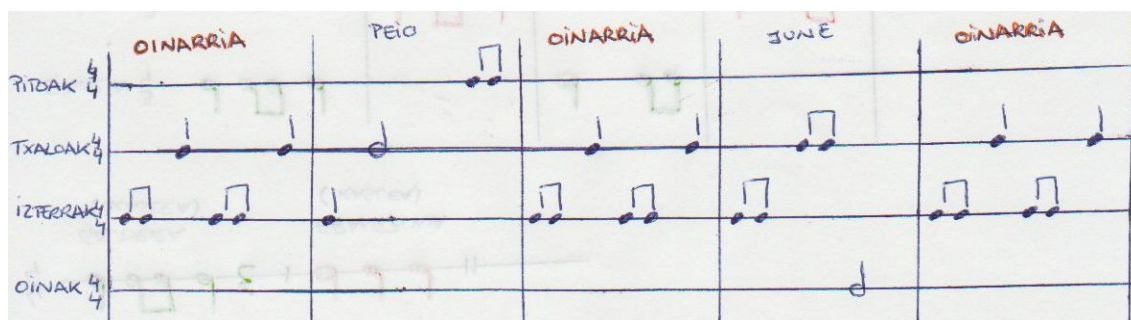
1. ariketa

Gorputz perkusioaren bidez inprobisatzea.

Gela osoa korro batean jarriko da aulkien gainean eserita edo zutik, gorputz perkusioa errazago egiteko, bai korroan gaudelako eta denok ikusten diogulako elkarri eta baita posturarengatik, lurrean eserita asko mugatuko baitzen mugimendua. Irakasleak erritmo sinple bat jarriko die; adibidez, bi kortxea izterretan eta beltz bat txaloka eta honen errepikapena. Erritmo hau oinarria izango da eta ikusi dugun bezala, 4/4ko konpasa izango da adin honetan barneratzeko errazenetarikoa baita. Gela guztiak batera egingo du erritmo hau denak ongi harrapatu arte.

Hau entsaiatuta, irakasleak azalduko die nola oinarrizko erritmoa behin eginda gero, ordenan ikasle bakoitzak konpas bati dagokiona inprobisatu beharko duela.

Hasiera batean eta ariketan egin beharrekoa argi geratzeko, irakasleak adibide bat jarriko du arbelean: lehenengo konpasa oinarria, bigarrena berez inprobisatutako zerbait ikasle baten izenarekin, gero berriro oinarria, ondoren berez inprobisatutako beste konpas bat ikaslearen izenarekin, berriro oinarria, etab. Hau da, beraz, korroan egingo dutena, denek oinarria jo eta gelditzean ikasleak banan-banan inprobisatzen joango dira konpas batean erritmo bat sartuz.



6. Figura. Arbelean idazteko adibidea.

Frogatzen hasi baino lehen zein gorputz atal erabiliko diren zehaztu daiteke (pitoak, txaloak, izterrak eta oinak adibidez) eta baita ezagutzen diren erritmoak birgogoratu daitezke, gorputz perkusioaz baliatuz.

Hala ere, ez diogu garrantzi handirik emango haurren aurrean 4/4ko konpasa izateari. Helburua da inprobisatzea martxaren arabera eta behin oinarritzko erritmoa barneratuta dutela, ez pentsatzen egotea zelako erritmoak sartuko lirateke konpas horretan. Ez dugu 4/4ko konpasa landu nahi, baizik eta irudimena.

Hasiko gara poliki-poliki inprobisazioak gauzatzen eta hau errazteko metronomoa erabili dezakegu edo irakasleak pultsua eramango du.

Jokoaren hasieran ziur behin baino gehiagotan gelditu beharko dugula inprobisazioaren martxa eta horregatik hobe da hasieratik hasi baino, utzitako edo gelditutako tokitik hastea, bestela gainontzeko haurrak despistatu daitezke.

Behin ariketa menperatua dutelarik, korroari buelta bat (bakoitza inprobisazio bat eginez) emango diogu eta grabatuko dugu, honen osterara entzun eta gure sormena miresteko eta aztertzeko (akatsak, inprobisazio mantsoak, azkarrak, ezberdinenak, etab.).

Emaita:

Ariketa egiten hasi bezain pronto haur guztiek oinarria den erritmoa hartu dute. Baina dirudienez bakoitzaren txanda noiz den ez dute oso argi, eta erritmoa ez dute guztiz barneratuta. Noiz sartu ez dakite eta askok motz edo luze geratzen dira erabiltzen den konpasarekiko.

Hala ere, batzuk dena harrapatu dute eta haien laguntzaz baliatu gara besteak ere ulertzeko. Hau da, ikasleei eskatu zaie norbaitek gaizki egin duela konturatzean joko a geratzeko eta denon artean zer gertatu den aztertzeko; lehenengo auto-zuzenketa eta ezin izatekotan denon artean egiten da. Haurrak konturatu ezean irakasleak gelditzen du joko a eta zuzenketa aurretik esan bezala proposatuko du.

Denak menperatzerakoan eta inprobisazioak lortu ditugunean, konpasez aldatzen saiatu gara, beste erritmo oinarri bat proposatuz, baina luze eta korapilatsua egin zaie haurrei.

Haur hiperaktiboa erritmoan aurreratzen zen batzuetan eta asko itxaron behar izatekotan (gainontzekoek inprobisatu zezaten) segituan aspertzen zen.

Grabaketa entzuterakoan harrituta geratu dira eta musika sortzeko gai direla konbentzitu dira. Oso esperientzia ona eta aberasgarria izan da grabazioa (ezin izan dut eskuratu).

Ondorioak:

Ondorioztatu dezakegun gauzarik argiena da ezin dugula konpasa ariketa berean aldatu haurrak nahastu ahal direlako. Hau egin nahi badugu egun diferenteetan egin beharko dugu. Sormena musikaren bidez lantzeaz aparte, joko honekin psikomotrizitatea, erritmoa eta konpasa lantzen ari gara.

Garrantzitsua da erraztasun handiagoak dituzten hurrekin laguntzea gainontzekoak ulertzeko. Haur bakoitzak bere erritmoa duela ulertu behar da eta denbora utzi, bakoitzak bere momentuan aterako du irudimena.

Gorputz perkusioa eginda, ariketak joko itxura handiagoa du eta zure gorputzarekin esperimentatze horrek motibazioa areagotzen du. Horregatik, inprobisatzeko modu hau irudimena garatzen laguntzeko oso aproposa dela konturatu gaitezke.

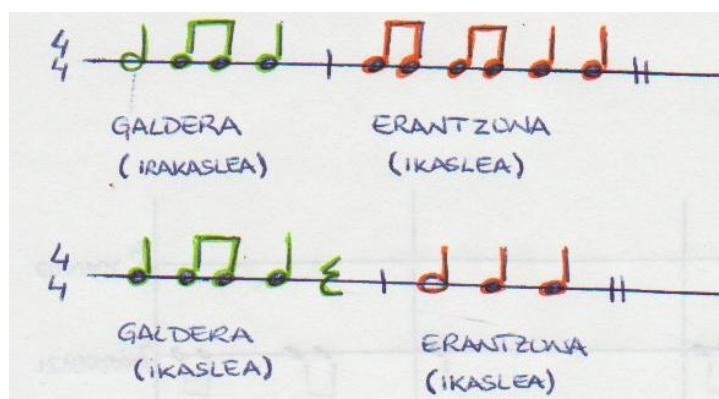
Bukatzeko, emaitzetan ikusi dezakegunez, grabatzea oso estimulantea da euren produkzio propioa entzun dezaketelako eta gehiago sinesten dutelako sortzeko duten kapazitatean.

2. ariketa

Galdera erantzuna lantzea gorputz perkusioaren bidez.

Ariketa hau aurrekoaren antzekoa da, gorputz perkusioaren bidez inprobisatzea sustatzen baitu. Hala ere, oraingo honetan, beste teknika bat erabiliko da, argi baitago hurrek joko berdinekin nekatu ohi direla.

Oraingoan beraz, korroan gaudelarik, irakasleak oinarri berri bat asmatuko du ikasle bakoitzarentzat, 4/4ko konpasean. Hau izango da galdera eta bakoitzak bere galderari erantzun beharko dio.



7. Figura. Adibide bat.

Behin hau landu dugularik ikasleei utziko diegu beren gelakideei galderak egitea. Horrela, kate baten modukoa egitea lortu dezakegu, hau da, erantzuten duena galdera egingo dio gero aukeratutakoari eta horrela denbora guztian.

Ariketa honetan ere, konpasa aldatzeko asmoa genuen, baina aurrekoan gertatutakoa ikusita, ez dugu aldatuko.

Emaizak:

Gertatutakoa 1. ariketakoaren oso antzekoa da. Hasieran hainbat haur ez da konturatu egiten ari ginenaz eta berriro ere gelako besteen laguntza bilatu behar izan dugu. Bestetik, galdera eta erantzuna kontzeptuekin galdu egin dira hasieran, uste baitzuten zerbait ezberdina egon behar zuela hauen artean, baina deitzeko modua besterik ez dela beranduago ulertu dute. Hau da, gero konturatu dira beren erantzuna hurrengo gelakideari galdera egiteko ere erabili zezaketela, gure helburua ez baitzen bukatutako esaldi erritmikoak sortzea.

Ondorioak:

Hemen ere zeharka psikomotrizitatea, erritmoa eta konpasa lantzen dugu. Ikasi dugu aurreko ariketatik konpasa ez aldatzen, bakoitzaren erritmoa errespetatzen eta elkarren arteko laguntza bultzatzen.

Hala ere galdera eta erantzuna bezalako kontzeptuak planteatuta irudimena gelditu dugula jabetu gara. Hau da, bi kontzeptu hauek azalduta berez badago modu bat

galdera egiteko eta beste bat erantzuna emateko, eta honek gauzak ongi edo gaizki egotera bideratzen gaitu. Beraz kontzeptu hauek ez erabili edo hauei garrantzi handirik ez ematea lortu behar da, bestela uste dute gaizki egingo dutela. Adibidez, galderak egitea eskatzean blokeatu izan dira, irakasleak soilik egin du hau aurretik eta ez zaie argi geratu zer edo nola egin dezaketen.

Hau da, egiteko bi modu planteatu dira eta hori muga bat jartzea da, soilik bi modu horiek daudelako eta haurrek ez dute oraindik kontzeptuak seinalatzen duen sinbolismo hori ongi menperatzen.

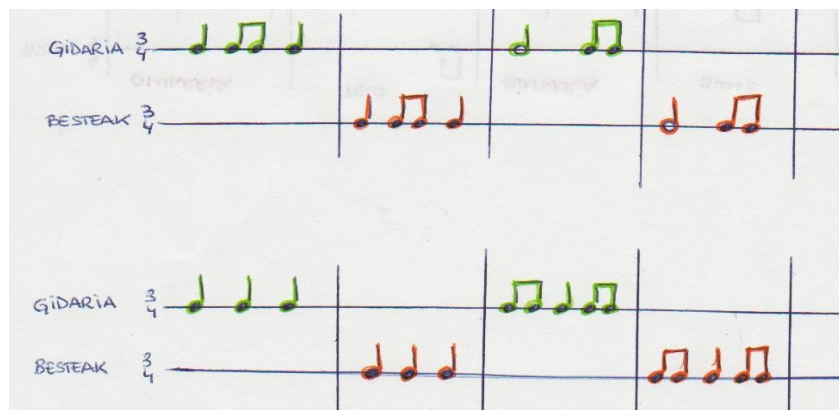
Ariketa hau bai perkusio txikiarekin eta baita ahotsarekin egiteko proposatu daiteke.

3. ariketa

Perkusio txikia eta imitazioa erabiliz inprobisatu.

Ditugun instrumentuetatik bana banatuko diegu ikasleei, hori bai, hauetatik gutxienez mota bakoitzeko bat izan beharko dugu presente.

Beroketa moduan irakaslea hasiko da inprobisatzen, 3/4ko konpasean eta konpas bat osatuz. Gelakoak egindako erritmoa kopiatuko diote: talde osoa elkarrekin, soilik triangeluak, soilik klabea duenak, etab. edo banaka banaka. Nork egiten duen irakasleak bideratuko du.



8. figura. Ariketa egiteko adibidea.

Behin dinamika hartuta, irakasleak ikasleetako bati inprobisatzeko eskatuko dio. Hau da, ikasleak asmatu beharko du erritmo bat eta gainontzekoak kopiautuko diogu. Ikasle hau nekatzean, irakasleak egin bezala gelako beste bati pasatuko dio gidariaren edo asmatzailearen lana.

Aldaketa hau egiteko, irakasleak erritmo bat proposatuko du: beltza, bi kortxea eta beltza eta hurrengo konpasean hiru beltz. Honen ostean ikasle gidariak hurrengo asmatzailearen izena esan beharko du. Eta hura hasiko da asmatzen.

Hau ikasleak aspertu arte egin dezakegu eta bitartean instrumentuak aldatuz joan. Adibidez, irakasleak stop esango du eta “instrumentu aldaketa” oihukatuko du, agindu honekin, ikasleek instrumentuak elkarren artean aldatu beharko dituzte.

Joko hau ere gorputz perkusioaren bidez egin daiteke.

Emailtzak:

Hasiera batean, ikasle guztiak asko aztoratu dira instrumentuekin. Isiltasuna lortu denean ez zaie batere kostatu irakasleak sortutako erritmoak jarraitzea.

Honen ostean, jokoak azaltzerakoan ongi ulertu dute, azken finean kanpaldietan erabiltzen diren abestiak bezalakoa da, batek zerbait esan eta besteak errepikatu, baina instrumentuekin erritmoak eginez. Konpasa barneratzea pixka bat gehiago kostatu zaie, baina segituan sartu zaie buruan zenbat pulsu edo “taupada” zituzten inprobisatzeko.

Ondoren, gidari edo asmatzaile aldaketa egiteko erritmoa oso sinplea denez, segituan egin dute ongi eta banan-banan frogak egin eta gero barneratutzat eman da.

Hala ere, gero ikusi dugunez, hau ez da horrela izan, inprobisatzen egon eta gero zehazki zein zen ahazten baitzitzairen gehiengoei eta nola bukatu ez zekitela isilik geratzen ziren beldurrez bezala.

Inprobisazioan arazoak, beti bezala konpasari egokitu beharra eta honek dituen pulsuetatik ez pasatzea edo motz geratzea izan da kasu gehienetan.

Hiperaktiboa nahi gabe jotzen zuen instrumentua, ez du batere gaizki egiten, baina ezin dio utzi instrumentua jotzeari.

Musikaren soinuaz sormena eskolan garatu

Ondorioak:

Nahiz eta hurrek askotan konpasari ez egokitu, sormena garatzen ibili dira modu batean edo bestean euren instrumentuekin erritmoak sortuz.

“Aldaketa” erritmoa barneratu dute, baina segituan ahaztu zaie eta horregatik aldatzerako orduan nola egin ez zekitela hainbat blokeo egon dira. Beraz, oso garrantzitsua da benetan haiek egin ditzaketen gauzak proposatzea egin ezin dituztenak egiten saiatzen ez blokeatzeko. Azken finean, ikasleak suposatzen du eskatzen diozuna egin dezakeelako eskatzen diozula eta egin ezin duenean, hor dago akats egitearen beldurra eta osterako blokeoa. Gainera, sormena bultzatzen egonda, hobe da hau bakarrik garatzen uztea finkatutako ezer planteatu gabe.

4. ariketa

Ikasleek sortutako diktaketa erritmikoak.

Normalean hurrek erritmoak ezagutzen dituzten ikusteko irakasleok diktaketa erritmikoak egiten dizkiegu ikasleei haiek pentagraman idatz ditzaten. Oraingoan, ariketa hori bera egitea proposatzen dugu, baina ikasleak izango dira erritmoak txaloen bidez diktatzen dituztenak.

Honetarako, denek arkatza eta pentagramadun koadernoak izango dute. Hasiera batean, bakoitzak nahi duen erritmoa idatziz koadernoan islatzeko eskatuko diegu. 2/4ko zortzi konpasetakoa.



4. figura. Haur batek egin dezakeenaren adibidea.

Ondoren, banaka aterako dira gelaren aurrera eta erritmoa lautan errepikatuko dute euren kideek harrapatu dezaten eta beren koadernoan idatz dezaten. Zuzentzeko,

egileak aukeratutako batek erreproduzituko du hartutako erritmoa eta gainontzekook zuzendu ahalko dugu, baita arbelean idatzi ere.

Hau eginda, erritmo bat inprobisatzeko eskatuko diogu ikasle bati, baina idatzi gabe interpretatu dezan (oraingoan lau konpas izango dira). Gainontzekook hura harrapatzen saiatu behar gara. Zuzenketa aurrekoan bezala egingo dugu eta horrela arituko gara haur guztiek inprobisatu arte.

Emitza:

Figura erritmikoak 2/4ko konpasean idazterakoan ez dute batere arazorik izan. Oker gehien egin dute hura interpretatu behar izan dutenean eta horregatik pixka bat urduritu dira batzuk. Euren gelakideek egindako erritmoak idazten ere gutxi nahastu dira, zenbaitetan beste gauza batzuetan pentsatzen egoteagatik.

Beraz, ariketa ongi joan da paperean idatzi gabe inprobisatzeko eskatu diegun arte. Gai izan dira gauzak inprobisatzeko, lehenengo pentsatzeko tarte bat izanda, baina bukatu bezain laster ahazten zitzaien egindakoa. Beraz, ezin zuten errepikatu eta irakasleak egin behar izan du lan hori.

Ondorioak:

Erritmoak sortzeko arazorik ez dute izan, baina interpretatzerako orduan bai, beraz, hobe da entsaiatzeko aukera ematea lehenengo, horrela ongi egingo dute.

Bestetik, argi dago, nahiko zaila dela maila honetarako bat-batean asmatutakoaz gero berriro oroitzea, beraz, ezin dugu horrelakorik proposatu. Eskerrak momentuan irakasleak eginda ongi atera den, bestela berriro blokeoa sortzeko aukera egongo zen ikasleen artean.

5. ariketa

Ahotsaren bitartez inprobisazioa.

Ariketa honetan, antzerki bat egitea proposatuko diegu. Guk emango diegu istorioa, guk kontatuko diegu zer pasatzen den.

Istorio labur bat hautatuko dugu, kasu honetan guk moldatutako “koloreen mundua” ipuina (eranskinak). Gelan irakurriko diegu istorioa, irudirik gabe, soilik entzun dezaten. Bigarren aldiz irakurriko dugu eta oraingoan istorioaren atal bakoitzari zein nolako musika jarriko zioten pentsatzea eskatuko diegu, lasaia, baxua, azkarra, etab. eta idatzi beharko dute, ez ahazteko.

Ipuina hirugarren aldiz irakurtzen dugunean, zatika geldituz egingo dugu. Istorio hau oso markatuak ditu atal ezberdinak, hau da, kolore bakoitza aurkeztean geldialdia egingo dugu atal honi musika jartzeko. Baina musika hau guk sortuko dugu, ahotsaren bidez, izan daitezke jada ezagutzen ditugun abestiak edo doinuak edota guk asmatutakoak.

Ipuin osoko musika zein den erabakita antzerkia abiatuko dugu, batzuk pertsonaiak eta beste batzuk musikariak izango dira.

Eraitza:

Lehenik eta behin esan beharra dago, ez dela antzerkia gauzatu, denbora faltagatik.

Bestetik, musika jartzeari edo asmatzeari dagokionez ez da lan erraza izan. Hasiera batean kostatu zaie, isilik geratzen ziren eta ez zuten ezer esaten. Gutzika irakasleak adibideak jarri eta animatuz bat edo beste ideiak botatzen hasi da.

Batez ere ezagunak ziren kankak otutzen zitzaizkien eta bestela onomatopeiak. Hala ere, lortu dugu ipuina musikatzea eta hori zen gure helburua.

Zenbaitetan deskontrolatu egin dira irudimen gehiegirekin.

Ondorioak:

Hasieran beti ematen du beldurra zerbait berri eta ezberdinarekin hastea eta isilik geratzea normala da. Gure lana beraz, motibatzea eta sortzen laguntzea da eta horretarako adibideak jarri behar ditugu, baina ez sobera bestela gure adibideen kopiak izango dira beren geroko sormenak.

Beste aldetik, aurretik esan bezala muga batzuk jarri behar dizkiogu batzuetan irudimenari, batez ere hurrei. Kontua da haiek badutela irudimena, hor potentzian, eta hezkuntzak jartzen dizkigun mugengatik ateratzea kostatzen zaiola, horregatik emandako ariketaren hasiera. Baina behin irudimena ateratzen zaiela fantasia gehiegi sor daitezke eta garrantzitsua da hori bideratzea, bestela kaosa izan daiteke gela. Bakoitza bere ideiak izaten eta garatzen lagundu behar diegu, baina ez du balio gainontzeko besteak zapaltzea edota euren ideiak garatzen ez uztea soilik haur bat izugarritzko fantasiak izaten hasteagatik.

6. ariketa

Musikaren bitartez irudimena eta emozioak lantzea.

Ariketa hau burutzeko ikasleak lurrian jarriko dira etzanda begiak itxita. Musika mota bat jarriko diegu eta musika entzuten bidaia bat imajinatzea eskatuko diegu. Gero hau idatzi edo kontatu beharko dute.

Aukeratutako kantak honako hauek dira, bitan ariketa egiteko: Oreka TX-en *Uluka* abestia eta Kepa Junkera-ren *Muskerraren balsa*.

Behin etzanda eta begiak itxita entzungo dugu gure bidaian murgiltzeko eta bigarren eta hirugarren aldi batez ere entzungo dugu koadernoaren aurrean gure istoriotxo edo bidai laburra idazten dugun bitartean.

Emaizta:

Ariketa hau soilik Oreka TX-en *Uluka* kantarekin egin dugu. Kanta honek erritmo ezberdinak ditu eta horregatik ikasleen istorioak ezberdinak izan dira. Hasierarekin asko heroi baten moduan ikusi dute haien burua, besteren bat esploratzaile moduan, etab. eta gehienak mendian imajinatu dute euren burua.

Ura, ibaiak eta ur-jauziak ikusi dituzte gero, denak paisai politetatik egon dira batzuk animalia eta landareekin. Siesta ere egin dute batzuk.

Bigarren aldian haur bakoitzak bost-zazpi lerro idatzi ditu izandako ideiekin. Hau egiterakoan ikasleren bat larritu da zer jarri ez zekielako eta besteak idazten ikusita blokeatu da bat. Irakaslea laguntzera hurbildu da eta berriro imajinatzeke eskatu dio, begiak ixteko eta zerbait ikusteko. Haurra hasi da imajinatzen zuena esaten eta irakasleak lagundu behar izan dio hori idazten.

Hiperaktiboa den ikasleari ere nahiko kostatu zaio hasieran lurrean etzanda geratzea, baina lortu du eta behintzat abestiaren zati bat modu honetan gozatu du. Gero problemarik gabe idatzi du, berez, imajinatutakoa.

Ondorioak:

Horrelako ariketek ez dute eraginik segun zein haurrengan. Hau da, badaude ikasle batzuk zeinak ezin diren geldirik egon hainbeste denbora, beharbada egun horretan hori egiteko prest ez daudelako edo egun “bihurria” dutelako. Beraz, argi izan behar dugu egunaren arabera segun zein haurrekin beharbada ez zaigula ongi aterako.

Bestetik, ikasleek ezerekin erlazionatzen ez dituzten abestiak aukeratu behar ditugu beren irudimenean ez eragiteko.

Bukatzeko, imajinatutakoa idaztearena lan handiarekin ez lotzea lortu behar dugu, askotan horrelako lanekin, esfortzu nahikoa suposatzen dielako, hainbat ikaslek ariketarekiko jarrera txarra atera dezaketelako.

7. ariketa

Musikak sentiarazten diguna gorputz espresioaren bidez adieraztea.

Ikasleak zutik jarriko dira klasean zehar, estatuak balira bezala. Irakasleak soinu edo zaratak eta animalien hotsak jarriko ditu eta ikasleek hauek entzutean inspiratzen dietena interpretatu behar dute gorputz adierazpenaren bidez (soinuak CD-an).

Ondoren, ariketa berdina egingo dugu baina zaratak eta animali soinuak jarri ordez, kantak jarriko ditugu, gauza ezberdinak adierazi ahal dituztenak. Hasiera batean edonon eserita egongo gara abestia entzuten eta begiak itxita, musika ongi barneratzeko eta nola antzeztuko dugun ongi barneratzeko. Dena den, ez ditugu kanta guztiak jarriko ezta osoak ere (zatiren bat jarriko dugu), giroaren arabera. Hona hemen guk egindako klasifikazioa, jakinda haurrengan eragin ezberdinak izan ahal dituztela (kantak CD-an):

- Tristura: *Claro de luna* (Debussy), *Nocturne in G minor* (Chopin), *Udaberria* (Karratua borobila da), *Requiem por un sueño* (Clint Mansell), *Chan Chan* (Buenavista Social Club), *Gogo eta gorputzaren zilbor-hesteak* (Mikel Laboa).
- Poza: *Ny hirahira* (Kepa Junkera), *Can-can* (Orfeo en los infiernos), *Hona bostekoa* (Esne Beltza), *Heldu gerritik* (Amore amore), *Ez gaude salgai* (Pirritx eta Porrotx), *La mañana* (Edvard Grieg).
- Beldurra: *Eguzkia ezkututzen denean* (Ekon), *Tocata y fuga en re menor* (Bach), *BSO Saw* (Charlie Closer), *BSO Psicosis* (Bernard Herrmann), *BSO La Profecia* (Jerry Goldsmith).
- Haserrea: *Sinfonia Nº 5* (Beethoven), *Hil da jainkoa* (PiLT), *Elektrizitatea* (Zea Mays), *Mari* (Su Ta Gar).
- Abentura edo azkarrak: *Superman* eta *Star Wars* (John Willems), *Danza del sable* (Aram Jachaturían), *El señor de los anillos* (Howard Shore), *El vuelo del moscardon* (nicolai rimsky-korsakov).

Hau eginda, denon artean proposatutako abestietatik 8-10 aukeratuko ditugu eta bakoitza gorputz espresio modu batekin lotuko dugu. Honen ostean, taldeko bat atera beharko du denon aurrera eta musikarik gabe, soilik gorputz espresioaren bitartez

aukeratutako kanta horietatik bat interpretatu beharko du, adostutako gorputz espresioen arabera noski. Gainontzekoen lana da zein musika dagokion asmatzea.

Emaitzak:

Hasiera batean lotsagatik gehiengoak ez du ezer egin. Tontakeria bat iruditu zaie eta irakasleak egiterakoan hasieran txoratuta bezala begiratu izan diote. Denbora asko kostatu zaie jokoan sartzea eta hau frogatutako lehenengo aldian ez zuen funtzionatu eta ariketa bertan behera geratu izan zen.

Gero pailazokeriak egiteko momentua ere iritsi izan da, beren barnekoa atera nahian ibiltzen dira baina lotsa ematen dienez pailazokeriak egiten baleude bezala jokatzeko dute.

Azkenean, benetan sentitzen duguna islatuz aritzea ikasi dute, baina kurtso oso bat kostatu izan da hau lortzea.

Normalean, haurrek dituzten sentsazio edo sentimenduak antzekoak izan ohi dira musika batekin edo bestearekin, baina askotan guztiz bestelako sentsazioa duen ikasleren bat ere ager daiteke eta hori ez dago gaizki.

Ariketaren bigarren zatia egiteko ez da hainbeste kostatu jada lotsa kenduta zutelako. Baina ez da gauza bera denok batera egitea edo bakarrik egin beharra, gainera musikarik gabe. Hala ere, orokorrean arazorik gabe egin dute eta baita zein kantak ziren asmatu ere.

Ondorioak:

Argi eta garbi ikus dezakegu nola gorputz adierazpenari dagokionez askoz lotsa eta muga gehiago ditugun orain arte landutako beste espresio bideekin baino. Askok kostatzen da gorputzaren bidez adieraztea. Gizarte honetan pailazokeriak egiten ari garela iruditu ohi zaigu eta hau da hurrei transmititzen dioguna, beraz haiek ere horrela sentitzen dira hau egin behar dutenean.

Inprobisazioari dagokionez, hurrek dituzten oinarrietaz baliatuz inprobisatu dezaketela ikusi ahal izan dugu asmakizunen jokoan. Denek jarri dute beren partetik eta sortzen ibili dira.

8. ariketa

Gorputz espresioa eta musika erabiliz dantzak sortu.

Ariketa honetan, hasieran, *Danza del Fuego* (Manuel de Falla) abestiarekin irakasleak dantza bat proposatuko die ikasleei, hori bai, haiek nahi dituzten aldaketak proposatu ditzakete, beti ere suaren dantzarekin erlazionatuta dauden mugimenduak proposatuz.

Gero haiek sortu beharko dute bat. Hainbat kanta proposatuko dizkiegu eta haiek nahi dutena aukeratuta 5eko bi taldetan dantza pare bat prestatu beharko dute, hori bai, esanahiren bat izan beharko dute beren gorputz mugimendu eta espresioek. Gero gelaren aurrean playback moduko bat antolatuta bi dantzak aurkeztuko dituzte eta gainontzekook dantza horrekin adierazi nahi dutena asmatzen saiatuko gara.

Kondizioa da taldeko bakoitzak gutxienez pausu edo mugimendu bat asmatu behar duela.

- Proposatutako kanta: *Comptine d'un autre été l'après midi* (Yann Tiersen), *Yakety Sax* (Boots Randolph y James Q. "Spider" Rich), *Eskurik eskuekin* (Etzakit), *Bok spok* (Kepa Junkera).

Emaita:

Hasierako dantza gidatuarekin ez da arazo handirik izan, azken finean ikasleek gutxi pentsatu behar baitzuten. Baina egia da antzezterako orduan askok lotsa handia pasatu dutela, batez ere hasieran. Horregatik, eurentzako hain lotsagarriak ez diren pasoak asmatzea proposatu eta lasaitu direnean denak bezala aritu dira.

Bigarren koreografiarako abestia aukeratzerako orduan eztabaida izan dute, baina hori ere beharrezkoa da. Azkenean akordio batetara iritsi dira denon artean.

Mugimenduak sortzerako orduan, bi taldetan inizatibadun bat egon da eta horrek sortu du batez ere aukeratutako musikarako espresioa, baina esan bezala, denok egin dute askakuntza bat gutxienez. Hala ere, batzuk oso antzekoak zirela eta aldatzeko eskatu behar izan die irakasleak.

Dantzari esanahi bat ematearekin ere lagundu behar izan die irakasleak, horretarako kantak transmititzen zienaren inguruan galdetu die eta hori bera transmitituko zutela erabaki dute taldeek.

Bukatzeko, dantzak aurkeztu ditugunean, nahiz eta hasieran lotsa arazotxo batzuk izan, talde batean segituan asmatu dute zer esan nahi zuten, baina bestean milaka ideietatik batek asmatu du adierazitakoa.

Ondorioak:

Sormen gutxiago eskatzen duten jarduerak modu errazagoz bideratu ditzake irakasleak, pentsatutako inposatu eta ez du ezer gehiago egin behar, honetara baitaude haurrak ohituta. Hala ere, gorputz espresioarekin dagoen arazoa, blokeoa edo lotsa islatu da berriro ere ariketa honetan.

Zenbait laguntza behar dute segun zertarako, adibidez zer transmititu erabaki ahal izateko.

Honetaz gain, lehen esan bezala, gorputz espresioarekin muga handiak izan ohi ditugu eta horregatik askori lotsa eman die dantzatu behar izana hasieran. Baina gero aise eta pozik aritu izan dira, batez ere “playback” hitza joko moduan hartzen dutelako.

9. ariketa

Musikaren laguntzaz adierazpen plastikoan aritzea.

Ariketa hau material ezberdinekin garatu dezakegu: hurrek kollage bat egitea gelako material ezberdinekin, plastilinari edo buztinari forma ematea, koloreak erabiliz

zerbait abstraktua egitea, musikaren arabera kolore ilunak, hotzak, argiak, nahasketak, etab. margotzea, etab.

Baina proposatutakoa beste hau izango da: hurrei A3 tamainako paper bat emango diegu eta hau lau zatitan berezituko dugu arkatzarekin gurutze bat marraztuz. Irakasleak lau kanta jarriko ditu: *Guillermo Tell* (Rossini), *Baga Biga Higa* (Orfeon donostiarra), *El señor de los anillos – La comarca* (Howard Shore), *Bizitza* (Karratua borobila da).

Kanta bat egindako zati bakoitzarentzako eta ikasleek abestiak transmititutakoa egin beharko dute zerbait margotuz. Gero, nahi izatekotan, gela guztiari azalduko dio zer eta zergatik sentitu duen hori.

Eraitza:

Haur gehienek gauza bera egin dute bai Rossini-ren obran eta baita *El señor de los anillos*-en abestiarekin. Lehenengoan zaldiak eta gerrak tronpetekin eta bigarreanean, mendiak, eguzkia, txoriak, etab.

Baga biga higa abestiarekin denetarik egon da, baita banpiroak ere. Karratua borobila da taldearen abestiarekin ordea oso gauza ezberdinak atera izan dira, kolorez betetako paperak, espiralak, etxeak, izarrak, etab.

Azaltzerako orduan gehienak arazorik gabe esan dute kanta bakoitzak sortarazi diena, baina norbaitek besteek sentitzen zuten bezala edo antzeko pentsatzen ez zuenean, lotsatu egiten zen eta ez zuen berea esan nahi. Horregatik irakaslea berak sentitutakoak esatean beti sentsazio orokorraren beste gauza bat esaten zuen.

Ondorioa:

Ariketa honek kontzentrazio nahikoa eskatzen die hurrei eta segun zein nolako eguna duen bakoitzak agian ez du efektu handirik izaten haiengan. Baina orokorrean oso ongi egiten dute.

Egia da zenbait kasuetan hurrek barnean dituzten gauza sakon eta larriak, hau da, traumak edo ezin atera barnean dituzten gauzak, atera ditzaketela honekin; adibidez,

behin haur batek egindako marrazkiengatik (jendea labar batetik bere burua botatzen) zerbait gertatuko zitzaiola suposatu eta haurra depresioak jota zegoela asmatu zuten.

Espresatzerako orduan izandako duda horiek berriro ere gauzak “ongi” edo “gaizki” egotearen pentsaera horrekin lotu dezakegu. Azken finean hau da ikasleei transmititu zaiena beti eta askotan ezin dute ikusi bi, hiru edo lau erantzun ongi egon daitezkeela. Horregatik, besteak bezalako sententzioak ez badituzte izan, edo euren ikuspuntua aldatzen dute edo ez dute sentitutakoa adierazi nahi. Beraz, irakasleak ezberdin sentitu izana noizbehinka markatzea ongi dago.

10. ariketa

Adierazpen plastikoa eta musika.

Haurrek aukeratuko dute adierazpen plastiko posibleetatik zein egin nahi duten: buztina, plastilina, paperean margotzea margo ezberdinekin edo kollage bat sortzea.

Behin hau aukeratuta abesti bat jarriko diogu, kasu honetan *En un mercado persa* (A. W. Ketelbey), eta haiek musika horiek inspiratzen diena sortu beharko dute gero azalduz zergatik inspiratu dien hori.

Haur bakoitzak bere espresio modua aukeratzeko ezin dugu denbora asko galdu eta horregatik argi esan behar dutela esan behar diegu eta gero ez aldatu.

Emitza:

Aukeraketa ez da oso ongi atera. Batzuk nahi zutena aukeratu dute baina beste batzuk ondokoak edo lagunak aukeratu duena aukeratu du.

Kanta honek aldaketa nahiko ditu eta behin eta berriro jarri diegunez, azkenean sententzio guztiak nahastu egin zaizkie eta bukaeran ezin izan dute oso ongi azaldu zer transmititu dien.

Ondorioak:

Aukeraketan ezin da gauza handirik egin, soilik kopiatu duena ikusten baduzu aldatzeko esan edo benetan hori nahi duen galdetu ahal diozu. Baina okertzeko aukera ere baduzu eta haurra gaizki sentiarazi aldatzera derrigortuz edo salatuz.

Aukeratutako musika ere oso garrantzitsua da eta kasu honetan beharbada ez da egokiena izan. Honek ez du esan nahi ezer lortu ez dugunik, sortu bitartean hurrek emozio ezberdinak sentitu izan dituztelako eta horren arabera gauza bat edo bestea egin dutelako, esan bezala. Baina bukaeran sentazioak azaltzerakoan ezin izan dute zeintzuk izan dituzten argi azaldu. Batzuk gauza asko esan dituzte, beste batzuk soilik jasotako sentazio bakarrarekin geratu dira eta hori azaldu dute, etab.

Hala ere, argi dago helburuaren arabera kanta egokia hautatzea oso garrantzitsua dela. Hau da, beharbada bere atal guztietan nahiko antzekoa den obra bat aukeratu beharko genuke hurrengoan.

4.3. Behar bereziko ikasleak

Edozein eskolatan aurkitu ditzakegu behar bereziak dituzten haurrak, bai fisikoki eta bai psikikoki normaltasunetik ateratzen diren haurrak; eta musika beti izan da hauenganako ongile bat.

Gelan, musika arloari dagokionez zenbait ariketa eta planteamendu aldatu beharko lirateke bertako ikasleen arabera, baina gure gaiari dagokionean, teoria lantzearen beharrik ez dagoenez, ez zen arazo handirik egongo. Egia da, erritmoak, konpasak eta figura erritmikoak landu ditugula zenbait ariketatan, baina jada ezagutza hauek dituztelako egin da, ez landu nahi direlako, erabilgarri moduan baizik. Horrelako kasu berezietan maila gutxiago exijitu edota moldaketak egin beharko lirateke behar bereziak dituzten hurrekiko.

Orokorrean, esan bezala, musika eta sormena pertsona guztion baitan ditugun garatu gabeko gaitasunak dira. Hortaz, edonork landu ditzake, beharren arabera ezberdin, noski, baina landu daitezke. Horregatik oso garrantzitsua da ariketa oso ezberdinak proposatzea eta horrela norbaitek bat ezin badu egin, beste bat egingo du.

Proiektu honetan zehazki planteatzen ditugun ariketak edo landu beharrekoak kontutan hartuta, orokorrean edonorek egin ahalko lituzkeen ariketak direla esan dezakegu. Gai honekin batez ere oso garrantzitsua da haurrak ez frustratzea, honetarako ariketen emaitza guztiei alde positiboa begiratu behar zaie, eta “bukatu gabe” edo horrelako esamoldeak ezin dira existitu. Hau da, sormenari buruz hitz egiten dugunean, denak balio du, bakoitzak modu propioa duelako sortzeko, ez dago “ongi” edo “gaizki” dagoen ezer.

Behar fisikoak dituzten hurrek instrumentuak jotzerakoan eta gorputz perkusioan izan ditzakete arazoak, horregatik, instrumentu egokia aukeratu beharko dugu berarentzako eta gorputz perkusioan, beharren arabera soinua ateratzeko modu batzuk edo besteak proposatuko ditugu. Bestetik, gorputz espresioari dagokionean ere zenbait muga izan ahal dituzte, baina ez du zertan arazo bat izan behar, gorputz mugimendua lantzeko modu asko baitaude eta gorputz atal asko baititugu lantzeko.

Behar psikikoei dagokienean, kasu batzuetan gutxiago exijitu beharko zaie eta berdin zoriondu eta beste batzuetan beste modutara planteatu beharko dizkiegu ariketak. Dena den, gure planteamenduak esperimentatzea, aztertzea, jolastea, asmatzea, etab. dira eta modu batean edo bestean edonork egin dezake zerbait. Horregatik pertsona hauen kasuan beharbada ebaluatutakoa edo dugun helburua ezberdina izan beharko du.

Hala ere, musikan psikomotrizitatea landu dezakegu, beraz, behar fisikoak dituztenentzako baliogarria da eta bestetik, emozioak eta irudimena denok dugu, orduan nahiz eta arazo psikiko bat izan musikaren bitartez, gainontzekoen ezberdin, garatuko dira hauek.

Gure praktika kasuan, gelan hiperaktibitatea duen mutil bat dago. Musika eta proiektu honetan berez planteatu ditugun ariketak nahiko dinamikoak dira eta beraz haur honek ez du aspertzeko aukera handirik. Baina hala ere, musika denbora batez sentitzen geldirik egoteko ez da gai eta nahiz eta esan marrazten edo kollagea egiten baino lehen musika entzun behar dugula zer adierazten digun ongi ulertzeko, berak ezin du eta segituan hasten da marrazten edo dena delakoa egiten.

Bidai bat asmatzeko ere nahiko arazo izaten ditu horretan soilik pentsatzen geratzeko. Honetaz gain, taldeka erabaki bat hartu behar denean, bera hori buruan izateaz gain beste hainbat gauza ditu eta gaiaz aldatzen du etengabe. Amaitzeko, esan beharra dago erritmoak oso ongi menperatzen dituela eta inprobisazio gaitasun handia duela, baina denbora guztian berak egin nahi du eta kostatzen zaio besteak entzutea eta ez zapaltzea.

Bukatzeko, gela osoarekin gaudenean eta taldeak egin behar ditugunean, kontutan izan behar dugu elkar lagundu dezaketen haurrak elkarrekin kokatzen, horrela, produktiboagoak izango gara.

“Los alumnos son muy desiguales unos de otros y sus procesos de aprendizaje también, por lo que no podemos generalizar procesos de

enseñanza-aprendizaje iguales para todos, sino garantizar una educación personalizada en función de las necesidades de cada uno.”¹¹³.

Hau izango litzateke egokiena, baina esan bezala honetarako bai baliabideak baita formakuntza ona ezinbestekoak dira, eta hauek ez ditugu egungo eskoletan.

¹¹³ Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson. 364. orr.

5. EMAITZA OROKORRAK

Egindako ariketa guztietan sormenarekiko emaitza nahiko onak jaso ditugula esan daiteke. Orokorrean ariketa guztiak burutu ahal izan dira haurrekin eta nahiz eta zenbaitetan hobetu behar, helburu orokorra lortu dugu, sormena, musika eta hezkuntzaren arteko erlazioa frogatzea. Emaitza eraginkorrak lortu ditugu beraz, bai zenbait gauza balioztatzeko eta beste batzuk atzera botatzeko.

Hasteko argi geratu da eta beraz utzi nahi da, haur guztiek musikarako eta sormenarako gaitasuna dutela, erritmoak egiteko, interpretatzeko eta sortzeko gai direla ikusi dugu, adibidez.

Instrumentuak ematean aztoratzen dira eta irakasleak eskatu gabe esploratzen hasten dira, irrika eta deskubritzeko beharra gailentzen da. Hor dago beraz, potentzian, musikaren gaitasuna eta sortzearen beharra eta nahia. Hau gertatzean, ikusi dugu nola ez da hau moztu behar baina kontrolatzen jakin behar da taldean gaudelako.

Adibideak jartzea ere garrantzitsua da ariketak ulertzeko, baina ezin ditugu asko jarri berriro ere konparatzen direlako eta euren sormen alde batera uzten dutelako.

Beste adibide batzuk ere ezagutu ditugu. Ikusi dugu inprobisazioa bai idatziz eta baita soilik pentsatuz egiteko gai direla. Haiek beraiek, euren hezkuntza musikala aztertuta, ipuin batean aplikatu eta antzerki baterako musika sortu dezakete. Musika entzunez euren buruan istorio bat, irudi bat edo arte plastiko bat sortu dezakete. Sentitzen dituzten emozioak gorputzaren bitartez islatzeko gai dira, nahiz eta hasiera batean asko kostatu, kontu erridikulua iruditzen baitzaie. Baina azken finean, musikari gorputz adierazpena jartzeko gai dira zerbait transmititu nahian. Musika sentitzeko eta ulertzeko gai dira eta hau arte ezberdinekin konbinatu dezakete, batek inspiratzen diena bestearen bidez islatuz. Bukatzeko, nahiz eta bakoitzak bere ideiak izan, taldean sortzeko gai direla ere ikusi dugu.

Hala ere, bakoitzak bere erritmoa du eta hau errespetatu behar da, irakasleak garapenean lagundu behar du, baina bakoitzak hau egiteko denbora ezberdina behar du. Honetan, ikusi dugunez, gainontzekoen laguntzaz baliatzea oso garrantzitsua eta

eraginkorra da. Gelan dagoen aniztasuna kontutan hartzea oso garrantzitsua da eta ahal izatekotan honetaz baliatzen ikasi behar dugu.

Hainbat gauza blokeatzen dituztela ere ikusi dugu gure emaitzetan, hala nola, idazketa landu behar izatea. Hau, hezkuntza sistema zorrotzaren baitan sartuta dutenez ikasleek, nahiz eta irakasleak jokoaren baitan sartu, haur asko blokeatzen dira esfortzu gehiago eskatzen dielako. Bestetik, ikasleak “ongi” eta “gaizki” kontzeptuekin buruan badaude sormena garatzea oso zaila egiten zaie nola epaituko zaien beldurrez. Azalpenetan kontzeptu hauekin lotu daitezkeen hitzak ekiditu behar ditugu beraz.

Baliabide onak ere lortu ditugu, hala nola, grabaketak egitearena. Honen bitartez, haurrek euren gaitasunez konturatu ahal izan dira eta honek gehiago motibatzen ditu.

Beraz, sormena eta musika elkarrekin garatzeko gai dira haurrak eta honen bitartez ikasteaz gain asko gozatzen dute. Zerbait egiteari uko egiten badiote lotsa edo muga kontuengatik da eta horrelako ariketek honekin apurtzera bideratzen dituzte ikasleak. Emaitza hauetan ikusi dezakegu nola musikaren bitartez sormena garatu ahal den eta nola hezkuntza egoki batetarako ere horrelako esperientziak izatea nahitaezkoa den.

ONDORIO OROKORRAK

Proiektu honetan proposatu ditugun helburu guztiak lortu izan dira, bai teoriarik eta baita praktikan ere egindako galdera gehienak erantzuna jaso dutelako. Beraz, ondorio positiboak ditugu.

Sormena eta musika lotuta daudela frogatu dugu, bai historian zehar hainbat autoreek lotura egin dutelako haien artean eta baita praktikan ere ikusi dugulako elkarri eragiten diotela.

Bi kontzeptu hauek gure baitan daudela ere argi geratu de edozein haurrek inprobisatu edo sortu ahal izan duelako, bakoitza bere erritmoan baina denek lortu dute. Gainera, ikusi dugunez sormena beharrezkoa da hezkuntzan honen bidez norberaren barneko gauzak atera daitezkeelako eta irudimena landu daitezkeelako modu koherente batez. Baina musika eta sormena landuz ere bestelako gaitasun eta eduki batzuk ere landu ahal direla ikusi dugu, bai zuzenki eta baita zeharka ere.

Sormena modu ezberdinetan garatu daitezkeela ere frogatu da proiektu honetan eta baita hau musikaren bitartez egiteko modu ezberdinak ere badaudela, adibidez, hemen planteatutako hiru bloke horiek: musika sortu (inprobisazioa), musikak gure baitan sortzen duena eta musikaren bidez beste arte batzuk garatzea.

Inprobisatzerako orduan, ikasleek bai ahotsa, bai gorputz perkusioa eta baita perkusio txikia erabiltzeko gai direla ere ikusi dugu. Adierazpen plastikoa eta gorputz adierazpena garatzeko kapazak dira haurrak eta hau musikan inspiratua modu batera edo bestera ere egin dezakete, hau da, musika ulertu eta beren modura interpretatuta, honek helarazitakoarekin bestelako obra artistikoak ere garatu ditzazkete.

Musikarekin gauzak sentitu daitezke eta gure barnea ere hustu dezakegu eta hau proiektu honetan ikusi dugu haurrengan ematen. Beraz, proposatutako ideiak eraginkorrak izan direla esan dezakegu eta horien bitartez sormenaren garapenean lagundu dugu. Haurrek erabiltzen dituzten espresio moduen artean, haienezko errazenak edo muga gutxien dituztenak ere ikusi ahal izan ditugu eta errefortzua non eman ere jakin dugu, batez ere gorputz espresioan. Beste espresio edo sortze moduetan laguntza beharrezkoa da eta ikusi dugunez ere erabiltzen den hizkera edo hiztegia oso garrantzitsua da, denbora guztian joko giro bat sortu ahal izateko.

Historian zehar musikak eta sormenak izandako zeresana aztertu dugu baita autore ezberdinen iritziak ere. Bestetik hezkuntzak bi arlo hauei zelako garrantzia eman izan dien edo ematen dien ere ikertzen ibili gara eta oraindik hauek guztiz integratzeko lan handia behar dela ohartu gara eta baita honekiko baliabideak eskaini behar direla ere.

Ondorioz, musika, sormena eta hezkuntzaren inguruan lotura berria ez dela argi dago. Historia bat dugu eta honen inguruan aritu eta oraindik ere aritzen diren autoreak daude. Beraz, teoria lotuta dago, proposamen didaktikoak ere badaude, baina asko falta da praktikan ongi aritzeko.

Batetik, baliabideak eta irakasleriaren formakuntza dira beharrezkoak eta ez daude. Baliabideei dagokionez, eskola gehienetan, ez dago musika materialik. Dena antolatu behar da behin eta berriro musikari dagokionean. Dakigunez, irakasle gehienak ez dira finkoak eta eskolaz aldatzen doaz. Beste arloetan ez dago arazorik normalean euren liburu eta material propioak dituztelako eskolatik eskainiak edo zehaztuak. Baina musikaren kasuan ez da hau gertatzen. Eskola gehienetan honen inguruan dagoen gauza bakarra instrumentu batzuk dira, eta askotan ez daude ongi zainduta. Liburuak bezalako materialarekin gertatzen dena da, eskolak ez duela dirurik gastatzen hauetan, gastu gehiago daude eta musika ez da lehentasun bat. Hortaz, irakasle bakoitzak bere materiala izan ohi du eta horrela, irakasle aldaketa egitean material guztia desagertzen da eskolatik, bakoitzak bere gauzak daramatzalako.

Irakasleei dagokionez, beraz, lana oso handia da, esfortzua eskatzen du eta beraz, asko ez daude esfortzu hau egiteko prest hain gutxi baloratzen den arlo batengatik. Gehienetan, gainera, musika gela propiorik ez dagoenez instrumentuak sakabanatuta daude eskolan zehar eta irakaslea ibili behar du hauek biltzen klaseak eman ahal izateko. Bestalde, irakasle berriaren aurretik nor egon den ere kontutan hartu behar da, agian formakuntza eskasarekin eta egin beharreko esfortzuarekiko prestutasun ezarekin, beharbada ez da ezta instrumenturik egongo eta haurren maila musikari dagokionez kaxkarra izango da.

Bestetik, haurraren hezkuntza musikala bere inguruarekin erlazionatzea da beharrezkoa eta hor du hezkuntzak zeregina. Hau da, haurek pelikulak, telebistako iragarkietan, kalean, irratian, etab. musika entzun dezake, baina hone ez du bere inguru hurbilarekin kontakturik, beraz, hau aldatu beharra dago hau bakoitzak bere inguru musikal propioa izan dezan.

Honetaz gain, motibazioa dugu guztiz alde batera utzita. Sormena garatzeko motibazioa behar da eta hori ez dago gaur egungo gizartean. Gauza gehienak eginda ematen dizkigute eta beraz ez zaigu sortzeko irrika pizten.

Beste kontu bat haurrek duten denbora eskasa da. Gaur egun etengabea ari dira informazioa jasotzen, eskolan, eskolaz kanpoko jardueratan, etxeko lanekin, teknologia berriei jolasten, etab. Beraz, haurrak ez du denborarik bere bestelako gaitasunak garatzeko eta bertan geratzen dira, bere baitan blokeatuta.

Bukatzeko, hemengo hezkuntzan edozer “ongi” edo “gaizki” dago, edo edozein galderek erantzun bakarra du normalean, ez dago erdiko punturik. Honengatik beraz, ez gaude gauza ezberdinak egitera ohituta. Denok dugu errutina bat markatua eta hortik ateratzen direnak nahiko “arraroak” direla esaten da. Pentsamendu honen ondorioz, gure sortzeko ahalmena ez du lekurik gizarte honetan eta horregatik alde batera uzten da. Horregatik, edonor ez da musika eskolan bideratzeko gai, nahiz eta teoria landu beharrik ez dagoen, eta plastika arloa emateko ere zenbait irakaslek ez dakite nondik bideratu eta hori egiteko gai den beste batek gidatu ohi ditu gelak. Hau gizartearen isla da eta aldatzen ez bada hurrengo belaunaldiak ere horrelakoak izango dira, sormenik gabeak eta beraz, sortzeko gaitasunik gabeak.

Hau horrela izanda, aldaketa bat eman beharra dago bai musikak eta baita sormenak hezkuntzan duen paperean. Haurrak dira gaitasun hauek freskoen dituztenak baina hauek behin blokeatzen edo mugatzen hasita, zaila izan daiteke aurrerago berreskuratzea. Sormena eta musika modu askotan landu daitezke baina egin behar da, bizitzarako erreminta beharrezkoak direlako.

ERREFERENTZIA BIBLIOGRAFIKOAK

WEB ORRIALDEAK

- Harluxet hiztegi entziklopedikoa: <http://www1.euskadi.net/harluxet/>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.musikoporrak.com/p/asterokoak.html>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.filomusica.com/filo82/creatividad.html>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://ipsicologo.com/2012/06/la-musica-la-creatividad-y-el-coeficiente-intelectual.html>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://mimamamecanta.blogspot.com.es/2011/11/el-metodo-willems-y-el-valor-humano-de.html>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.redes-cepalcala.org/inspector/DOCUMENTOS%20Y%20LIBROS/VARIOS/EDUCACION%20MUSICAL.htm>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.orff.de/es/vida/trabajos-pedagogicos.html>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://lisandra-lugo.espacioblog.com/>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.promonegocios.net/comunicacion/definicion-comunicacion.html>
- Berreskuratua (2013/5/20): <http://www.definicionabc.com/audio/melodia.php>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://definicion.de/movimiento/>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.definicion.org>
- Berreskuratua (2013/5/10): http://www.tendencias21.net/Descubierta-la-relacion-entre-la-musica-la-emocion-y-el-cerebro_a75.html
- Berreskuratua (2013/5/21):
https://ccrma.stanford.edu/~juanig/articles/estimulacion/Emociones_Musica.html
- Berreskuratua (2013/5/23): <http://senderomusical.wordpress.com/tag/robert-l-garretson/>
- Berreskuratua (2013/5/10):
<http://www.elmundo.es/blogs/elmundo/ciudadanovalencia/2012/10/14/musica-y-educacion.html>
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.lavanguardia.com/estilos-de-vida/20120203/54247867713/la-escuela-mata-la-creatividad.html#ixzz2T0pCNGql>
- Berreskuratua (2013/5/21):
<http://www.nosoydirectordetine.com/blog/2010/04/creatividad-y-educacion-una-historia-personal/>

- Berreskuratua (2013/5/21):
http://vereda.ula.ve/historia_arte/gris_liquido/gris_liquido6/creativ/creatividad.htm
- Berreskuratua (2013/5/10): <http://www.educaweb.com/noticia/2008/02/11/musica-creatividad-comunicacion-2778/>
- Berreskuratua (2013/5/10):
http://www2.scielo.org.ve/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1316-74802005000200011&nrm=iso

LIBURUAK

- Aróstegui, J.L.; Espinosa, S.; Garcia, C.; Giráldez, A.; Gordillo, J.; Herrera, L.M.; Jones, R.; Malbrán, S.; Méndez, M.P.; Muñoz, J.R.; Navarro, S.; Pedrero, R.; Prause-Weber, M.C.; Sebastià, A.; Suñer, A.; Vázquez, M. (2007). *La creatividad en la clase de música: componer y tocar*. Colección: Claves para la innovación educativa. Ed. Graó, de Irif, S.L.
- Bachmann, M.L. (1998). *La Rítmica Jaques-Dalcroze: Una educación por la música y para la música*. – Marie-Laure Bachmann. Ed. Pirámide.
- Bean, R. (1994). *Cómo desarrollar la creatividad en los niños*. Ed. Debate.
- Díaz, M.; Frega, A.L. (1998). *La creatividad como transversalidad al proceso de educación musical*. Colección: música, arte y proceso. Ed. Amarú. 29. orr.
- Díaz Gómez, M.; Riaño Galán, M.E. (2007). *Creatividad en Educación Musical*. Universidad de Cantabria.
- Faure, Edgar y Herrera, Kaddoura, Lopes, Petrovski, Rahnesa, Champion Ward. (1972). *Apprendre à être*. París. UNESCO, Fayard.
- Guilford, J.P.; otros. (1994). *Creatividad y educación*. (3ª edición) Ed. Paidós Educador.
- Marín Ibáñez, R. *La creatividad en la educación*. Cuadernos pedagógicos. Ed. Kapelusz.
- Pascual Mejía, P. (2010). *Didáctica de la música para primaria*. (2ª edición) Ed. Pearson.
- Paynter, J. (1972). *Oír, aquí y ahora*. Ed. Ricordi americana (universal edition).
- Sanuy, M.; Gonzalez Sarmiento, L. (1969). *Musica para niños: Introducción. Orff-Schulwerk*. Versión original española basada en la obra de Carl Orff y Gunild Keetman. Ed. Union musical española.
- Willems, E. *Educación Musical: I Guía Didáctica para el Maestro*. Ed. Ricordi.

ARTIKULUAK EDO LANAK

- Amais, A. *Maurice Martenot*. Departamento de Pedagogía Musical. Conservatorio Municipal de Música de Barcelona. Centro de Educación Musical Diaula.
- *Curriculum*. *Lehen Hezkuntza* (I. liburukia).
- Berreskuratua (2013/5/21):
<https://addi.ehu.es/bitstream/10810/9170/1/testu%20osoa%20bizkarra.pdf>
- Berreskuratua (2013/5/10):
<http://www.bakelan.net/edukiesp/familiak/ADIERAZPEN%20PLASTIKOA.pdf>
- Casas, M.V. *¿Por qué los niños deben aprender música?*. [Berreskuratua (2013/5/23)
<http://www.bioline.org.br/pdf?rc01038>]

ERANSKINAK

MUSIKA IRAKASLE BATI EGINDAKO ELKARRIZKETAREN GIDOIA

1. Eskolaren testuingurua
 - a. Kokapena
 - b. Irakasle kopurua eta espezialistak
 - c. Ikasle kopurua
 - d. Baliabideak: materialak eta giza baliabideak
 - e. Eredua, ordutegiak eta zerbitzuak
 - f. Mailen antolaketa
2. 2. mailako gelaren ezaugarriak
 - a. Ikasle kopurua sexuaren arabera
 - b. Behar berezietakoak
 - c. Ditutzen ezagutzak
3. Musika gela eta saioen ezaugarriak
 - a. Gelaren ezaugarriak
 - b. Instrumentuak
 - c. Maila horretako eduki musikalak
 - d. Musitaren inguruan dituzten ezagutzak
 - e. Irakasleak erabilitako metodoa eta materialak
 - f. Ikasleen materiala
4. Sormena musikaren bidez lantzeko ariketen proposamena, emaitzak eta ondorioak.
 - a. Sormena gorputz perkusioaren bidez garatzeko ariketa
 - b. Sormena perkusio txikiaren bidez garatzeko ariketa
 - c. Sormena ahotsaren bidez garatzeko ariketa
 - d. Irudimena lantzeko ariketa
 - e. Musikaren eraginez sortzen diren emozioak lantzeko ariketa
 - f. Adierazpen plastikoa musikaren bidez lantzeko ariketa
 - g. Gorputz adierazpena musikaren bidez lantzeko ariketa

IPUINA

KOLOREEN MUNDUA

Koloreen munduan bakoitzak bere izateko modua dauka.

Berdea dugu, esperantzaren kolorea. Koloreen munduan gauzak okertzen direnean, oso oso gaizki jartzen direnean, orduan berdea iritsi eta beste guztiei hala esaten die:

- Ez zazue esperantza galdu. Galtzen ez baduzue seguro nago gauzak aldatu ahalko ditugula.

Eta gainontzeko koloreei mundua hobetzearen bidean borroka egiteko gogoak itzultzen zaizkie.

Berdea horren dibertigarria da belarran bizitzen delako, eta baita haurren mukietan eta punki-en ile tenteetan ere.

Horia ere hortik dabil eta besteak elikatzea du gustuko. Batez ere zerealean bizi da. Zerealean bai, munduan gaizki banatua eta azkenaldian leku askotan faltan botatzen den elikagai horretan bizi da.

Koloreen munduan ere laranja dugu, beroa ematen duen kolorea bai. Gainontzeko koloreak hotza daukatenean, laranjaengan doaz eta berriro ere berotzen dira. Hau, laranja eguzkian bizi delako gertatzen da.

Marroia bestetik, oso gaizki pasatzen du gehienetan, koloreen munduan zerbait txarra edo gaizki dagoena gertatzen denean, kolore guztiek esaten dute:

- Marroia izan da! Marroia izan da!

Beraz, marroia, honekin oso nekatuta zegoelarik, basora bizitzera joatea erabaki zuen. Horrela, orain, gainontzeko kolore guztiak agobiatuta eta larrituta daudenean, marroiarekin joaten dira basora eta lasaitzen dira.

Gorria ere hortik dabil, beti iskanbilatan sartzen, istilu politikoak, amodio saltsak... Hau bihotzean bizi da.

Txuria eta Beltza beti elkarrekin doaz, ipurdia ipurdiarekin elkartuta, gainontzeko koloreei ziria sartzeaz arduratzen dira: “Txuria datorrela, txuria datorrela!” esaten dute. Baina gero buelta eman eta... beltza da ikusten dutena edo alderantziz! Baina errealitatean bi kolore hauek ez duten inor engainatzen, beti elkarrekin joaten direla eta, gainontzeko koloreek bazekite ona den guztiak zerbait txarra baduela eta txartzat daukagunak ere beti zerbait ona hartzen duela bere baitan. Argia eta itzala bezala.

Ai! Ahazten zitzaizkidala! Bi kolore falta dira: Urdina eta Arroxa ere hortxe daude! Hauek oso kolore maitagarriak, eskuzabalak, indartsuak eta ausartak dira. Baina arroxari pentsatzea eta erabaki ahal izatea debekatu zioten, eta urdinari negar egitea eta beldurra izatea debekatu zioten.

Eta hau gutxi balitz, arroxari esan zioten: “Zu bakarrik panpinekin jolastu ahalko duzu” eta urdinari esan zioten: “Zu bakarrik pilotarekin jolastu ahalko duzu”. Baina arroxari pilotarekin jolastea ikaragarri gustatzen zitzaion eta urdinak primeran pasatzen zuen panpinekin.

Beraz, bi kolore hauek ihes egiten ikasi zuten, jolasak elkartrukatzeko zituzten, beldurra izaten eta negar egiten, baita pentsatzen ere.

Baina orduan kolorerik gabekoak iristen ziren, hauei samintasunak eta garraztasunak borratu zien kolorea, eta arroxa eta urdina izorratzen eta erasotzen pasatzen zuten denbora:

- Zu urdin, ez jolastu panpinekin! Eta utziozu negar egiteari!
- Zu arroxa, utzi futbola alde batera eta utzi ere pentsatzeari! Zoaz etxera garbitzera!

Eta horrela urteetan, mendeetan, milurteetan.

Urdina eta Arroxa oso izututa zeuden kolorerik gabekoak egiten zizkietenengatik. Oso nekatuta zeuden haiek nahi zuten moduan ezin zirelako izan eta kolorerik gabekoak oso gaizki tratatzen zituztelako. Horrela beraz, egun batean, ihesi egitea erabaki zuten, baina urdinari beldur handia sartu zitzaion:

- Konturatuko dira! Eta arrapatuko gaituzte!

- Ezetz! Ez larritu, ideia izugarria otu zait, lasai!: nahasi egingo gara! Hau egiten badugu, kolore berria aterako da eta ez gaituzte inoiz aurkituko! – esan zuen arroxak.

Eta horrela sortu zen morea. Horregatik kolore hau oso maitagarria eta eskuzabala da. Gainera, besteak zaintzea asko gustatzen zaio eta oso argia eta ausarta da, beldurra duenean negar egin eta ostera beldurra pasatzen zaiona. Honetaz gain, futboleant aritzen da, panpinekin ere jolasten du... nahi duena egiten du!

Horregatik, euren barnean duten nahasketa eta aniztasun guztiak askatasunez bizitzea erabakitzen duten pertsona guztiengan dago morea.

Eta ez ahaztu inoiz morea urdina eta arroxaren nahasketa dela!

Moldatua: López Salamero, N.
Cuentos para antes de despertar.